

Lapin hyvinvointialueen hyvinvointi- ja turvallisuuksuunnitelma 2026-2029

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue

Lappi buresveadjinguovlu
Laapi pyereestvaljeemkuávlu
Lappi pue'rrvääjjamvu'vdd

Dokumentin sisältö

JOHDANTO

LAPIN HYVINVOINTIALUEEN HYVINVOINTI- JA TURVALLISUUSSUUNNITELMA 2026-2029

1 Lapin hyvinvointialueen hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma 2026-2029

1.1 Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman suhde muihin hyvinvointialueen toimintaa ohjaaviin asiakirjoihin

1.2 Hyvinvoinnin edistämisen erillissuunnitelmat

2 Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman laadintaprosessi

2.1 Poliittinen ohjaus

2.2 Käsittely laajennetussa hytetu -koordinaatioryhmässä

2.3 Kuntayhteistyö

2.4 Järjestö- ja seurakuntayhteistyö

2.5 Saamelaisväestöä koskeva yhteistyö

2.6 Muu sidosryhmäyhteistyö

2.7 Vaikuttamistoimielimien osallisuus

2.8 Asukkaiden ja henkilöstön osallisuus

2.9 Lausuntokierros

3 Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet

3.1 Painopisteet

3.2 Tavoitteet

3.3 Toimenpiteet

4 Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman toimeenpano

5 Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman seuranta ja raportointi

TYÖRYHMÄ

SUUNNITELMAN KÄSITTELY OSANA VALMISTELUPROSESSIA POLIITTISESSA PÄÄTÖKSENTEOSSA

SUUNNITELMAN HYVÄKSYMINEEN JA PÄÄTÖKSENTEKO

LIITTEET

JOHDANTO

Lapin hyvinvointialueen hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma on lakisääteinen asiakirja, joka linjaa Lapissa tehtävää hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä vuosina 2026–2029. Ohjelma toteuttaa Lapin hyvinvointialueen strategisia linjauksia väestön hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden edistämiseksi sekä terveyserojen kaventamiseksi. Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma linjaa ennaltaehkäisevää työtä ja varhaista puuttumista. Oikea-aikaisella hyvinvointityöllä voimme väestön hyvinvoinnin lisäksi vaikuttaa muun muassa sosiaali- ja terveystalvelujen tarpeeseen ja kustannuksiin sekä työvoiman saatavuuteen.

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet on laadittu syyskuussa 2025 julkaistun laajan hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen indikaattori- ja ilmiötiedon perusteella. Painopisteet vuosina 2026–2029 tapahtuvalle hyvinvointityölle ovat:

1. Mielen hyvinvointi
2. Ylipainon ehkäisy ja terveyttä edistävät elintavat
3. Arjen turvallisuus
4. Ehkäisevä päihdetyö
5. Hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden yhteistyörakenteet

Suunnitelman toimenpiteet on laadittu monitoimijaisessa yhteistyössä hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen -tiimin, sosiaali- ja terveystalveluiden, kuntien, järjestöjen ja muiden sidosryhmien kanssa. Monilaisessa yhteistyössä valmistellun suunnitelman myötä sitoudumme Lapissa yhteisiin tavoitteisiin ja monialaiseen tietopohjaan perustuvaan työhön väestön hyvinvoinnin edistämiseksi. Suunnitelman toimeenpano tapahtuu vahvasti verkostoyhteistyössä, jossa toteutuksen vastuut jakautuvat laajasti eri toimijoille. Monialaisella yhteistyöllä varmistamme vaikuttavan, kattavan ja eri asukasryhmät huomioivan hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden edistämistyön. Suunnitelman toteutuksessa väestön osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen on keskeistä.

Jokaisen toimijan ja asukkaan panostus hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden edistämistyöhön on tärkeää – yhdessä tehemä pois!

LAPIN HYVINVOINTIALUEEN HYVINVOINTI- JA TURVALLISUUSSUUNNITELMA 2026-2029

1 Lapin hyvinvointialueen hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma 2026-2029

Lapin hyvinvointialueen hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma 2026-2029 kuvaa hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden (hytetu) edistämistyötä Lapissa. Suunnitelman toimenpiteiden tavoitteena on edistää lappilaisten hyvinvointia, terveyttä ja koettua turvallisuutta sekä kaventaa asukkaiden hyvinvointi- ja terveyseroja. Suunnitelma linjaa ennalta ehkäisevää työtä ja varhaista puuttumista kaikkien ikä- ja väestöryhmien osalta. Ennaltaehkäisevän työn tavoitteena on hyvinvoinnin edistämisen lisäksi vähentää raskaampien sosiaali- ja terveyspalveluiden tarvetta.

Lappilaisten hyvinvoinnin ja terveydentilaa kuvataan syyskuussa 2025 valmistuneessa [hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksessa](https://www.hyvinvointikertomus.fi/preview/21541504513) (<https://www.hyvinvointikertomus.fi/preview/21541504513>). Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet on määritelty kertomuksessa kuvattuun hyvinvointitietoon pohjautuen. Lapissa alueellinen hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma 2026-2029 on laadittu monialaisessa yhteistyössä. Hyvinvointisuunnitelman toimenpiteitä toteutetaan tiiviissä yhteistyössä hyvinvointialueen hytetu -toiminnan, sosiaali- ja terveyspalveluiden, kuntien ja järjestöjen sekä muiden sidosryhmien kanssa. Alueella tehtävä hyvinvointityö lisää asukkaiden edellytyksiä oman hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen, osallisuuteen ja yhdenvertaisuuteen.

1.1 Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman suhde muihin hyvinvointialueen toimintaa ohjaaviin asiakirjoihin

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma on yksi Lapin hyvinvointialuestrategian toteuttamisohjelmista. Lisäksi hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma linkittyy muun muassa Lapin hyvinvointialueen palvelustrategiaan sekä osallisuusohjelmaan. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimilla voidaan tukea asukkaita jo ennen sosiaali- ja terveyspalvelujen tarvetta, mikä vähentää raskaiden sote-palveluiden tarvetta ja kustannuksia.

Asukkaiden osallisuus ja toimijuus ovat keskeisiä kaikessa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä. Lapin asukkaiden ja palveluiden käyttäjien osallisuuden edistämistä kuvataan laajemmin Lapin hyvinvointialueen Osallisuusohjelmassa 2024-2026.

Alla olevassa kuvassa kuvataan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman rooli osana Lapin hyvinvointialueen strategiaa.

LAPPILAISTEN HYVINVOINTI – Mihin tunnistettuihin haasteisiin strategialla vastataan

VISIO – Tahtotila, johon pyrimme pitkällä aikavälillä

MISSIO – Näkemyksemme organisaation keskeisistä tehtävistä ja miksi olemme olemassa

ARVOT – Toimintamme perusta ja pohja päätöksentekoon

STRATEGIAN PAINOPISTEET – Visiota toteuttavat tavoitekokonaisuudet

ASIAKASKOKEMUS Vastaamme lappilaisten odotuksiin ja kannustamme sekä tuemme oman hyvinvoinnin edistämiseen.	HENKILÖSTÖKOKEMUS Olemme oman työn arvostettuja kehittäjiä. Arvostava johtaminen, työn vaativuutta vastaava palkka ja vaikutusmahdollisuudet omaan työhön lisäävät työn vetovoimaa.	VAIKUTTAVUUS Edistämme hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta sekä kavennamme hyvinvointi- ja terveyseroja. Panostamme laatuun, kustannus- tehokkuuteen ja kumppanuuteen.	TALOUDEN TASAPAINO Hallitsemme kustannuksia vaikuttavalla ja oikea-aikaisella toiminnalla ja työskentelemme resurssitehokkaasti.	HYVÄ JOHTAMINEN Hyvä johtaminen takaa arjessa onnistumisen.
---	---	--	--	---

STRATEGIAN TOTEUTTAMISOHJELMAT –
Konkreettisia tekoja hyvinvoinnin eteen

Palvelustrategian linjaukset (tarve, saatavuus ja kustannukset)	Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden suunnitelman linjaukset (väestö)	Palvelutasopäätöksen PELA ja ensihoito, valmiussuunnitelma 24:n linjaukset (turvallisuus ja valmius)	Osallisuusohjelman linjaukset (asukas ja asiakas)	Henkilöstöohjelman linjaukset (henkilöstö)
---	--	--	---	--

1.2 Hyvinvoinnin edistämisen erillissuunnitelmat

Osa Lapin hyvinvointialueen laajaa hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaa 2026-2029 ovat lakisääteiset erillissuunnitelmat, joissa kuvataan tarkemmin tietyn ikäryhmän tai aihekokonaisuuden parissa tehtävää hyvinvointityötä. Erillissuunnitelmat ottavat myös laajaa suunnitelmaa enemmän kantaa sosiaali- ja terveyspalveluiden vastuulla oleviin kokonaisuuksiin, kuten neuvolatyöhön, opiskeluterveydenhuoltoon, lastensuojeluun sekä ikääntyneiden palveluiden kehittämiseen. Erillissuunnitelmat, sisältäen niitä ohjaavan lainsäädännön, ovat kokonaisuudessaan löydettävissä tämän dokumentin liitteistä. Lakisääteisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnitelmien lisäksi Lapissa valmistellaan tarkentava suunnitelma saamenkielisen väestön hyvinvoinnin edistämiseksi, huomioiden saamelaisten asema alkuperäiskansana ja yhteistyö Saamelaiskäräjien kanssa.

Alla olevassa kuvassa on esitetty laajan hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen sekä -suunnitelman suhde Lapin hyvinvointialueella laadittaviin lakisääteisiin erillissuunnitelmiin.

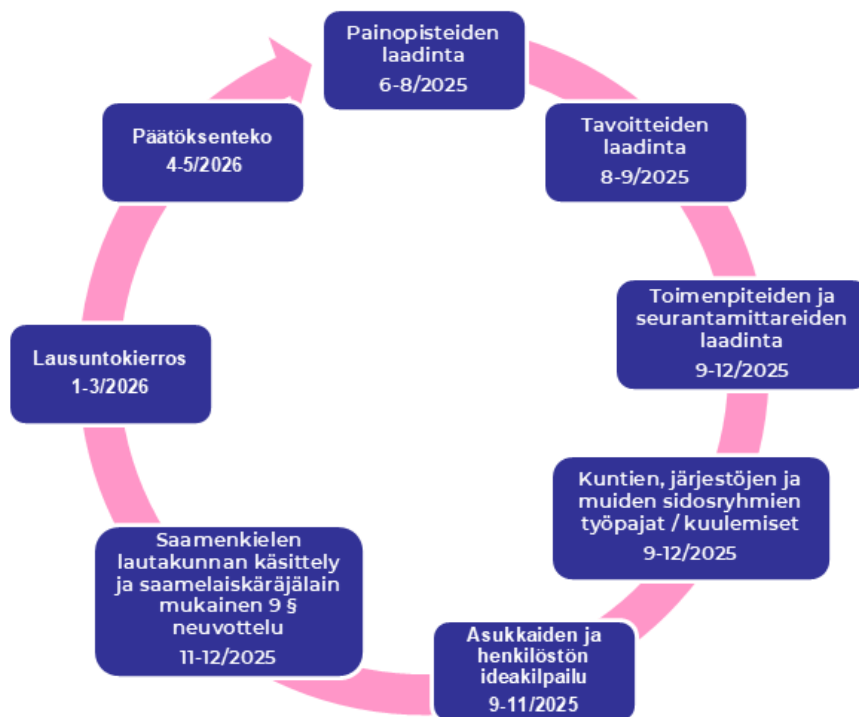

2 Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman laadintaprosessi

Lapin hyvinvointialueen hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma 2026 on valmisteltu syksyn 2025 ja kevään 2026 välisenä aikana. Suunnitelma on laadittu monialaisessa yhteistyössä Lapin hyvinvointialueen, kuntien ja järjestöjen sekä muiden sidosryhmätoimijoiden välillä. Laajan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman sekä erillissuunnitelmien valmistelun poliittinen ohjaus on toteutunut Lapin hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalveluiden lautakunnan toimesta. Sosiaali- ja terveystalveluiden lautakunta toimii Lapin hyvinvointialueen hallintosäännön 41 § mukaan hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutahona sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 7 §:n mukaisesti. Saamenkielistä väestöä koskevan tarkentavan suunnitelman sisältöä on työstyetty yhteistyössä saamelaisten kotiseutualueen kuntien ja Saamelaiskäräjien kanssa. Siitä on käyty lähetekeskustelu saamen kielen lautakunnassa ja saamelaiskäräjälain 9§:n mukainen neuvottelu.

Laajan hyvinvointisuunnitelman sekä suunnitelmakokonaisuuden vastuuvastavalmistelijana on toiminut hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen erityisasiantuntija Miia Länsitie. Kuntayhteistyöstä ovat vastanneet hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asiantuntijat Hanna Marttila ja Sini Veikanmaa. Järjestöyhteistyöstä on vastannut järjestöyhteistyön asiantuntija Marika Mathlein. Erillissuunnitelmien laadinta on tapahtunut nimetyissä työryhmissä.

Alla olevassa kuvassa on esitetty hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman sekä erillissuunnitelmien laadinnan aikataulu pääpiirteittäin.

2.1 Poliittinen ohjaus

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutahona Lapin hyvinvointialueella toimiva sosiaali- ja terveystalvelujen lautakunta on käsitellyt laajan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman sekä erillissuunnitelmien painopisteitä ja tavoitteita työkokouksessaan 6.11.2025. Lisäksi lautakunta on käsitellyt suunnitelmakokonaisuutta ja suunnitelmien toimenpiteitä työkokouksessaan sekä päättänyt suunnitelman lähettämistä lausuntokierrokselle 29.1.2026 pidetyssä kokouksessa (lisää pykälä). Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman painopisteistä ja tavoitteista on käyty lähetekeskustelu saamen kielen lautakunnassa 4.11.2025 (§ 49).

2.2 Käsittely laajennetussa hytetu -koordinaatioryhmässä

Hyvinvointialueen sisäistä ohjausta suunnitelmatyöhön on tuonut osin laajennettuna kokoontunut hytetu -koordinaatioryhmä. Ryhmän toiminnasta ja valmistelusta vastaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen erityisasiantuntija. Hytetu -koordinaatioryhmässä ovat edustettuna muun muassa sosiaali- ja terveystalveluiden toimialajohtajat sekä vastuualueiden johtajat, strategiajohtaja, hallintojohtaja, tutkimusjohtaja, saamenkielisten ja kulttuurin mukaisten palveluiden kehittämispäällikkö, osallisuuden erityisasiantuntija sekä pelastuslaitoksen turvallisuuskouluttaja.

Hytetu -koordinaatioryhmä on valmistellut laajan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman painopisteet osana hyvinvointi- ja turvallisuuskertomusta 2025. Koordinaatioryhmä on määrittänyt laajan suunnitelman tavoitteet 11.6, 13.8 ja 10.9.2025 pidetyissä kokouksissaan.

Toimenpiteiden asettelua varten hytetu -koordinaatioryhmän kokoonpanoa on laajennettu muun muassa hytetu -tiimin, terveyden edistämisen koordinaattoreiden, perhekeskuskoordinaattoreiden sekä muiden keskeisten sote-palveluiden edustajien osalta. Toimenpiteitä on käsitelty laajennetussa hytetu -

koordinaatioryhmässä 8.10., 12.11. ja 10.12.2025. Lisäksi toimenpiteiden valmistelussa on tehty yhteistyötä hyvinvointialueella toimivien muiden sosiaali- ja terveystaluiden ammattilaisten sekä hankkeiden kanssa. Hytetu -koordinaatioryhmä on hyväksynyt suunnitelman osaltaan ennen lausuntokierrosta.

Hytetu -koordinaatioryhmä on käsitellyt suunnitelmaan tulleet lausunnot 15.04.2026 pidetyssä kokouksessaan. Koordinaatioryhmä on osaltaan hyväksynyt hytetu -suunnitelman valmiiksi poliittiseen päätöksentekoon.

2.3 Kuntayhteistyö

Lapin kuntien kanssa on tehty tiivistä yhteistyötä alueellisen hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman valmistelussa. Suunnitelman painopisteet on käsitelty kuntien ja hyvinvointialueen hyte-neuvotteluissa keväällä 2025.

Alueelliseen hyvinvointisuunnitelmaan on laadittu kuntien vastuulla ja yhdyspinnalla olevat toimenpiteet kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhdyshenkilöiden kanssa syksyllä 2025. Työskentelyssä hyödynnettiin myös Lappilaisten hyvinvoinnin ideakilpailuun tulleita toimenpide-ehdotuksia. Työpajoja järjestettiin kaksi. Ensimmäiseen osallistui 14 kunnan hytetu-yhdyshenkilöä Lapin 21 kunnasta ja toiseen 13 kunnan edustajat. Kaikilla kunnilla oli mahdollisuus osallistua yhteiseen työskentelyyn työpajan lisäksi toimittamalla omat näkemyksensä ennakkomateriaalin perusteella. Neljä kuntaa hyödynsi tätä mahdollisuutta ja he osallistuivat toiseen työpajaan kommentoimalla ennakkomateriaaleja.

Kuntien työpajoissa laadituista toimenpiteistä ja toimenpidemittareista toimitettiin koonti kaikkiin kuntiin hyväksyttäväksi. Tässä yhteydessä kunnilla oli mahdollisuus ilmoittaa, jos he eivät pysty sitoutumaan johonkin yhdessä valituista toimenpiteistä suunnitelmakauden 2026-2029 aikana. Saadut kommentit on huomioitu toimenpidemittareiden tavoitetason asettamisessa.

Lisäksi järjestettiin kolmas alueellinen työpaja kuntien vastuulla tai yhdyspinnalla olevien ehkäisevän päihdetyön toimenpiteiden laatimiseksi alueelliseen ehkäisevän päihdetyön erillissuunnitelmaan. Työpajassa oli osallistujia 17 kunnasta. Jokaisella kunnalla oli mahdollisuus kommentoida myös näitä työpajassa tehtyjä toimenpidekirjauksia, ennen kuin ne vietiin osaksi ehkäisevän päihdetyön erillissuunnitelmaa.

2.4 Järjestö- ja seurakuntayhteistyö

Alueellisen hyvinvointisuunnitelman valmistelua on tehty tiiviissä yhteistyössä järjestöjen kanssa.

Suunnitelman painopisteet on käsitelty hyvinvointialueen ja järjestöjen hytetu-neuvotteluissa keväällä 2025. Hyvinvointikertomusta- ja suunnitelmaa on käsitelty Lapin maakunnallisen järjestöneuvottelukunnan kokouksissa 10.6., 8.10. ja 3.12.2025. Lisäksi hyvinvointialueen koolle kutsuma järjestörakenteen työryhmä on toiminut valmistelun tukena mm. osallistaen järjestöverkostoja toimenpiteiden laadintaan.

Järjestöt ovat määritelleet suunnitelman toimenpiteitä hyvinvointialueen järjestöyhteistyön työpajoissa, jotka järjestettiin 3.11. ja 13.11.2025 etänä ja lähitilaisuuksina Lapin järjestökeskuksissa. Työpajoihin osallistui yhteensä 52 henkilöä, jotka edustivat noin 40 eri yhdistystä eri puolilta Lappia. Lisäksi järjestöneuvottelukunnan tiedontuotannon verkostossa on työstyetty muun muassa järjestö- ja oppilaitosedustajien kanssa järjestöjen tiedontuotannon rakenteita. Toimenpiteiden valmistelussa on huomioitu myös järjestöjen elämänkaariverkostojen muun muassa kunnille tuottamaa hyvinvointitietoa. Toimenpiteiden koonnista on vastannut hyvinvointialueen järjestöyhteistyön asiantuntija yhdessä järjestöneuvottelukunnan järjestörakenteen työryhmän kanssa.

Lapin seurakuntien edustajien kanssa on keskusteltu hyvinvointisuunnitelman toimenpiteistä yhteisessä tilaisuudessa 26.11.2025. Seurakuntien paikallinen toiminta sisältyy useisiin alueellisen hyvinvointisuunnitelman toimenpiteisiin ja seurakunnat ovat aktiivisesti mukana monissa paikallisissa verkostoissa. Tavoitteena on tiivistää seurakuntien kanssa tehtävää yhteistyötä osana alueellista hytetu-yhdyspintatyötä.

2.5 Saamelaisväestöä koskeva yhteistyö

Saamen kielen lautakunta on käynyt asiasta lähetekeskustelun kokouksessaan 4.11.2025 49§ . Asiassa on tunnustettu saamelaiskäräjälain 9§:n mukainen neuvotteluvollisuus ja tarve tehdä yhteistyötä saamelaisalueen kuntien kanssa toimenpiteiden vaikuttavuuden turvaamiseksi. Asiaa on lähdetty valmistelemaan yhdessä saamelaiskäräjien ja saamelaisalueen kuntien kanssa. Saamelaiskäräjälain 9§:n mukainen neuvottelu on käyty (PVM).

2.6 Muu sidosryhmäyhteistyö

LAPIN LIITTO

Suunnitelmakokonaisuutta on käsitelty Lapin liiton johdon strategiafoorumissa 5.12.2025. Paikalla tilaisuudessa oli noin 15 henkilöä.

LAPIN TURVALLISUUSVERKOSTO

Suunnitelmakokonaisuutta on käsitelty Lapin turvallisuusverkoston johtajakokouksessa 31.10.2025. Lisäksi laajan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman toimenpidekokonaisuutta käsiteltiin Lapin turvallisuusverkoston aamukahveilla 5.12.2025, jossa paikalla oli yli 20 henkilöä.

OPPILAITOSYHTEISTYÖ

Laajan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman osalta oppilaitosten kuuleminen on tapahtunut osana muita kuulemisia. Oppilaitosten edustajia on osallistunut muun muassa kouluterveyskyselyn tuloksiin liittyvään työpajaan, Lapin turvallisuusverkoston ja Lapin liiton johdon strategiafoorumin kuulemisiin sekä järjestöjen verkostoihin. Lisäksi yliopiston ja ammattikorkeakoulun kanssa on valmisteltu yhteinen toimenpide tutkimustiedon verkoston käynnistämiseksi.

KOULUTERVEYSKYSelyn AVOIN TYÖPAJA

Kouluterveyskyselyn Lapin tulokset -yhteistyötilaisuus järjestettiin verkossa 17.11.2025. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin parissa työskenteleville ammattilaisille suunnattuun avoimeen tilaisuuteen osallistui 101 henkilöä. Työpajatyöskentelyssä käytiin yhteistä keskustelua ja tuotettiin monitoimijaisessa yhteistyössä toimenpide-ehdotuksia alueellisen hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaan.

SOTE-YRITYSFOORUMI

Laaja hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma on esitelty ja tuotu keskusteluun yrittäjien kanssa 4.12.2025 pidetyssä Sote-yritysfoorumissa, jossa paikalla oli 20 henkilöä.

KULTTUURIVERKOSTOT

Laajan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman valmistelua ja kulttuurihyvinvoinnin alueellisia toimenpiteitä on käsitelty maakunnallisen kulttuurin asiantuntijaryhmän Makua -verkoston kokouksissa 19.9.2025 ja 12.12.2025.

Kulttuurihyvinvoinnin Lapin alueverkosto (Taikusydän) on käsitellyt hyvinvointisuunnitelman teemojen mukaisia aiheita kuukausittain järjestetyillä aamukahveilla sekä määritellyt monitoimijaisesti toimenpiteitä alueelliseen hyvinvointisuunnitelmaan työpajassa 26.11.2025. Työpajaan osallistui 12 henkilöä ja lisäksi koko laajalla verkostolla on ollut työpajamateriaalien kommentointimahdollisuus.

2.7 Vaikuttamistoimielimien osallisuus

Nuorisovaltuusto käsitteli hyvinvointisuunnitelman toimenpiteitä kokouksessaan 28.10.2025. Näkökulmana heillä oli mitä nuoret itse voivat tehdä mielen hyvinvoinnin, terveellisten elintapojen, arjen turvallisuuden edistämiseksi ja päihteiden käytön vähentämiseksi. Nuorisovaltuusto esitti, että nuoria tuetaan löytämään

itselle sopivimmat tavat arjen rytmin tasapainottamiseksi, ruutuajan ja nettisisältöjen hallitsemiseksi ja elintapojen parantamiseksi. Nuoret näkevät tärkeäksi, että nuoria rohkaistaan osallistumaan järjestettyyn toimintaan ja kiusaaminen otetaan puheeksi muun muassa koulutettujen turvallisten aikuisten avulla. Lisäksi on tärkeää lisätä tietoa päihteidenkäytön riskeistä esimerkiksi ryhmien ja kokemusasiantuntijoiden avulla.

Vanhusneuvosto käsitteli hyvinvointisuunnitelman toimenpiteitä kokouksessaan 27.11.2025. Vanhusneuvosto painotti käsittelyssään ikääntyneiden perusturvan, yksinäisyyden ehkäisyn, yhteisöllisyyden, matalan kynnyksen toimintojen edistämistä sekä yhteistyön vahvistamista. Turvallisuuden tunne ja mielen hyvinvointi nähtiin keskeisinä hyvinvoinnin osatekijöinä. Ne voivat heikentyä esimerkiksi liiallisen negatiivisen viestinnän seurauksena. Vanhusneuvosto toi keskustelussa esiin, että pitkät etäisyydet ja kuljetuspalvelujen puutteet voivat muodostua merkittäviksi osallistumisen haasteiksi.

Vammaisneuvosto käsitteli hyvinvointisuunnitelman toimenpiteitä kokouksessaan 2.12.2025. Mielen hyvinvoinnin edistämiseksi vammaisneuvosto piti tärkeänä ihmisen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin huomioimista sekä painotti kokemusosaajien osallistumista palvelujen ja toimintojen suunnitteluun ja toteutukseen. Terveellisten elintapojen edistämässä tärkeä rooli on muun muassa henkilökohtaisilla avustajilla, jotka voivat omalla toiminnalla vaikuttaa motivaatioon liikkua ja syödä terveellisesti. Arjen turvallisuuden edistämisen toimenpiteissä vammaisneuvosto esittää hyödynnettäväksi selkokielisiä koulutus- ja valmennusmateriaaleja. Lisäksi vammaisjärjestöjen osallistumismahdollisuuksia ja yhteistyötä on tärkeää edistää osana yhteistyörakenteita.

Vammaisneuvosto painotti lisäksi esteettömyyden, saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden periaatteita huomioitavaksi läpileikkaavasti hyvinvointisuunnitelman toimenpiteiden toteuttamisessa. Saavutettavuus edellyttää fyysisen ja aistipuutoksiin liittyvän saavutettavuuden lisäksi myös heikentyneen kognition edellyttämän tuen tarjoamista sitä tarvitseville. Tämä edellyttää tekstimuotoisen tiedottamisen lisäksi monimuotoista ja -kanavaista tiedottamista, jotta tieto olisi kaikkien saatavilla.

Vaikuttamistoimielimet esittivät, että hyvinvointisuunnitelman toteutumisen seurantaraportti tuodaan vaikuttamistoimielimiin tiedoksi vuosittain.

2.8 Asukkaiden ja henkilöstön osallisuus

Syyskuussa avattiin Lappilaisten hyvinvoinnin ideakilpailu, jossa asukkaat, henkilöstö, järjestöt, yritykset ja muut toimijat saivat ideoida toimenpide-ehdotuksia alueelliseen hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaan. Vastausaikaa oli 25.9.–23.11.2025. Vastausaikana saatiin 346 toimenpide-ehdotusta lappilaisten hyvinvoinnin edistämiseksi, kokonaisvastaajamäärän ollessa 31.

Kilpailun päättymisen jälkeen saadut ehdotukset käsiteltiin ja näistä koostettiin verkkosivuilla julkaistava tiivistelmä. Ideakilpailussa saatiin useita kunnille osoitettuja toimenpide-ehdotuksia, joten kaikki ideat jaettiin myös kuntien hyödynnettäväksi. Alueelliseen hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaan valittiin parhaiten hyvinvointialueen tavoitekokonaisuuksiin sopivat toimenpiteet, jotka ovat toteutettavissa suunnitelmakaudella 2026-2029.

2.9 Lausuntokierros

Hyvinvointisuunnitelmakokonaisuus mukaan lukien erillisuunnitelmat, ovat olleet avoimesti lausuntokierroksella xx.xx.2026-27.3.2026. Suunnitelmiin saatiin yhteensä xxx lausuntoa, joista xxx koski laajaa hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaa. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa koski xxx, opiskeluhuollon suunnitelmaa xxx, neuvolasuunnitelmaa xxx, ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelmaa xxx ja ehkäisevän päihdetyön suunnitelmaa xxx lausuntoa.

Saapuneet lausunnot on käsitelty laajan suunnitelman osalta hytetu -tiimin valmistelemana hytetu -koordinaatioryhmässä 15.4.2026. Erillisuunnitelmiin kohdistuneiden lausuntojen käsittely on toteutettu erillisuunnitelmien työryhmissä.

3 Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet on määritelty hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksessa 2025 kuvattuun hyvinvointitietoon pohjautuen. Suurin painoarvo painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden määrittelyssä on ollut kansallisesti määritetyllä hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen indikaattoritiedolla, mutta järjestöjen ja asukkaiden kuvaama kokemustieto on tukenut toimenpideasettelua. Toimenpiteiden laadinnassa ja arvioinnissa on lisäksi huomioitu toimenpiteiden vaikuttavuus, toteutettavuus ja mitattavuus sekä prosessi- että tulosindikaattoreiden osalta. Lisäksi jokaiselle toimenpiteelle on suunnitelman laadinnan yhteydessä nimetty toteutuksen ja seurannan vastuutaho.

3.1 Painopisteet

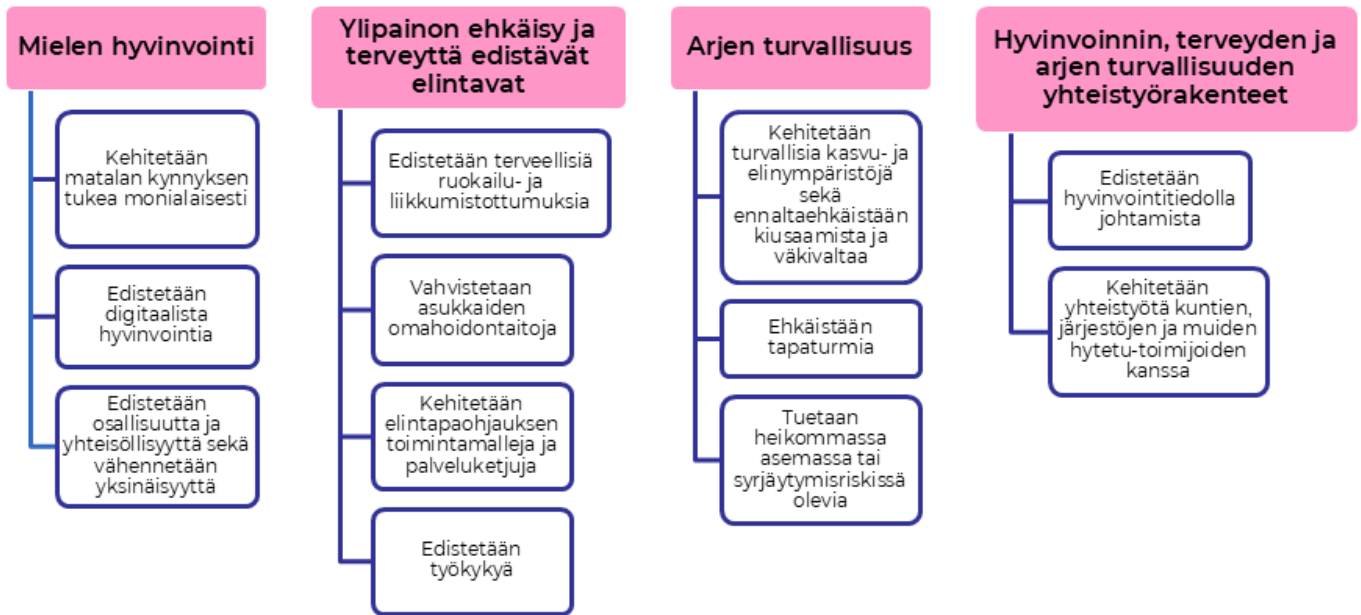
Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman painopisteet on päätetty osana hyvinvointi- ja turvallisuuskertomusta 2025 (<https://www.hyvinvointikertomus.fi/preview/21541504513>). Suunnitelman painopisteet ovat yhtenevät kaikille ikä- ja väestöryhmille. Hyvinvointitietoon perustuen laajan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman painopisteet ovat seuraavat:

1. Mielen hyvinvointi
2. Ylipainon ehkäisy ja terveyttä edistävät elintavat
3. Arjen turvallisuus
4. Ehkäisevä päihdetyö (kuvataan erillissuunnitelmassa [Lisää linkki](#))
5. Hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden yhteistyörakenteet

3.2 Tavoitteet

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman painopisteitä tarkennetaan suunnitelman tavoitteilla. Tavoitteet on muodostettu hytetu -koordinaatioryhmän valmistelussa. Tavoitteiden alle on laadittu toimenpiteet, joilla tavoitteeseen päästään.

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman 2026-2029 painopisteet ja tavoitteet

3.3 Toimenpiteet

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman 2026-2029 toimenpiteiden tavoitteena on edistää väestön terveyttä ja hyvinvointia, ennaltaehkäistä hyvinvointihaasteita ja tarjota asukkaille varhaista tukea. Oikea-aikaisilla ja ennakoivilla toimilla voidaan vaikuttaa raskaampien sote-palveluiden tarpeeseen ja saada näin aikaan inhimillisen hyvinvoinnin lisäksi kustannussäästöjä pitkällä aikavälillä. Toimenpiteiden muodostamisessa ja toteutuksessa huomioidaan osallisuus, yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja toimintojen saavutettavuus. Laajan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman toimenpiteiden laadinnassa on huomioitu erillissuunnitelmien lakisääteiseen vastuuseen kuuluvat kokonaisuudet, jotta päällekkäisyyttä toimenpiteissä ei esiinny. Laajan hyvinvointisuunnitelman toimenpiteet koskevat koko Lapin väestöä mukaan luettuna saamenkielinen väestö.

Toimenpidetaulukko kokonaisuudessaan on löydettävissä tämän suunnitelman liitteistä ([LISÄÄ LINKKI](#)).

Saamelaisväestöä koskevat erityiset toimenpiteet on kuvattu liitteessä ([LISÄÄ LINKKI](#)). Saamelaisväestön osallistuminen suunnitelmapirosessiin on kuvattu suunnitelman kappaleessa 2.5.

4 Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman toimeenpano

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman 2026-2029 toimeenpano tapahtuu monialaisessa yhteistyössä hyvinvointialueen palveluiden, kuntien, järjestöjen ja muiden sidosryhmien yhteistyönä. Suunnitelmaa laadittaessa toimenpiteiden toteutukselle on asetettu vastuutahot. Suunnitelman toimenpiteet on laadittu neljän vuoden ajanjaksolle, joten toimenpiteiden käynnistyminen tapahtuu ajallisesti limittäin. Suunnitelman toimenpiteiden toimeenpanossa käydään aikatauluun liittyvää priorisointikeskustelua säännöllisesti yhdessä suunnitelman toimenpiteiden vastuutahojen kanssa. Hytetu -koordinaatioryhmä ohjaa suunnitelman toimeenpanoa.

YHDENVERTAISUUS, TASA-ARVO, OSALLISUUS JA SAAVUTETTAVUUS

Suunnitelman toimeenpanossa huomioidaan läpileikkaavasti eri väestöryhmien yhdenvertaisuus, tasa-arvo, osallisuus ja saavutettavuus. Toimenpiteiden toteutus vaatii kokonaisuuden tarkastelua muun muassa vammaisten henkilöiden, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen sekä ulkomaalaistaustaisen väestön näkökulmasta, jotta hyvinvointia ja terveyttä voidaan edistää yhdenvertaisesti meidän kaikkien Lapissa. Ilmiöasema -toimintamallia pilotoitiin osana hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen valmistelua, joka vahvisti hyvinvointialueen osaamista näiden eri väestöryhmien hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä. Näitä näkemyksiä hyödynnetään hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman toimenpiteiden toteuttamisessa. Suunnitelman toimeenpanossa huomioidaan eri väestöryhmien erityistarpeet yhdenvertaisuuden varmistamiseksi. Lisäksi saamelaisväestöä koskevat erityiset toimenpiteet on kuvattu liitteessä xxx. Vastuu yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja saavutettavuuden toteutumisesta suunnitelman toimeenpanossa on toimenpiteiden vastuutahoilla.

5 Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman seuranta ja raportointi

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (7§) vaatii hyvinvointialuetta seuraamaan asukkaiden elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. Lapin hyvinvointialue seuraa hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman mukaisten toimenpiteiden tulosindikaattoreiden kehittymistä sekä arvioi niihin vaikuttavia tekijöitä vuosittain. Väestön hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä tehdyistä toimenpiteistä raportoidaan vuosittain aluevaltuustolle. (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä, 7§)

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman toimenpiteille on määritelty vastuutahot, toimenpidemittarit sekä tulosindikaattorit. Laajan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman seuranta tapahtuu hytetu -koordinaatioryhmässä puolivuositain hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen erityisasiantuntijan koordinoimana. Kuntien, järjestöjen ja muiden sidosryhmien vastuulla olevien toimenpiteiden seurannassa hyödynnetään alueella toimivia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen teemaverkostoja, joissa toimenpideseurantaa toteutetaan yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Seurannan perusteella toimenpiteiden toimeenpanosuunnitelmaa tarkennetaan tarvittaessa.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen erillissuunnitelmien seuranta ja arviointi kuvataan tämän dokumentin liitteenä olevissa erillissuunnitelmissa. Erillissuunnitelmien toteutumisen seuranta kootaan osaksi aluevaltuustolle vuosittain toteutettavaa raportointia. Vuosittainen raportti suunnitelman edistymisestä toimitetaan vaikuttamistoimielimille tiedoksi.

TYÖRYHMÄ

Länsitie Miia, erityisasiantuntija, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Marttila Hanna, asiantuntija, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Veikanmaa Sini, asiantuntija, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Mathlein Marika, asiantuntija, järjestöyhteistyö

SAAMELAISVÄESTÖÄ KOSKEVIEN TOIMENPITEIDEN VALMISTELUSTA ON VASTANNUT

Tuuli Miettunen, kehittämisspäällikkö, saamenkieliset ja kulttuurinmukaiset palvelut

Mari Mäkitalo, asiantuntija, saamenkieliset ja kulttuurinmukaiset palvelut

LISÄKSI VALMISTELUUN ON OSALLISTUNUT

Lapin hyvinvointialueen hytetu-koordinaatioryhmä

Sote-palveluiden edustajia

Hankkeiden henkilöstöä

SUUNNITELMAN KÄSITTELY OSANA VALMISTELUPROSESSIA POLIITTISESSA PÄÄTÖKSENTEOSSA

LAAJAN HYVINVOINTI- JA TURVALLISUUSUUNNITELMAN PAINOPISTEET

Laajan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman painopisteiden käsittely osana hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen 2025 laadintaprosessia:

- Sosiaali- ja terveystalveluiden lautakunta 21.8.2025
- Aluehallitus 8.9.2025
- Aluevaltuusto 22.9.2025

LAAJAN HYVINVOINTI- JA TURVALLISUUSUUNNITELMAN SEKÄ ERILLISUUNNITELMIEN TAVOITTEET

Laajan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman sekä erillissuunnitelmien tavoitteiden käsittely. Mukana käsittelyssä myös erillissuunnitelmien painopisteet.

- Sosiaali- ja terveystalveluiden lautakunnan työkokous 6.11.2025.

TOIMENPITEET

- Sosiaali- ja terveystalveluiden lautakunnan työkokous 29.1.2026.

SUUNNITELMAN HYVÄKSYMINEN JA PÄÄTÖKSENTEKO

PÄÄTÖS SUUNNITELMAN LÄHETTÄMISESTÄ LAUSUNNOILLE

-Sosiaali- ja terveystalveluiden lautakunta 29.1.2026 (lisää pykälä).

SUUNNITELMAN HYVÄKSYMINEN

-Sosiaali- ja terveystalveluiden lautakunta

-Aluehallitus

-Aluevaltuusto

LIITTEET

Laajan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman toimenpidetaulukko

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

Alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma

Alueellinen neuvolasuunnitelma

Ikäntyneiden hyvinvointisuunnitelma

Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma

Saamelaisväestöä koskeva tarkentava suunnitelma

Lapin asukkaiden ja hyvinvointialueen henkilöstön ideakilpailun tulokset

Lapin hyvinvointialueen hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma 2026–2029

Painopiste 1: MIELEN HYVINVOINTI

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot	Toimenpidemittarit	Tulosindikaattorit
Kehitetään matalan kynnyksen tukea monialaisesti	Lisätään näyttöön perustuvien terapeuttisten menetelmien saata- vuutta porrasteisen hoitomallin käyttöönoton avulla eri ikäryhmissä	Perhekeskuspalvelut, sotekeskus- palvelut	Porrasteinen hoitomalli on käytössä (kyllä/ei)	HYTE-kerroin indikaattorit (%-osuus vastaavan ikäisestä väestöstä): <ul style="list-style-type: none"> Ei työssä, koulutuksessa eikä asevelvollisuutta suorittamas- sa olevat 18–24-vuotiaat (NEET-nuoret) Mielenterveyshäiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 18–34-vuotiaat Toimeentulotukea pitkä- aikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat Lapset ja nuoret (%-osuus 4-5. ja 8-9. sekä lukion ja ammattioppilaitoksen 1-2. -luokkalaisista) (osa toimen- piteistä on lasten ja nuorten suunnitelmissa):
	Laaditaan lasten ja nuorten mielenterveys- ja riippuvuuspalveluista moniammatillinen palvelukuvaus ammattilaisille ja asiakkaille	Lasten, nuorten, perheiden ja vammaisten palvelut	Palvelukuvaus on laadittu (kyllä/ei)	
	Vahvistetaan lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin matalan kynnyk- sen palveluiden saavutettavuutta ja itsehoidon työkalujen käyttöä	Lasten, nuorten, perheiden ja vammaisten palvelut	Digitaalisten palveluiden käyttäjämäärän kehitys, nuorten kokemus palveluiden saavutettavuudesta	
	Kunnissa mahdollistetaan kohtaamispaikkoja eri ikäisille	Kunnat, järjestöt ja viestintäpalvelut	Kohtaamispaikkatoimintaa eri ikäisille on 21/21 kunnassa	
	Kehitetään mielenterveyden omahoitoa ja palveluohjausta mielenterveys- ja riippuvuuspalveluiden sekä Hyvinvointi arkeesi -sivustojen kautta	Mielenterveys- ja riippuvuuspalvelut ja hytetu-tiimi	Mielenterveys- ja riippuvuuspalveluiden www-sivu on uudistettu (kyllä/ei). Mieri-palveluiden henkilöstö on koulutettu hyödyntämään Mieri-palveluiden ja Hyvin- vointia arkeesi -sivustojen sisältöjä osana työtään (kyllä/ei)	
	Tarjotaan asukkaille matalan kynnyksen tukea ja apua eri elämäntilanteissa	Järjestöt	Lapin alueella ilmoitettujen toimintojen lukumäärä lähellä.fi -palvelussa	
	Vahvistetaan sote-henkilöstön asiakaspalveluosaamista moninaisuuden kohtaamisessa.	Sotekeskuspalvelut	Sote-henkilöstölle on järjestetty asiakaspalveluosaamisen koulutusta moninaisuuden teema huomioiden. Koulutusmateriaalit ovat henkilöstön käytössä. (kyllä/ei)	
Edistetään digitaalista hyvinvointia	Digipalveluiden viestintäsuunnitelman toimenpiteillä vahvistetaan asukkaiden kokemusta Laphan digipalveluiden turvallisuudesta ja luotettavuudesta	Digipalvelut ja viestintäpalvelut	Digipalveluiden viestintäsuunnitelmassa on huomioitu Laphan digipalveluiden turvallisuudesta ja luotettavuudesta viestiminen asukkaille (kyllä/ei)	<ul style="list-style-type: none"> Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä Kokenut vahvaa positiivista mielenterveyttä 2 viikon aikana Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus (yläkoulu, lukio ja ammattioppilaitos) Tuntee itsensä yksinäiseksi (ala- ja yläkoulu) Ei yhtään läheistä ystävää (yläkoulu, lukio ja ammattioppilaitos) Erittäin heikko osallisuuden kokemus (yläkoulu, lukio ja ammattioppilaitos)
	Viestitään kansallisista suosituksista koskien lasten ja nuorten digitaalisten laitteiden käyttöä vapaa-ajalla.	Kunnat, hytetu-tiimi, viestintäpalvelut	Kansallisista suosituksista digitaalisten laitteiden käyttöön vapaa-ajalla on viestitty hyvinvointialueen ja kuntien kanavissa (kyllä/ei)	
	Koulutetaan sote-ammattilaisia digitaalisen hyvinvoinnin puheeksi oton työkaluista ja digitaalisen hyvinvoinnin yhteyksistä terveyteen ja hyvinvointiin	Hytetu-tiimi	Sote-ammattilaisille on toteutettu koulutus digitaalisen hyvinvoinnin edistämisestä ja koulutusmateriaalit sekä työkalut ovat henkilöstöllä käytettävissä (kyllä/ei).	
	Helpotetaan tiedon ja palveluiden saavutettavuutta tarjoamalla digitukea ja ohjausta	Järjestöt	Digitukea ja -ohjausta järjestetty (kyllä/ei)	
Edistetään osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä vähennetään yksinäisyyttä	Vahvistetaan kokemus-, vertais- ja vapaaehtoistoimintaa sekä lisätään tietoisuutta erityisryhmistä	Järjestöt, hytetu-tiimi	Koulutuksia ja tukea kokemus-, vertais- ja vapaaehtois- toimijoille järjestetty (kyllä/ei)	Aikuisväestö (%-osuus): <ul style="list-style-type: none"> Psyykkisesti merkittävästi kuormittuneiden osuus 20 vuotta täyttäneistä koulutus- tason mukaan Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 20-64-vuotiaat Erittäin heikko osallisuuden kokemus 20 vuotta täyttä- neistä (matala, keskitason ja korkea koulutus) Ikääntyneet (%-osuus): <ul style="list-style-type: none"> Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus 65 vuotta täyttäneistä
	Kunnissa toteutetaan osallistuvaa budjetointia	Kunnat	Osallistuvaa budjetointia on toteutettu 21/21 kunnassa	
	Kunnissa järjestetään matalan kynnyksen maksuttomia tapahtumia vuosittain	Kunnat, järjestöt ja seurakunnat	Maksuttomia tapahtumia on järjestetty 21/21 kunnassa vuosittain	
	Laaditaan monitoimijaisesti yhteistyössä nuorisovaltuuston kanssa toimenpide-ehdotus lasten ja nuorten yksinäisyyden vähentämiseksi ja jalkautetaan se koko Lappiin	Lasten, nuorten, perheiden ja vammaisten palvelut, viestintä- palvelut	Toimenpide-ehdotus on laadittu ja se on jalkautettu koko Lappiin (kyllä/ei)	
	Järjestetään koulutusta sote-henkilöstölle iäkkäiden ja paljon palveluja tarvitsevien henkilöiden kohtaamisesta	Ikääntyneiden palvelut, sotekeskus- palvelut	Koulutus on toteutunut ja materiaalit ovat henkilöstön käytettävissä (kyllä/ei)	
	Huomioidaan väestön yhdenvertaisuuden edistäminen ja syrjinnän ehkäisy osana viestintää	Hytetu-tiimi, viestintäpalvelut	Viestintää on toteutettu yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja syrjinnän ehkäisemiseksi (kyllä/ei)	
	Edistetään asukkaiden osallisuutta järjestämällä koulutusta kulttuu- rihyvinvoinnin verkostoille menetelmien ja toimintamallien käytöstä	Kulttuurihyvinvointia edistävät verkostot, järjestöt, hytetu-tiimi	Koulutuksia on järjestetty kulttuurihyvinvointia edistävissä monitoimijaisissa verkostoissa (kyllä/ei)	
	Vakiinnutetaan Hyvinvointilähete-toimintamalli	Sotekeskuspalvelut, järjestöt	Hyvinvointilähete -toimintamalli on käytössä ja vakiintunut (kyllä/ei)	
	Kehitetään jalkautuvaa ja etsivää työtä sekä asiakasohjausta	Järjestöt, sotekeskuspalvelut, lasten, nuorten, perheiden ja vammaisten palvelut, ikääntyneiden palvelut	Etsivän ja jalkautuvan työn sekä asiakasohjauksen käytäntöjä on kuvattu ja käytössä monitoimijaisena verkostotyönä (kyllä/ei)	

Lapin hyvinvointialueen hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma 2026–2029

Painopiste 2: YLIPAINON EHKÄISY JA TERVEYTTÄ EDISTÄVÄT ELINTAVAT

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot	Toimenpidemittarit	Tulosindikaattorit	
Edistetään terveellisiä ruokailu- ja liikkumistottumuksia	Kehitetään henkilöstön osaamista iäkkäiden vajaaravitsemuksen ennaltaehkäisemiseksi, tunnistamiseksi ja arvioimiseksi	Kuntoutus, ravitsemusterapeutit	Oppiportin tunnistatko vajaaravitsemuksen opintokokonaisuus on osa sote-ammattilaisten täydennyskoulutusta (kyllä/ei). Vajaaravitsemuksen tunnistamiseen ja ehkäisemiseen tuetaan materiaaleja, jotka ovat henkilöstön käytettävissä (kyllä/ei).	HYTE-kerroin (%-osuus vastaavan ikäisestä väestöstä): <ul style="list-style-type: none"> Elintapaneuvonnan toteutuminen tyypin 2 diabetes-riskissä oleville Käypä hoito -suosituksen mukaisesti Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä Ei työssä, koulutuksessa eikä asevelvollisuutta suorittamassa olevat 18–24-vuotiaat (NEET-nuoret) Mielenterveyshäiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 18–34-vuotiaat Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat Lapset ja nuoret (%-osuus 4-5. ja 8-9. sekä lukion ja ammattioppilaitoksen 1-2. luokkalaisista) (valtaosa toimenpiteistä on opiskeluhoillon ja neuvola-suunnitelmassa): <ul style="list-style-type: none"> Kokee terveydentilansa keskinertaiseksi tai huonoksi Move! -mittaustulokset (5. ja 8. luokka) Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1h/vk (yläkoulu) Vähintään tunnin päivässä liikkuvat (lukio ja ammatillinen oppilaitos) Ei syö aamupalaa joka arkiamu (ala- ja yläkoulu) Ylipainon esiintyvyyys ikäryhmittäin Aikuisväestö: <ul style="list-style-type: none"> Sairastavuusindeksi, ikävakiointu Työkyvyttömyysindeksi, ikävakiointu Terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevien %-osuus, 20 vuotta täyttäneistä koulutustason mukaan Niiden osuus, jotka uskovat, että todennäköisesti eivät jaksaa työskennellä vanhuuseläkeikänsä saakka, % 20–64-vuotiaat, koulutusryhmittäin Terveysliikuntasuosituksen mukaan liian vähän liikkuvien %-osuus 20 vuotta täyttäneistä Lihavien %-osuus 20 vuotta täyttäneistä koulutustasoinnain Ikääntyneet (%-osuus): <ul style="list-style-type: none"> Terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevat, 65 vuotta täyttäneistä Itsestä huolehtimisessa vähintään suuria vaikeuksia kokevat, 75 vuotta täyttäneistä 500 metrin kävelemisessä suuria vaikeuksia, 65 vuotta täyttäneistä 	
	Jatkokehitetään toimintamallia ikääntyneiden vajaaravitsemuksen hoitoon ohjaamiseksi sotepalveluissa	Ikääntyneiden palvelut, hoitotyön johtaja, kuntoutus, ravitsemusterapeutit	Vajaaravitsemuksen tunnistamisen toimintamalli on käytössä koko Lapissa (tavoite 21 kuntaa).		
	Koulutetaan sote-ammattilaisia hyödyntämään Hyvinvointia arkeesi -sivustoa sekä kansallisia omahoito-ohjelmia asiakasohjauksen välineenä	Hytetu-tiimi, viestintäpalvelut	Sote-ammattilaisille on toteutettu koulutus Hyvinvointia arkeesi -sivuston ja kansallisten omahoito-ohjelmien hyödyntämisestä ja koulutusmateriaalit ovat henkilöstöllä käytettävissä (kyllä/ei).		
	Järjestöt toteuttavat vertaistukitoimintaa terveellisten elintapojen edistämiseksi	Järjestöt	Vertaistukitoimintaa terveellisten elintapojen edistämiseksi on järjestetty (kyllä/ei)		
	Laaditaan sote-ammattilaisille ohjeistus ja viestintämateriaalia vastuullisesta ja sensitiivisestä painopuheesta eri ikäryhmissä	Sotokeskuspalvelut, lasten, nuorten, perheiden ja vammaisten palvelut, viestintäpalvelut	Ohjeistus ja viestintämateriaali on laadittu ja ne ovat käytössä (kyllä/ei)		
	Kunnissa järjestetään eri kohderyhmät huomioivaa ohjattua liikuntatoimintaa	Kunnat, järjestöt	Eri kohdetyhmät huomioivaa ohjattua liikuntatoimintaa on järjestetty 21/21 kunnassa		
Vahvistetaan asukkaiden omahoidon taitoja	Kehitetään Hyvinvointia arkeesi -verkkosivuston tietosisältöjä kaikkia ikäryhmiä koskevaksi	Hytetu-tiimi, Viestintäpalvelut	Hyvinvointia arkeesi verkkosivuston tietosisällöissä huomioidaan lapset ja nuoret, työikäiset sekä ikääntyneet (kyllä/ei)		
	Laaditaan yhteinen hytetu-viestinnän vuosikello kaikki ikäryhmät huomioiden. Toteutetaan vuosikellon mukaista viestintää alueellisena yhteistyönä	Viestintäpalvelut, hytetu-tiimi, kunnat	Hytetu-viestinnän vuosikello on laadittu (kyllä/ei). Vuosikellon mukaista viestintää on toteutettu Lapin alueellisena yhteistyönä (kyllä/ei).		
	Selvitetään elintapaohjauksen avoimien etäryhmien toteutuksen mahdollisuuksia Lapissa	Sotokeskuspalvelut, hytetu-tiimi	Elintapaohjauksen avoimien etäryhmien toteutusmahdollisuudet on kartoitettu (kyllä/ei)		
	Kehitetään ja vakiinnutetaan elintapaohjauksen hyvinvointiryhmien toiminta ja edistetään ryhmien saavutettavuutta	Sotokeskuspalvelut	Hyvinvointiryhmät ja ohjaustumisrakenteet ryhmätoimintaan on kuvattu ja ne ovat vakiintuneet osaksi toimintaa (kyllä/ei)		
Kehitetään elintapaohjauksen toimintamalleja ja palveluketjuja	Kehitetään elintapaohjauksen verkostotoimintaa yhdistämällä Laphan elintapaohjausverkosto ja Lapin Liikunta ry:n koordinoima Lapin liikuntaneuvontaverkosto	Hytetu-tiimi	Yhteinen elintapaohjauksen verkosto on perustettu, tavoitteet ja toimintaperiaatteet verkostolle on määritetty ja verkosto kokoontuu säännöllisesti (kyllä/ei)		
	Laajennetaan Lapin hyvinvointialueen ja kuntien yhdyspinnalla toimiva elintapaohjauksen toimintamalli koko Lappiin	Hytetu-tiimi, kunnat	Elintapaohjauksen malli on käytössä vähintään 15/21 kunnassa		
	Selvitetään kuntien liikuntaneuvojien rajattujen kirjaamisoikeuksien mahdollistamista Laphan potilastietojärjestelmään	Hytetu-tiimi	Kuntien liikuntaneuvojien rajattujen kirjaamisoikeuksien mahdollisuus on selvitetty (kyllä/ei)		
	Kehitetään Lapin hyvinvointialueen sisäinen elintapaohjauksen palveluketju pitkäaikaissairauksia sairastaville henkilöille, jotka eivät ohjaudu hyvinvointialueen ja kunnan väliseen elintapaohjauksen yhdyspintamalliin.	Terveysasemapalvelut	Laphan sisäinen elintapaohjauksen palveluketju on kehitetty ja käytössä (kyllä/ei)		
	Jatketaan jo käynnissä olevaa ikääntyneiden Finger-toimintaa ja selvitetään mahdollisuuksia laajentaa toimintaa koko Lappiin	Terveysasemapalvelut	FINGER-toimintamalli on käytössä kunnissa (lukumäärä)		
	Selkiytetään ikäneuvolatoimintaa ja määritetään sille yhtenäinen vastuutaho	Terveysasemapalvelut ja ikääntyneiden palvelut	Ikäneuvolatoimintamalli on kuvattu ja sille on nimetty vastuutaho		
Edistetään työkykyä	Kehitetään ja pilotoidaan Laphalla Lapin malli kognitiivista ja fyysistä hyvinvointia edistävästä työ- ja kokouskäytännöistä. Kunnissa otetaan hyväksi koetut mallit käyttöön soveltuvin osin. Kannustetaan Lapin muita työnantajia ottamaan mallit käyttöön.	Työkyvyn tuki ja työhyvinvointi, viestintäpalvelut, kunnat	Lapin malli hyvinvointia edistävästä työ- ja kokouskäytännöistä on kuvattu ja pilotoitu (kyllä/ei). Toimivat mallit otettu soveltuvin osin käyttöön 21/21 kunnassa. Mallit on jaettu ja kannustettu muita Lapin työnantajia niiden käyttöönottoon (kyllä/ei).		
	Kehitetään työttömien terveystarkastusten tiedolla johtamista, prosessia ja kirjaamista suhteessa HYTE-kertoimeen	Työkyvyn tuki, terveyden edistämisen koordinaattorit	Työttömien terveystarkastusten HYTE-kerroin-indikaattorin kehitys		
	Kuvataan työkyvyn tuen moniammatillisten tiimien toiminta ja varmistetaan tiimien paikallinen toiminta	Työkyvyn tuki, kuntoutus	Työkyvyn tuen moniammatillisten tiimien toiminta on kuvattu ja tiimit toimivat koko Lapissa paikallisesti (kyllä/ei)		
	Mallinnetaan työkyvyn tuen palvelupolku ja juurrutetaan se koko Lappiin	Työkyvyn tuki, kuntoutus	Työkyvyn tuen palvelupolut on mallinnettu ja juurrutettu (tavoitetaso 21/21 kuntaa)		

Lapin hyvinvointialueen hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma 2026–2029

Painopiste 3: ARJEN TURVALLISUUS

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot	Toimenpidemittarit	Tulosindikaattorit
Kehitetään turvallisia kasvu- ja elinympäristöjä sekä ehkäistään kiusaamista ja väkivaltaa	Jatketaan Onni-tv käyttöä ja viestitään hyvinvoinnista ja arjen turvallisuudesta ikääntyneille	Viestintäpalvelut, ikääntyneiden palvelut	Onni-tv:n katsojalukujen kehitys	HYTE-kerroin: <ul style="list-style-type: none"> Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut potilaat Toimeentulotukea pitkä-aikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat Mielenterveyshäiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 18–34-vuotiaat Ei työssä, koulutuksessa eikä asevelvollisuutta suorittamassa olevat 18–24-vuotiaat (NEET-nuoret)
	Lisätään sote-ammattilaisten osaamista ja vanhempien tietoisuutta eroauttamisesta esimerkiksi koulutusten ja viestinnän avulla	Perhekeskuspalvelut, järjestöt, viestintäpalvelut	Koulutusta ja viestintää on toteutettu (kyllä/ei), eroauttamiseen liittyvien etäpalveluiden kävijämäärien kehitys	
	Juurrutetaan lähisuhdeväkivallan ehkäisyyn painottuvaa Avainhenkilö-toimintamallia osaksi Laphan palveluja	Sotokeskuspalvelut, Lasten, nuorten, perheiden ja vammaisten palvelut	Avainhenkilö-toimintamalli on käytössä 15/21 kunnista	
	Jatketaan Ankkuri-toiminnan vakiinnuttamista koko Lapin alueella	Perhekeskuspalvelut, poliisi	Ankkuri-toimintamalli on käytössä ja vakiintunutta koko Lapin alueella (kyllä/ei)	
	Käynnistetään ja juurrutetaan Lapin matkailun monialainen turvallisuusviestintäfoorumi	Pelastuslaitos	Turvallisuusviestintäfoorumi toteutuu monialaisesti (kyllä/ei)	
	Tarjotaan asukkaille tietoa ja tukea lähisuhdeväkivallan ja kiusaamisen ehkäisemiseksi	Järjestöt	Tietoa ja tukea asukalle on tarjottu (kyllä/ei)	
	Edistetään esteettömyyttä, saavutettavuutta, yhdenvertaisuutta ja turvallisen tilan periaatteita kohtaamispaikkatoiminnassa	Järjestöt	Kohtaamispaikkatoimijoille on järjestetty koulutuksia esteettömyyden, saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi (kyllä/ei)	
Ehkäistään tapaturmia	Kehitetään ja otetaan käyttöön toimintamalli yli 65-vuotiaiden kaatumisten ehkäisemiseksi	Ikääntyneiden palvelut, kuntoutus	Toimintamalli ikääntyneiden kaatumisriskin tunnistamiseksi ja kaatumisten ehkäisemiseksi on kehitetty ja käytössä (kyllä/ei)	Lapset ja nuoret (%-osuus 4-5. ja 8-9. sekä lukion ja ammattioppi-laitoksen 1-2. luokkalaisista): <ul style="list-style-type: none"> Kokenut vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa Toimeentulotukea pitkä-aikaisesti saaneet lapsiperheet Aikuisväestö (%): <ul style="list-style-type: none"> Päivittäisen elämänsä turvattomaksi kokevat 20 vuotta täyttäneistä Fyysistä tai henkistä lähisuhdeväkivaltaa kokeneet 20-64-vuotiaista Ikääntyneet (%): <ul style="list-style-type: none"> Päivittäisen elämänsä turvattomaksi kokevat, 65 vuotta täyttäneistä Apua riittämättömästi saavat 75 vuotta täyttäneistä Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä
	Jatkokehitetään kaatumisten seurantaa ja tilastointia sote-palveluissa osana Hoiverken ja hoitotyön laatutyöpöytätyötä Kaltiossa	Hoitotyön johtaja	Kaatumisten määrän ja riskimittareiden käytön seuranta tapahtuu hoitotyön laatutyöpöytätyön kautta (kyllä/ei)	
	Kehitetään ja jalkautetaan toimintaohje kaatumisriskissä olevien henkilöiden ohjaamiseksi klinisen farmasian palveluihin	Kliininen farmasia	Toimintaohje on kehitetty ja jalkautettu koko Lapin alueelle (kyllä/ei).	
	Koulutetaan sote-ammattilaisia kaatumisriskiä lisäävien lääkkeiden tunnistamiseksi	Kliininen farmasia	Sote-ammattilaisille on toteutettu koulutus kaatumisriskiä lisäävien lääkkeiden tunnistamisesta ja koulutusmateriaalit ovat henkilöstöllä käytettävissä (kyllä/ei).	
	Otetaan ajoterveys ja ajokyvystä huolehtiminen puheeksi sosiaali- ja terveyspalveluissa sekä ohjataan ikääntyneitä arvioimaan omaa ajokykyään Liikenneturvan oppaiden avulla	Sotokeskuspalvelut, Liikenneturva	Laphan palveluissa otetaan ajoterveys puheeksi ja ohjataan ikääntyneitä ajoterveyden itsearviointiin (kyllä/ei)	
	Edistetään turvallisuus-, varautumis- ja kriisiosaamista eri yhteisöjen koulutusten ja kyläturvallisuussuunnitelmien avulla	Järjestöt, Lapin AMK	Koulutuksia järjestetty ja kyläturvallisuussuunnitelmia laadittu (kyllä/ei)	
	Viestitään Laphan palveluissa liukastumisten ehkäisystä talviaikana	Viestintäpalvelut, Liikenneturva	Liikenneturvan liukastumisen ehkäisyn materiaalit ovat Laphan toimipisteiden inforuuduissa talvisin ja toimipisteissä on jaettavaa materiaalia (kyllä/ei)	
	Kunnissa järjestetään ikääntyneiden toimintakykyä ylläpitävää ja edistävää ryhmätoimintaa	Kunnat, järjestöt	Ikääntyneiden ryhmätoimintaa järjestetään 21/21 kunnassa	
	Viestitään paloturvallisuuden itsearviointinista ja avustetaan kotihoidossa ikääntyneitä paloturvallisuuden itsearviointilomakkeiden käytössä	Pelastuslaitos ja ikääntyneiden palvelut	Paloturvallisuuden itsearviointilomakkeista on viestitty (kyllä/ei). Kotihoidossa on tuettu ikääntyneitä toteuttamaan paloturvallisuuden itsearviointi (kyllä/ei)	
	Viestitään onnettomuuksien ehkäisystä ja varautumisesta osana pelastuslaitoksen turvallisuusviestintäsuunnitelmaa	Pelastuslaitos	Onnettomuuksien ehkäisystä ja varautumisesta on viestitty (kyllä/ei)	
Kohdennetaan palotarkastuksia ja muuta valvontaa riskiperustaisesti kiinteistöihin, asuinrakennuksiin, julkisiin tiloihin ja tapahtumiin pelastuslaitoksen valvontasuunnitelman mukaisesti	Pelastuslaitos	Valvontatoimet ja palotarkastukset toteutuvat ja kohdennetaan riskiperusteisesti (kyllä/ei)		
Tuetaan heikommassa asemassa tai syrjäytymis-riskissä olevia	Vahvistetaan lapsiperheköyhyyden puheeksiottoa sote-palveluissa sekä kehitetään malli tuen tarpeessa olevien perheiden palveluohjaukseen	Lasten, nuorten, perheiden ja vammaisten palvelut	Puheeksioton ja palveluohjauksen malli taloudellisen tuen tarpeessa oleville lapsiperheille on kuvattu ja käytössä (kyllä/ei)	
	Perustetaan monialainen työryhmä ja määritellään vastuutahot asunnottomuuden vähentämiseksi Lapissa	Sotokeskuspalvelut	Monialainen työryhmä on perustettu, toimijoiden vastuut on määritelty ja ryhmä kokoontuu säännöllisesti (kyllä/ei)	
	Mahdollistetaan yhteisöruokailua tai ruoka-avun tarjoamista esimerkiksi kohtaamispaikoissa	Järjestöt, kunnat, seurakunnat, sotokeskuspalvelut	Ruoka-apua tarjotaan 21/21 kunnassa	
	Kunnissa ylläpidetään harrastamisen Suomen mallin mukaista maksutonta harrastustoimintaa	Kunnat	Toteutuu 21/21 kunnassa	
	Laajennetaan Kaikukortin käyttöä ja tiivistetään yhteistyötä hyvinvointialueen ja kuntien välillä	Kunnat, työikäisten sosiaali-palvelut, hytetu-tiimi	Kaikukortti käytössä vähintään 12/21 kunnassa	

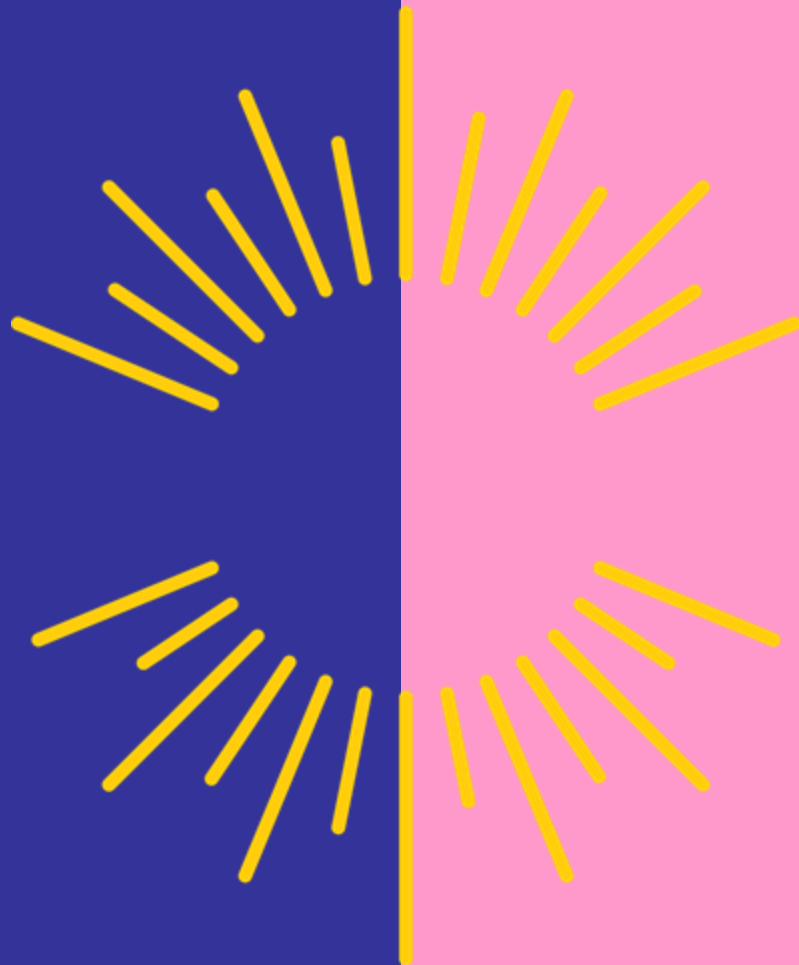
Lapin hyvinvointialueen hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma 2026–2029

Painopiste 4: HYVINVOINNIN, TERVEYDEN JA ARJEN TURVALLISUUDEN YHTEISTYÖRAKENTEET

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot	Toimenpidemittarit	Tulosindikaattorit
Edistetään hyvinvointitiedolla johtamista	Laaditaan rakenteet kansallisen hytetu -tiedon käsittelemiseksi ja hyödyntämiseksi hyvinvointialueella sekä yhdyspinnoilla	Hytetu-tiimi, hytetu-koordinaatioryhmä, kunnat	Rakenteet kansallisen hyvinvointitiedon käsittelylle Lapin hyvinvointialueella (kyllä/ei) ja kuntien yhdyspinnoilla (kyllä/ei) on laadittu	HYTE-kerroin <ul style="list-style-type: none"> TEAvisari: hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen rakenteita kuvaava indikaattoritieto TEA-visari: kulttuurihyvinvointia kuvaava indikaattoritieto
	Nimetään HYTE-kerroin indikaattoreille vastuuhenkilöt sekä työryhmä, joka vastaa HYTE-kerroin kehittämisestä	Hytetu-tiimi	HYTE-kerroin indikaattoreille on nimetty vastuuhenkilöt (kyllä/ei). Hyte-kertoimen kehittämisestä on laadittu toimenpidesuunnitelma, jota toteutetaan arjessa (kyllä/ei).	
	Jatkokehitetään alueellista kyselyä hyvinvointitiedon keräämiseksi	Kunnat, hytetu-tiimi	Alueellinen hyvinvointitiedon kysely on käytössä ja tuloksia hyödynnetään hytetu-työssä (kyllä/ei)	
	Kehitetään malli hyvinvointialueen ja kuntien yhteisten HYTE-kerroin indikaattoreiden vahvistamiseksi	Hytetu-tiimi, kunnat	Yhteisiä hyte-indikaattoritietoja käsitellään hyvinvointialueen ja kuntien yhdyspinnalla säännöllisesti (kyllä/ei)	
	Kehitetään rakenteet ilmiö- ja kokemustiedon sekä järjestöjen asiantuntijatiedon tietopohjan keräämiseksi ja hyödyntämiseksi	Järjestöt, hytetu-tiimi, tutkimuspalvelut	Rakenteet on kehitetty ja ne ovat käytössä (kyllä/ei)	
	Järjestetään hyvinvointialueen henkilöstölle koulutusta tutkimustiedon analysointiin, tulkintaan ja hyödyntämiseen	Tutkimuspalvelut	Koulutusta on järjestetty ja materiaalit ovat henkilöstön käytettävissä (kyllä/ei)	
Kehitetään yhteistyötä kuntien, järjestöjen ja muiden hytetu-toimijoiden kanssa	Laaditaan ja otetaan käyttöön hytetu -neuvotteluiden prosessikuvaus	Hytetu-tiimi, kunnat	Hytetu-neuvotteluiden prosessikuvaus on laadittu ja otettu käyttöön (kyllä/ei)	
	Perustetaan tutkimustiedon verkosto tutkimustiedon jalkauttamiseen alueelle	Tutkimuspalvelut, Lapin yliopisto, Lapin ammattikorkeakoulu	Tutkimustiedon verkosto on perustettu ja toiminnassa (kyllä/ei)	
	Kehitetään järjestöyhteistyön rakenteita laatimalla monitoimijaisena yhteistyönä järjestöyhteistyön asiakirja ja kehittämällä järjestöneuvottelukunnan yhteistyörakennetta	Hytetu-tiimi, Lapin liitto, järjestöt	Järjestöyhteistyön asiakirja on laadittu ja järjestöneuvottelukunnan rakenne on päivitetty (kyllä/ei)	
	Edistetään järjestöjen toiminnan näkyvyyttä Hyvinvointia arkeesi -sivustolla lähellä.fi tai PTV-integraation kautta	Järjestöt, digipalvelut, hytetu-tiimi	Järjestöjen ilmoittamien toimintojen määrä lähellä.fi -palvelussa	
	Juurrutetaan ja laajennetaan OLKA-toimintaa koko hyvinvointialueelle	Hytetu-tiimi, sotokeskuspalvelut, järjestökeskukset	OLKA-toiminta on laajennettu ja juurrutettu koko Lappiin (kyllä/ei)	
	Vahvistetaan kokemusasiantuntijatoimintaa koko hyvinvointialueella	Hytetu-tiimi, lasten, nuorten, perheiden ja vammaisten palvelut, järjestöt	Kokemusasiantuntijatoiminnalle on kuvattu käytännöt ja ne ovat käytössä koko Lapissa (kyllä/ei)	
	Lisätään tietoa ja osaamista kulttuurihyvinvoinnista yhteistyössä kuntien ja järjestöjen kanssa	Lapin kulttuurihyvinvointia edistävät verkostot, hytetu-tiimi	Kulttuurihyvinvointitietoa, -osaamista on lisätty monialaisissa verkostoissa (kyllä/ei)	
	Sitoudutaan aktiiviseen työskentelyyn yhteisissä hytetu-työn verkostoissa	Hytetu-tiimi, kunnat	Verkostoyhteistyön kyselyn tulokset	

Lapin hyvinvointialueen lasten ja nuorten hyvinvointi- suunnitelma

2026-2029

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue

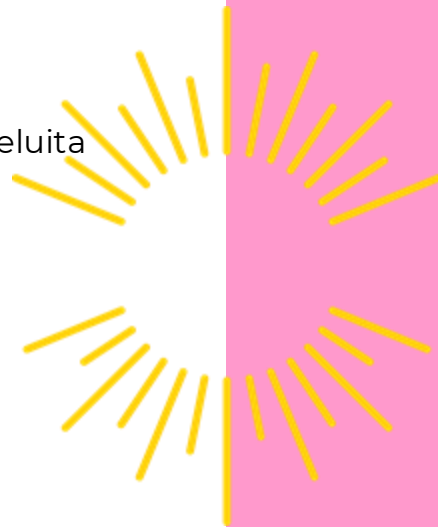
Lapin buresveadjuoguovlu
Lapin pyereastvaljesmkuovlu
Lapin pue rrvvääjjamvu'vdd

Sisällysluettelo

1. Mikä on lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma?
 - 1.1. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on osa hyvinvointisuunnitelmakokonaisuutta
 - 1.2. Suunnitelman valmistelu
2. Lappilaisten lasten ja nuorten kasvuolot sekä hyvinvointi
3. Perhekeskus yhteistyön rakenteena lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämisessä
4. Lasten ja nuorten hyvinvointia edistäviä sekä ongelmia ehkäiseviä toimia ja palveluita alueella
5. Lastensuojelu
 - 5.1. Lastensuojelun palvelujärjestelmä
 - 5.2. Lastensuojelun tarve alueella
 - 5.3. Lastensuojeluun varattavat voimavarat
6. Suunnitelman toteuttaminen ja seuranta
 - 6.1. Painopisteet ja tavoitteet
 - 6.2. Lasten ja nuorten hyvinvointia lisäävät kasvuolot
 - 6.3. Lasten, nuorten ja perheiden oikea-aikaiset ja tarpeen mukaiset palvelut
 - 6.4. Monialainen yhteistyö lasten, nuorten ja perheiden tueksi
 - 6.5. Suunnitelman seuranta ja arviointi

Lähteet

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman työryhmä

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue

Lappi buresveadjuinguovlu
Lappi pyereestrajjemkuovlu
Lappi pue'rrivääjjamvu'vdd

1. Mikä on lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma?

Hyvinvointialueen on laadittava alueellinen lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, jossa kuvataan lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilaa ja hyvinvoinnin edistämisen toimenpiteitä siltä osin kuin lastensuojelulain 12 § edellyttää. Suunnitelma hyväksytään hyvinvointialueen aluevaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa.

Suunnitelmassa on huomioitava:

- 1) lasten ja nuorten kasvuolot sekä hyvinvoinnin tila alueella
- 2) lasten ja nuorten hyvinvointia edistäviä sekä ongelmia ehkäiseviä toimia ja palveluita alueella
- 3) lastensuojelun tarve alueella
- 4) lastensuojeluun varattavat voimavarat
- 5) tämän lain mukaisten tehtävien hoitamiseksi käytettävissä oleva lastensuojelun palvelujärjestelmä
- 6) yhteistyön järjestäminen eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä
- 7) suunnitelman toteuttaminen ja seuranta

1.1. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on osa hyvinvointisuunnitelmakokonaisuutta

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on osa hyvinvointisuunnitelmaa.

Alueellinen neuvolasuunnitelma (Terveystieteiden lain 15 §) ja alueellinen opiskeluhoito-suunnitelma (Laki oppilas- ja opiskeluhoitolain muuttamisesta 13a §) kuvataan erillisinä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman alasuunnitelmina.

1.2. Suunnitelman valmistelu

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman työryhmä on monialainen joukko Lapin hyvinvointialueen ammattilaisia.

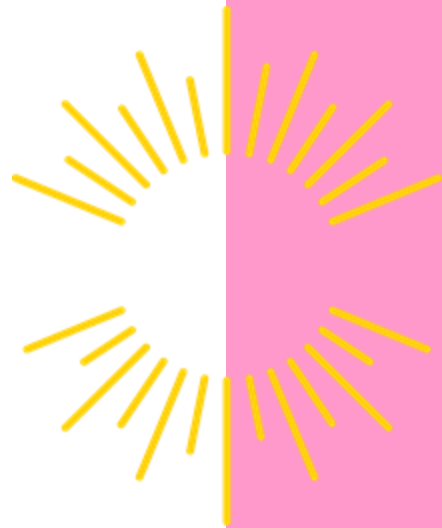
Muita toimijoita eli kuntia, järjestöjä ja seurakuntia on kuultu suunnitelman valmistelussa marras-joulukuussa 2025 monialaisissa perhekeskuksen palvelualueittaisissa ohjausryhmissä, joissa on edustus jokaisesta Lapin kunnasta sekä järjestöjen, seurakuntien ja Lapin hyvinvointialueen edustus.

Suunnitelman luonnosta on esitelty Lapin hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalvelujen lautakunnalle 6.11.2025.

Lisäksi on järjestetty avoin työpaja Kouluterveyskyselyiden vuoden 2025 tuloksista 17.11.2025. Työpajan tuotoksia on hyödynnetty suunnitelman toimenpiteiden laadinnassa.

2. Lappilaisten lasten ja nuorten kasvuolot sekä hyvinvointi

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue

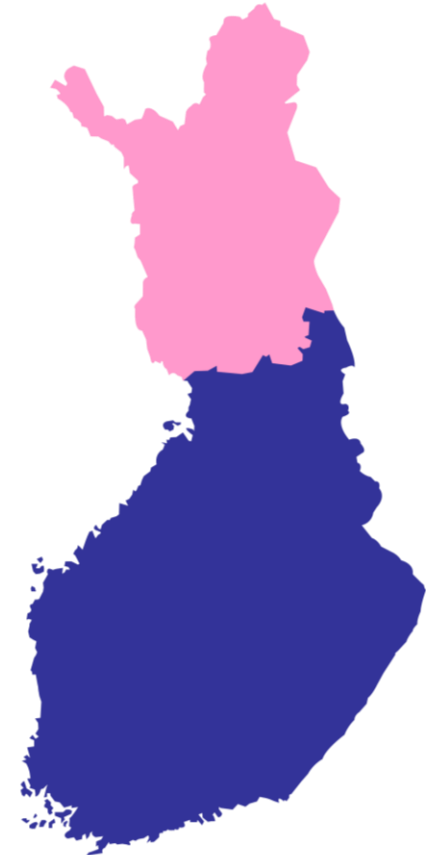
Lappi buresveadjiinguovlu
Lappi pyereestvaljeemkuovlu
Lappi pue'rrvääjjamvuvdd

Lappilaisten lasten ja nuorten kasvuolot sekä hyvinvointi 1/3

Vuoden 2024 lopussa Lapin hyvinvointialueella oli 176 151 asukasta. Väestöennusteen mukaan Lapin asukkaiden määrä tulee laskemaan.

Lasten ja nuorten määrä Lapissa on ollut laskusuuntainen 1990-luvulta saakka. Vuonna 2024 0-14-vuotiaiden osuus oli 13,9 % Lapin asukkaista.

Vuonna 2024 hyvinvointialueella oli 8 295 alle kouluikäistä lasta

Lappilaisten lasten ja nuorten kasvuolot sekä hyvinvointi 2/3

Mielen hyvinvointi ja koettu terveys

KOKEE TERVEYTENSÄ KESKINKERTAISEKSI TAI HUONOKSI

- 4. ja 5. luokan oppilaista 9 % (8*)
- 8. ja 9. luokan oppilaista 24 % (22)
- lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 22 % (21)
- ammattillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 26 % (25)

TYTYTYVÄINEN ELÄMÄÄNSÄ

- 4. ja 5. luokan oppilaista 85 % (85)
- 8. ja 9. luokan oppilaista 67 % (68)
- lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 69 % (71)
- ammattillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 70 % (68)

KOHTALAINEN TAI VAIKEA AHDISTUNEISUUS

- 8. ja 9. luokan oppilaista 22 % (22)
- lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 21 % (21)
- ammattillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 16 % (19)

LUOTTA SAAVANSA APUA, KUN TARVITSEE

- 8. ja 9. luokan oppilaista 58 % (58)
- lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 67 % (67)
- ammattillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 71 % (66)

Elintavat ja ylipaino

YLIPAINO JA LIHAVUUS (BMI \geq 25)

- 2-6-vuotiaista 23 % (19*)
- 7-12-vuotiaista 27 % (22)
- 13-16-vuotiaista 28 % (24)

SYÖ AAMUPALAA JOKA AAMU

- 4. ja 5. luokan oppilaista 67 % (71)
- 8. ja 9. luokan oppilaista 54 % (55)

SYÖ KOULULOUNASTA PÄIVITTÄIN

- 8. ja 9. luokan oppilaista 58 % (56)
- lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 67 % (64)
- ammattillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 62 % (57)

HEIKKO FYYSINEN TOIMINTAKYKY

- 5. luokkalaisista 40 % (36)
- 8. luokkalaisista 44 % (40)

SEKSUAALITERVEYS

- raskaudenkeskeytykset alle 20-vuotiailla 10 / 1000 15-19-vuotiasta naista (6)

Arjen turvallisuus

TUNTEE ITSENSÄ YKSINÄISEKSI

- 8. ja 9. luokan oppilaista 15 % (13)
- lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 14 % (12)
- ammattillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 12 % (12)

KOULUKIUSATTUNA VÄHINTÄÄN KERRAN VIIKOSSA

- 4. ja 5. luokan oppilaista 10 % (9)
- 8. ja 9. luokan oppilaista 9 % (8)
- lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 2 % (2)
- ammattillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 3 % (4)

KOKENUT VÄKIVALTA VANHEMPIEN TAI HUOLTA PITÄVIEN AIKUISTEN TAHOLTA

- 4. ja 5. luokan oppilaista 12 % (12)
- 8. ja 9. luokan oppilaista 9 % (9)
- lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 4 % (5)
- ammattillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 4 % (5)

*Sulkeissa ilmoitettu luku kuvaa koko maan tilannetta kyseisessä indikaattorissa.

Lähteet: THL Sotkanet. Kouluterveyskysely 2025.

Lappilaisten lasten ja nuorten kasvuolot sekä hyvinvointi 3/3

Positiivisia tekijöitä lappilaisten lasten ja nuorten hyvinvoinnissa

- Lasten ja nuorten koettu terveys ja elämään tyytyväisyys on parantunut vuosien 2023-2025 välillä.
- Lappilaisten nuorten kokema yksinäisyys on vähentynyt vuosien 2023-2025 välillä.
- Lasten ja nuorten kokema fyysinen väkivalta huoltajien taholta on Lapissa vähentynyt vuosien 2023-2025 välillä.

Huolta herättäviä tekijöitä lappilaisten lasten ja nuorten hyvinvoinnissa

- Lappilaisten nuorten kokema ahdistuneisuus on yleistä.
- Lasten ja nuorten ylipaino on Lapissa muuta maata yleisempää.
- Lasten ja nuorten liikkuminen on huolestuttavan vähäistä ja ravitsemustottumuksissa on kehitettävää.
- Positiivisesta kehityksestä huolimatta joka kymmenes ala- tai yläkoululainen kokee vanhempien taholta fyysistä väkivaltaa.

3. Perhekeskus yhteistyön rakenteena lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi

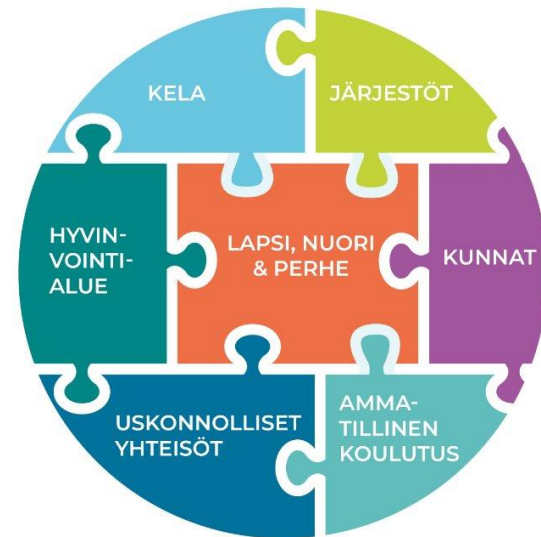
lapha.fi

Lapin hyvinvointialue
Lapin nuorisoyhteistyö
Lapin perhekeskustoiminta
Lapin perhekeskustoiminta

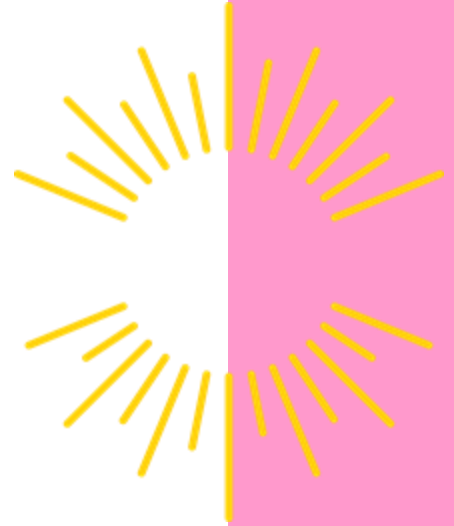
Perhekeskus yhteistyön rakenteena lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi

Toimiva yhteistyö edistää hyvinvointia ja mahdollistaa varhaisen ja oikea-aikaisen tuen lapsille, nuorille ja perheille. Yhteistyön onnistumiseen tarvitaan yli organisaatio- ja sektorirajojen ylittävää monitoimijaista yhteistä työtä. Lapissa monitoimijaista yhteistyötä toteutetaan verkostomaisissa perhekeskuksissa, joita kehitetään ja vakiinnutetaan valtakunnallisen perhekeskustoimintamallin mukaisesti.

Perhekeskus on monialainen lasten, nuorten ja perheiden palveluverkosto, joka edistää hyvinvointia ja terveyttä sekä tarjoaa varhaista tukea, hoitoa ja kuntoutusta. Perhekeskuksessa toimii moniammatillisessa yhteistyössä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystyöpalvelut, kuntien sivistystyöpalvelut ja terveyttä ja hyvinvointia edistävä toiminta sekä seurakuntien, järjestöjen ja muiden toimijoiden toiminnat ja palvelut.

4. Lasten ja nuorten hyvinvointia edistäviä sekä ongelmia ehkäiseviä toimia ja palveluita alueella

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue
Lapin nuorisoyhteistyö
Lapin perhe- ja nuorisotyö
Lapin perhe- ja nuorisotyö

Lasten ja nuorten hyvinvointia edistäviä sekä ongelmia ehkäiseviä toimia ja palveluita alueella 1/2

Lasten ja nuorten hyvinvointia tukevia ja ennaltaehkäiseviä perustason palveluita

- äitiys- ja lastenneuvola
- koulu- ja opiskeluterveydenhuolto
- opiskelu- sekä oppilashuollon kuraattori- ja psykologipalvelut
- kasvatus- ja perheneuvonta
- lapsiperheiden sosiaalityö ja -ohjaus
- perheoikeudelliset palvelut

Muita perustason palveluita, jotka tukevat lasten ja nuorten hyvinvointia

- suun terveydenhuolto
- terveysasemapalvelut
- kuntoutus ja apuvälinepalvelut
- aikuisten sosiaali- sekä mielenterveys- ja riippuvuuspalvelut

Lapissa on kehitetty ja käyttöön otettu matalan kynnyksen digitaalisia palveluita lapsiperheiden ja nuorten tueksi mm. sähköinen perhekeskus, Pyydä apua –palvelu, Apua huoliin –chat ja tarina-auttamisen videot sekä Perheohjaamo-palvelu.

Lapsiperheille suunnattua viestintää toteutetaan mm. Lapin lapsiperheet kanavilla sosiaalisessa mediassa.

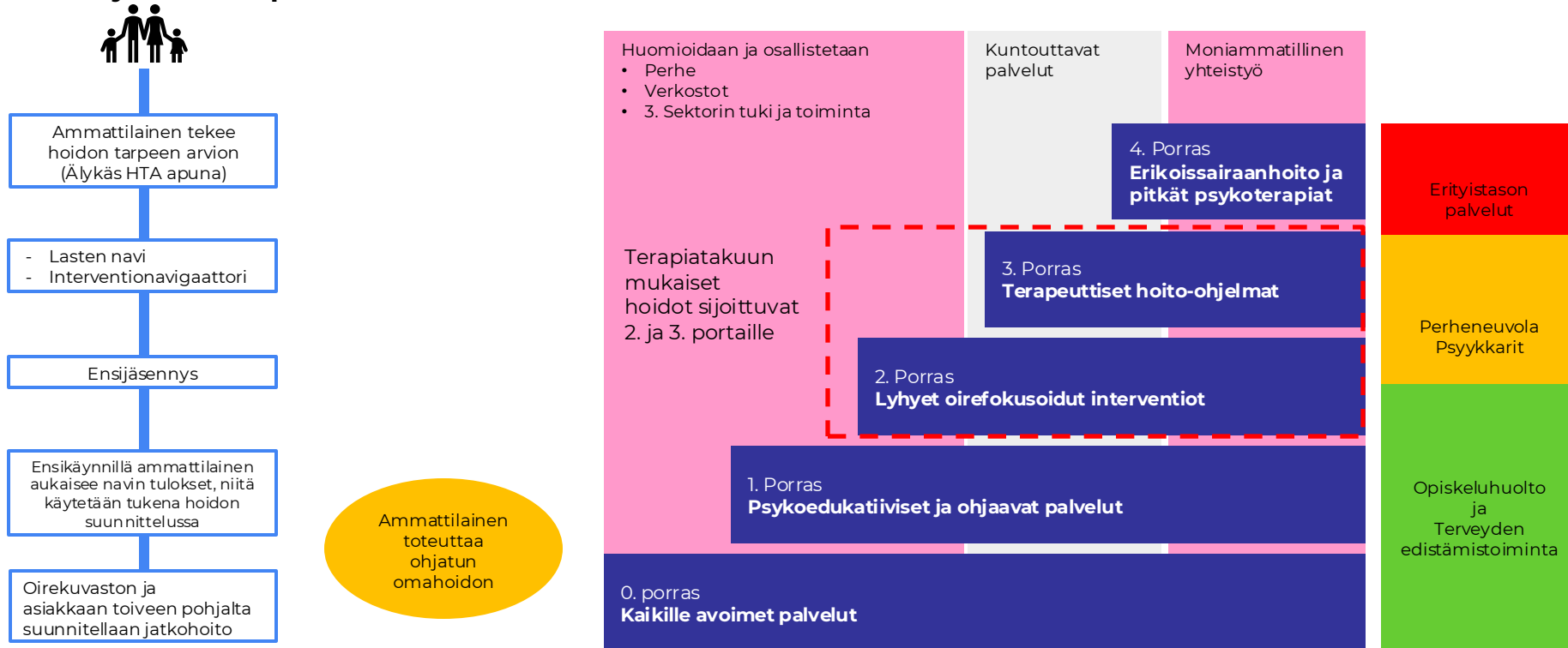
Matalalla kynnyksellä toteutettavia palveluita on kehitetty Vahva Sote Lapin hyvinvointialueelle, VASA2- hankkeessa yhteistyössä hyvinvointialueen, järjestöjen, seurakunnan ja kolmannen sektorin kanssa, kuten Nepsy-polku, Ankkuritoiminta ja VaSa-verkosto.

Kuntien varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja nuorisotyön palvelut sekä järjestöjen ja seurakuntien palvelut ovat keskeisiä ennaltaehkäiseviä palveluita. Yhteistyössä toteutetaan mm. kohtaamispaikkatoimintaa.

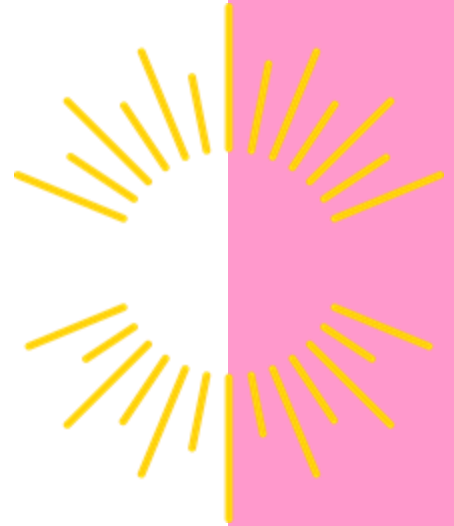
Terapiatakuuseen liittyen henkilöstölle on järjestetty menetelmäkoulutuksia.

Lasten ja nuorten hyvinvointia edistäviä sekä ongelmia ehkäiseviä toimia ja palveluita alueella 2/2

Lasten ja nuorten portaittainen hoitomalli

5. Lastensuojelu

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue
Lapin busesveadjinguovlu
Lapin pyereestvaljeemkuáviu
Lapin pue'rrváájjamvuvdd

5.1. Lapsiperheiden ja lastensuojelun palvelujärjestelmä

Kriisi- ja sosiaalipäivystys

Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut, mm. lapsiperheiden sosiaalityö, perheneuvola, opiskeluhuolto, sosiaalihuoltolain mukaiset tukitoimet

Avohuollon tukitoimiin on ryhdyttävä viipymättä silloin, kun kasvuolosuhteet vaarantuvat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai lapsi vaarantaa terveyttään tai kehitystään omalla käyttäytymisellään.

Lastensuojelun avohuollon palvelut, tarkoituksena edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä sekä tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Avohuollon palveluita ovat mm. lastensuojelun sosiaalityö, tehostettu perhetyö, perhekuntoutus ja muut avohuollon tukitoimet.

Sijaishuollon palvelut ovat viimesijaisia palveluita, kun lapsen asuminen on järjestettävä kodin ulkopuolella. **Jälkihuollon palvelut** järjestetään sijaishuollon päättyessä lapselle tai nuorelle.

Ensiarviointi-
tiimissä
käsitellään
saapuneet
yhteydenotot,
hakemukset ja
ilmoitukset.
Palvelu-
tarpeen
arviointi
laaditaan
tarvittaessa
yhdessä
perheen
kanssa.

5.2. Lastensuojelun tarve alueella

Lastensuojelu-
ilmoitusten ja
avohuollon
asiakkuuksien
määrä on noussut
merkittävästi.

Kodin ulko-
puolisten
sijoitusten
määrissä
ei ole kasvua.

Vaativan tason
laitoshoidon tarve
on kasvanut.

Indikaattori	Alue	2022	2023	2024
0–17-vuotiaat lapset, joista on tehty lastensuojeluilmoitus, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL) info ind. 1086	Koko maa	9,1	10,2	10,7
	Lapin hyvinvointialue	9,3	10,5	12,6
Huostassa vuoden aikana olleet 0–17-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL) info ind. 1077	Koko maa	1,0	1,0	1,0
	Lapin hyvinvointialue	1,1	1,2	1,2
Kiireellisesti vuoden aikana sijoitettuna olleet 0–17-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL) info ind. 1078	Koko maa	0,4	0,5	0,5
	Lapin hyvinvointialue	0,4	0,5	0,5
Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL) info ind. 191	Koko maa	1,6	1,6	1,6
	Lapin hyvinvointialue	1,8	1,9	1,9
Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 0–17-vuotiaat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL) info ind. 1245	Koko maa	3,6	3,8	3,4
	Lapin hyvinvointialue	4,0	4,1	4,8

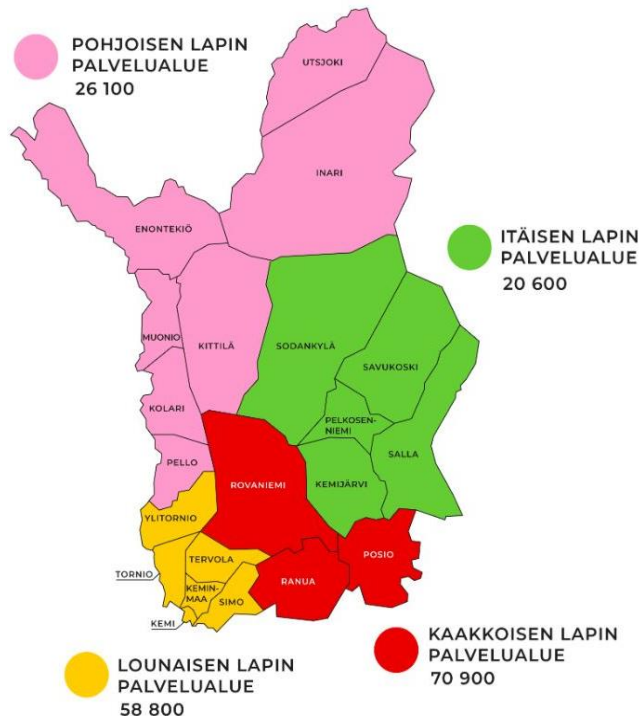
5.3. Lastensuojeluun varattavat voimavarat

Pohjoinen palvelualue

Avohuollon asiakkaat: 335
Sijaishuollon asiakkaat: 47
Jälkihuollon asiakkaat: 48
Sosiaalityöntekijät: 6,5
Perheohjaajat: 2 + (5
yhdenntetty tehtävä
lapsiperheiden palvelujen
kanssa)

Lounainen palvelualue

Avohuollon asiakkaat: 442
Sijaishuollon asiakkaat: 143
Jälkihuollon asiakkaat: 189
Sosiaalityöntekijät: 19
Sosiaali- ja perheohjaajat: 7
Lastensuojeluyksikkö: 6 + 1
asiakaspaikkaa 0-17 –
vuotiaille

Itäinen palvelualue

Avohuollon asiakkaat: 184
Sijaishuollon asiakkaat: 30
Jälkihuollon asiakkaat: 49
Sosiaalityöntekijät: 5
Perheohjaajat: 2 (yhdenntetty
tehtävä lapsiperheiden
palvelujen kanssa)

Kaakkoinen palvelualue

Avohuollon asiakkaat: 483
Sijaishuollon asiakkaat: 151
Jälkihuollon asiakkaat: 193
Sosiaalityöntekijät: 20,5
Sosiaali- ja perheohjaajat: 7
Perhetyöntekijät: 7
Kaksi lastensuojeluyksikköä: 13
paikkainen lapsi- ja nuorisokoti
13-17 -vuotiaille sekä kolme
osastoinen
lastensuojeluyksikkö 12-17 -
vuotiaille

6. Suunnitelman toteuttaminen ja seuranta

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue
Lapin nuorisoyhteistyö
Lapin perusturvalautakunta
Lapin perusturvalautakunta

6.1. Suunnitelman painopisteet ja tavoitteet

Lasten ja nuorten hyvinvointia lisäävät kasvuolot

Tuetaan vanhemmuutta

Edistetään turvallista lapsuutta ja nuoruutta

Vahvistetaan perheiden oma- ja itsehoitotaitoja

Lasten, nuorten ja perheiden oikea-aikaiset ja tarpeen mukaiset palvelut

Vahvistetaan ohjausta ja neuvontaa

Edistetään lasten, nuorten ja perheiden varhaista tukea

Monialainen yhteistyö lasten, nuorten ja perheiden tueksi

Kehitetään yhteistyötä kuntien, järjestöjen, seurakuntien ja muiden toimijoiden kanssa perhekeskustoimin tamallin mukaisesti

Vahvistetaan hyvinvointialueen ammattilaisten välistä yhteistyötä

6.2. Lasten ja nuorten hyvinvointia lisäävät kasvuolot 1/2

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho	Toimenpidemittari	Tulosindikaattori
Tuetaan vanhemmuutta	Laajennetaan ja vahvistetaan Neuvokas perhe - menetelmän käytön suunnitelmallisuutta ja toteuttamista monialaisesti eri palveluissa	Perhekeskus vastuuyksiköt Kunnat	Suunnitelma menetelmän käytöstä on tehty (kyllä/ei) Menetelmä on käytössä 11/21 kunnista	<p>Kouluterveyskyselyn tulokset 2025 4. ja 5. luokan sekä 8. ja 9. luokan oppilaista ja 1. ja 2. vuoden opiskelijoista</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi • Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä • Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus • Tuntee itsensä yksinäiseksi • Erittäin heikko osallisuuden kokemus • Kokenut vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana
	Koulutetaan ammattilaisia Lapset puheeksi - menetelmän käyttöön	Perhekeskus vastuuyksiköt	Menetelmään koulutettu hvan ammattilaisia jokaisesta kunnasta 21/21	
	Vahvistetaan kohtaamispaikkatoiminnan suunnitelmallisuutta ja toteutetaan toimintaa monialaisesti	Perhekeskus vastuuyksiköt	Suunnitelma kohtaamispaikkatoiminnan vahvistamisesta on tehty (kyllä/ei) Toteutetaan monialaisesti (kyllä/ei)	
Edistetään turvallista lapsuutta ja nuoruutta	Työkalupakki väkivallan haittavaikutusten tunnistamiseen lapsissa - verkkokoulu lisätään osaksi perhedytystä lastensuojelussa, perhetyössä ja perusterveydenhuollossa.	Lasten, nuorten, perheiden ja vammaisten palvelujen vastuualue	Barnahus-työkalupakki on käytössä sotepalveluissa, jokaisessa kunnassa 21/21	
	Laajennetaan ja vahvistetaan perheasioiden sovittelua	Perheoikeudelliset palvelut	Sovittelua on tarjolla jokaisella paikkakunnalla (kyllä/ei)	

6.2. Lasten ja nuorten hyvinvointia lisäävät kasvuolot 2/2

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho	Toimenpidemittari	Tulosindikaattori
Vahvistetaan perheiden oma- ja itsehoitotaitoja	Vahvistetaan tiedottamista tarina-auttamisen palveluista asukkailla sekä edistetään ammattilaisten tietoisuutta palveluun ohjaamiseen	Perhekeskus vastuuyksiköt Viestintä	Palvelun käyttäjämäärät Ammattilaisille on viestitty palvelusta systemaattisesti (kyllä/ei)	Kouluterveyskyselyn tulokset 2025 4. ja 5. luokan sekä 8. ja 9. luokan oppilaista ja 1. ja 2. vuoden opiskelijoista <ul style="list-style-type: none"> Kokee terveydentilansa keskin kertaiseksi tai huonoksi
	Tarjotaan Mielenterveystalon ohjatut omahoito-ohjelmat perheille, joille tunnistetaan sille tarve	Perhekeskus vastuuyksiköt	Asiakaspalautteen mukaan vähintään 80% vanhemmista kokee ohjelman tukeneen vanhemmuutta (kyllä/ei)	<ul style="list-style-type: none"> Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus Tuntee itsensä yksinäiseksi Erittäin heikko osallisuuden kokemus Kokenut vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana

6.3. Lasten, nuorten ja perheiden oikea-aikaiset ja tarpeen mukaiset palvelut

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuuta ho	Toimenpidemittari	Tulosindikaattori
Vahvistetaan ohjausta ja neuvontaa	Vahvistetaan lasten, nuorten ja perheiden palveluohjausta kohti yhden yhteydenoton periaatetta	Perhekeskus vastuuyksiköt	Palveluohjausta saatavilla jokaisella palvelualueella (kyllä/ei)	Kouluterveyskyselyn tulokset 2025 4. ja 5. luokan sekä 8. ja 9. luokan oppilaista ja 1. ja 2. vuoden opiskelijoista
Edistetään lasten, nuorten ja perheiden varhaista tukea	Vakiinnutetaan perhekeskustoimintamalli Lappiin	Perhekeskus vastuuyksiköt Kunnat	Perhekeskustoimintamalli käytössä Lapissa 21/21 (kyllä/ei)	<ul style="list-style-type: none"> Luottaa saavansa apua, kun sitä tarvitsee THL Sotkanet <ul style="list-style-type: none"> Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 0–17-vuotiaat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL) info ind. 1245 0–17-vuotiaat lapset, joista on tehty lastensuojeluilmoitus, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL) info ind. 1086 Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0–17-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL) info ind. 191
	Vahvistetaan kasvatusta ja perheneuvonnan palveluiden saavutettavuutta ja saatavuutta	Perhekeskus vastuuyksiköt	Yhdenmukaiset kasvatusta ja perheneuvonnan palvelut ovat saatavilla jokaisella palvelualueella	
	Kehitetään ja toteutetaan matalan kynnyksen palveluita monialaisesti, Pyydä apua -nappi, Apua huoliin -chat ja tarina-auttamisen palvelut	Perhekeskus vastuuyksiköt	Palvelut käytössä osana hyvinvointialueen palveluina monialaisesti toteutettuna (kyllä/ei)	
	Kehitetään Perheohjaamo-palvelua monialaisesti ja laajennetaan se koko Lappiin	Perhekeskus vastuuyksiköt Kunnat Järjestöt	Perheohjaamo-palvelu toiminnassa jokaisella palvelualueella (kyllä/ei)	

6.4. Monialainen yhteistyö lasten, nuorten ja perheiden tueksi

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho	Toimenpidemittari	Tulosindikaattori
Kehitetään yhteistyötä kuntien, järjestöjen, seurakuntien ja muiden toimijoiden kanssa perhekeskustoiminta mallin mukaisesti	Osallistutaan Itla:n yhteisövaikuttavuustyöhön	Perhekeskus vastuuyksiköt	Ollaan mukana (kyllä/ei)	<p>Kouluterveyskyselyn tulokset 2025 4. ja 5. luokan sekä 8. ja 9. luokan oppilaista ja 1. ja 2. vuoden opiskelijoista</p> <ul style="list-style-type: none"> Luottaa saavansa apua kun sitä tarvitsee <p>Hyvinvointialueiden HYTE-kerron indikaattorit</p> <ul style="list-style-type: none"> Mielenterveyshäiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 18–34-vuotiaat Ei työssä, koulutuksessa eikä asevelvollisuutta suorittamassa olevat 18–24-vuotiaat <p>Sidosryhmäyhteistyön tyytyväisyys yli 3 (asteikko 1-5) (arvioidaan osana perhekeskuksen toimintasuunnitelmaa)</p>
	Sitoudutaan Lapin perhekeskustoiminnan yhteistyösopimukseen	Perhekeskus vastuuyksiköt Kunnat Järjestöt Seurakunnat	Yhteistyösopimus allekirjoitettu (tavoite: 21/21 kuntaa + järjestöjä ja seurakuntia)	
	Sovitaan yhteinen rakenne monialaiselle tiimimallille	Perhekeskus vastuuyksiköt Kunnat	Yhteinen rakenne sovittu ja otettu käyttöön (kyllä/ei)	
	Luodaan ja otetaan käyttöön Lapin malli järjestöjen systemaattisesta roolista osana perhekeskusta	Lounaisen alueen perhekeskus vastuuyksikkö Järjestöt	Lapin malli luotu ja otettu käyttöön (kyllä/ei)	
Vahvistetaan hyvinvointialueen ammattilaisten välistä yhteistyötä	Selkeytetään hyvinvointialueen matalan kynnyksen lasten, nuorten ja perheiden palvelupolkuja	Perhekeskus vastuuyksiköt	Palvelupolkuja selkeytetty (kyllä/ei)	
	Laajennetaan systeeminen työote lastensuojelussa koko Lapin hyvinvointialueelle	Lastensuojelun vastuuyksikkö	Malli käytössä (kyllä/ei)	

6.5. Suunnitelman seuranta ja arviointi

Hyvinvointialueella on raportoitava asukkaiden hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä ja toteutetuista toimenpiteistä aluevaltuustolle vuosittain. Seuranta ja arviointi toteutetaan monitoimijaisesti.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toimenpiteiden toteutumista ja indikaattoreiden kehittymisen seuranta toteutetaan monialaisessa perhekeskuksen strategisessa kehittämistyöryhmässä puolivuositain. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman seurannasta vastaa sekä kehittämistyöryhmän koolle kutsuu Lapin hyvinvointialueen lasten, nuorten, perheiden ja vammaisten palvelujen vastuualuejohtaja.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman seurantatiedot liitetään osaksi vuosittaista valtuustolle toimitettavaa hyte-raporttia.

Lähteet

- Exreport raportointijärjestelmä
- Laki oppilas- ja opiskeluhuoltolain muuttamisesta (377/2022 13 a §). [Laki oppilas- ja opiskeluhuoltolain muuttamisesta 377/2022 | Suomen säädöskokoelma | Finlex](#)
- Lapin luotsi. Väestön kehitys. [Väestön kehitys | Lapin luotsi](#) (viitattu 9.4.2025)
- Lastensuojelulaki (417/2007 12 §). [Lastensuojelulaki 417/2007 | Lainsäädäntö | Finlex](#)
- Terveydenhuoltolaki (1326/2010 15 §). [Terveydenhuoltolaki | 1326/2010 | Lainsäädäntö | Finlex](#)
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2025. Kouluterveyskysely 2025. [Kouluterveyskyselyn tulokset](#) (viitattu 12.11.2025)
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2025. Perhekeskus. [Perhekeskus](#) (viitattu 9.4.2025)
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet. [Sotkanet](#) (viitattu 12.11.2025)

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman työryhmä

Koordinaatiovastuuhenkilö

- Heidi Juuso, perhekeskuskoordinaattori

Vastuuhenkilöt

- Johanna Korteniemi, lasten, nuorten, perheiden ja vammaisten palvelujen vastuualuejohtaja
- Tuula Saukkonen, sairauksien ehkäisyyn ja hoidon vastuualuejohtaja

Työryhmä

- Jenni Arponen, sosiaalityöntekijä mielenterveys- ja riippuvuuspalvelut
- Anni-Leena Breilin, perhekeskuskoordinaattori
- Heli Heikkilä, terveyden edistämisen koordinaattori
- Tuovi Honkela, sosiaalityöntekijä mielenterveys- ja riippuvuuspalvelut
- Ulla Kakko, perhekeskuskoordinaattori
- Tiina Kanninen, perheiden palvelujen päällikkö Pohjoinen palvelualue
- Jaana Karppinen, perhekeskuskoordinaattori
- Minna Lehtoväre, terveyden edistämisen koordinaattori
- Päivi Leinonen, lastensuojelun palvelupäällikkö, Lounainen palvelualue
- Miia Länsitie, hytetu-erityisasiantuntija
- Petra Talvensaari, kehittäjätyöntekijä Jäkälä-Jälkihuoltopalveluiden kehittäminen Lapissa Lapin hyvinvointialue
- Jenna Tepsa, perhekeskuskoordinaattori

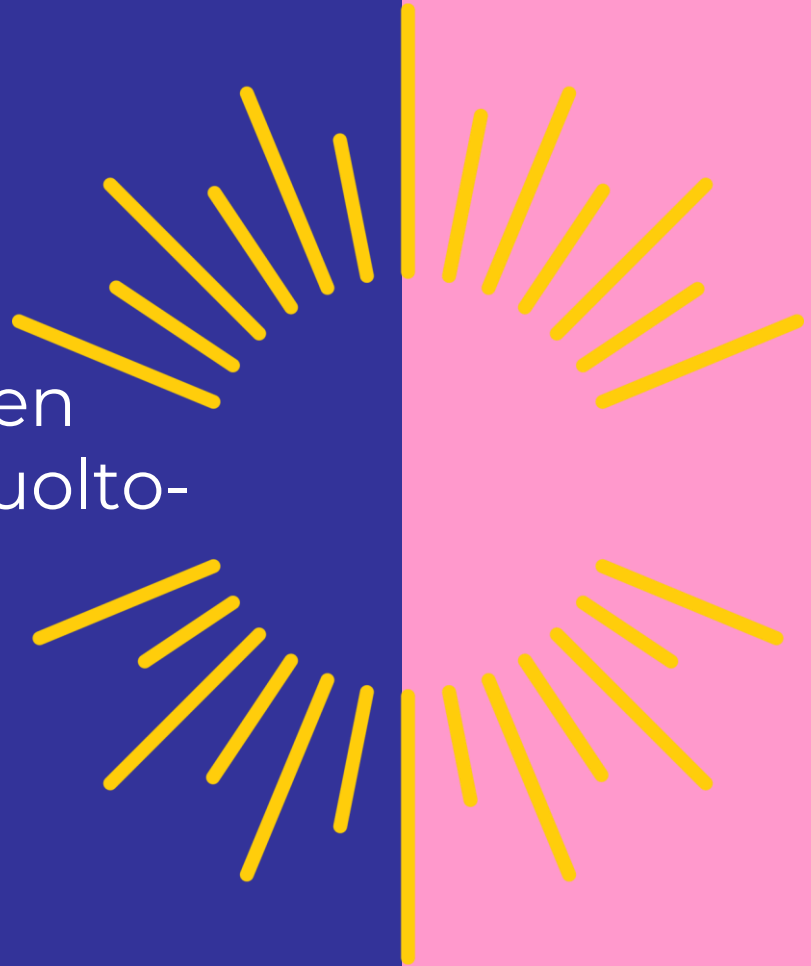
lapha.fi

Lapin hyvinvointialue

Lapin nuorisoyhteistyö
Lapin perhekeskukset
Lapin perhekeskukset

Lapin hyvinvointialueen alueellinen opiskeluhuolto- suunnitelma

2026-2029

lapha.fi

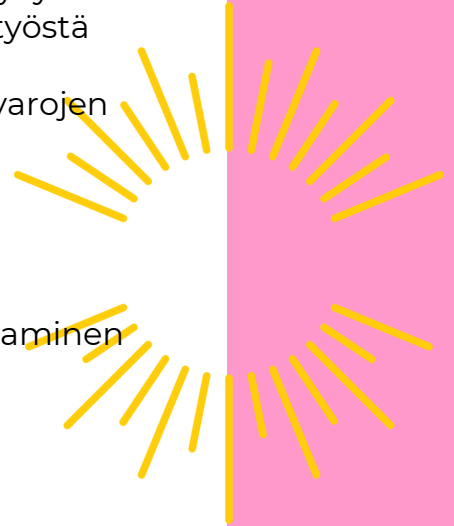
Lapin hyvinvointialue
Lappi buresveadjinguovlu
Lappi pyereestvaijeemkuávu
Lappi pue rrváájjamvu vdd

Sisällysluettelo

1. Mikä on alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma?
2. Opiskeluhoitopalvelujen alueellisen toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet
3. Lappilaisten lasten ja nuorten hyvinvointi sekä opiskeluhoitopalvelujen nykytila
4. Suunnitelma hyvinvointialueen ja koulutuksen järjestäjien välisestä yhteistyöstä opiskeluhoollon kokonaisuuden toteuttamiseksi
5. Arvio opiskeluhoitopalveluiden kokonaistarpeesta ja suunnitelma voimavarojen kohdentamisesta
6. Suunnitelman toteuttaminen ja seuranta
 - 6.1. Opiskeluhoitosuunnitelman painopisteet ja tavoitteet
 - 6.2. Mielen hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen oppimisympäristöissä
 - 6.3. Terveellisten elintapojen edistäminen oppimisympäristöissä
 - 6.4. Hyvinvointialueen ja koulutuksen järjestäjien välisen yhteistyön vahvistaminen
 - 6.5 Saamenkieliset palvelut opiskeluhoollossa
 - 6.6. Suunnitelman seuranta ja arviointi

Alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman työryhmä

Lähteet

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue

Lappi buresveadjuinguovlu
Laapi pyereestváijeemkuávlu
Lappi pue'rrvääjjamvu'vdd

1. Mikä on alueellinen opiskeluhoolto-suunnitelma?

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) velvoittaa pykälän 13 a § (25.5.2022/377) mukaisesti laatimaan alueellisen opiskeluhooltosuunnitelman valtuustokausittain hyvinvointialueen vastuulla olevien opiskeluhohtopalvelujen järjestämiseksi.

Opiskeluhooltosuunnitelman tulee lain mukaan sisältää:

1. opiskeluhohtopalvelujen alueellisen toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet;
2. suunnitelma hyvinvointialueen ja koulutuksen järjestäjien välisestä yhteistyöstä opiskeluhoollon kokonaisuuden toteuttamiseksi;
3. hyvinvointialueen alueella sijaitsevien koulutuksen järjestäjien opiskeluhooltosuunnitelmista ilmenneet arviot opiskeluhohtopalvelujen kokonaistarpeesta ja muut mahdollisesti tarvittavat toimenpiteet;
4. suunnitelma opiskeluhohtopalvelujen voimavarojen kohdentamisesta;
5. toimenpiteet alueellisen opiskeluhooltosuunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi.

Alueellisessa opiskeluhooltosuunnitelmassa on huomioitava opiskelijoiden kielellisten oikeuksien toteutuminen opiskeluhohtopalveluissa.

Opiskeluhooltosuunnitelma on osa hyvinvointisuunnitelmakokonaisuutta

Alueellinen opiskeluhooltosuunnitelma (Laki oppilas- ja opiskeluhooltolain muuttamisesta 13a §) kuvataan erillisenä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman alasuunnitelmana.

Suunnitelmat hyväksytään hyvinvointialueen aluevaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa.

Suunnitelman valmistelu

Alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman työryhmä on monialainen joukko Lapin hyvinvointialueen ammattilaisia.

Muita toimijoita eli kuntia ja koulutuksenjärjestäjiä on kuultu suunnitelman valmistelun aikana monialaisissa palvelualueittaisissa opiskeluhoitoon ohjausryhmissä, joissa on edustus jokaisesta Lapin kunnasta ja koulutuksenjärjestäjät.

Suunnitelman luonnosta on esitelty Lapin hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalvelujen lautakunnalle 6.11.2025 sekä nuorisovaltuustolle 9.12.2025.

Lisäksi on järjestetty avoin työpaja Kouluterveyskyselyiden tuloksista 17.11.2025. Tuloksia on hyödynnetty suunnitelman toimenpiteiden laadinnassa. Tilaisuuteen osallistui 101 henkilöä.

Peruskoulujen ja 2. asteen koulutuksen järjestäjille on 10.12. 2025 pidetty toimenpiteiden kommentointia varten yhteistyötilaisuus, johon osallistui yli 30 henkilöä.

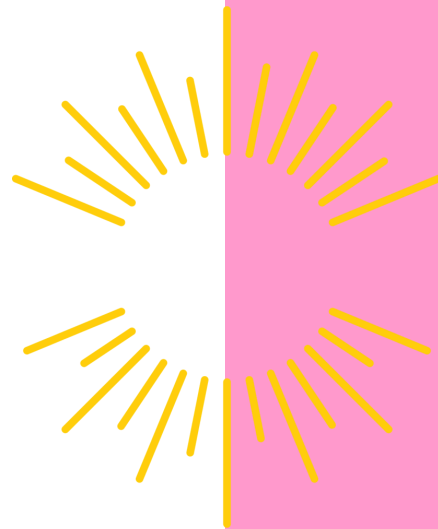

Opiskeluhoitopalveluita ohjaava lainsäädäntö

Opiskeluhoitoa ohjataan, toteutetaan ja arvioidaan useiden eri lakien näkökulmasta, joista merkittävien työtä ohjaava ja tämän suunnitelman viitekehys on oppilas – ja opiskeluhoitolaki. Opiskeluhoitoa toteutettaessa lain tuntemus on tärkeää ja erityislakien säännökset on huomioitava silloin, kun tulevat sovellettaviksi palveluiden järjestämiseksi. Työtä ohjaavaa lainsäädäntöä on mm.

- [Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013](#)
- [Sosiaalihoitolaki 1301/2014](#)
- [Terveystieteidenhuoltolaki 1326/2010](#)
- [Lastensuojelulaki 417/2007](#)
- [Perusopetuslaki 628/1998](#)
- [Oppivelvollisuuslaki 1412/2020](#)
- [Lukiolaki 714/2018](#)
- [Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017](#)
- [Laki sosiaalihoillon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000](#)
- [Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä 703/2023](#)
- [Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999](#)
- [Hallintolaki 434/2003](#)
- [Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä 784/2021](#)

2. Opiskeluhoitopalvelujen alueellisen toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue

Lappi buresveadjinguovlu
Laapi pyereestváijeemkuávlu
Lappi pue'rrvääjjamvu'vdd

Opiskeluhoitopalvelujen alueellisen toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet

Lapin hyvinvointialueella on **tavoitteena tukea lasten ja nuorten mielenterveyttä laadukkaalla koulujen ja oppilaitosten oppilas- ja opiskelijahuollolla sekä yhteensovitetuilla ja laadukkailla mielenterveyspalveluilla. Opiskeluhoillon palveluita toteutetaan huomioiden mitoitukset, määräjät ja palveluun pääsyä tukevat toimintatavat.**

Opiskeluhoillon palveluita toteutetaan Lapin hyvinvointialueen strategisten arvojen mukaisesti eli asiakkaita kohdellaan tasavertaisesti, inhimillisesti, vastuullisesti ja luottamuksella. Opiskeluhoillon palvelut ovat vapaaehtoisia ja maksuttomia. Ennaltaehkäisevän ja varhaisen tuen toteutumisen kannalta on tärkeää, että palvelut ovat saatavilla koulujen ja oppilaitosten arjessa **lähipalveluperiaatteen mukaisesti.**

Yhteisöllinen opiskeluhoito tarkoittaa koko oppilaitosyhteisön toimintaa, jolla edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, osallisuutta ja turvallista opiskeluympäristöä. Sitä toteuttavat kaikki opiskeluhoillon toimijat.

Yhteisöllisen työn merkitys tunnistetaan opiskeluhoillon palveluissa tärkeänä keinona edistää oppilaitosten toimintakulttuuria, jolla vahvistaa opiskelijoiden turvallista ja hyvinvointia tukevaa arkea.

Kuva: Lapin hyvinvointialue / Walteri Aarto

Henkilöstömitoitukset ja suositukset opiskeluhuollon palveluissa

Opiskeluhuollon psykologi- ja
kuraattoripalveluiden henkilöstömitoitus
(OHL 9 a §)

Kuraattoria kohden enintään
670 opiskelijaa

Psykologia kohden enintään
780 opiskelijaa

Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen
suositukset kouluterveydenhuollon
henkilöstön mitoituksista

Suosittelut oppilasmäärä
kouluterveydenhuollossa
terveydenhoitajalla 460

Suosittelut oppilasmäärä
kouluterveydenhuollossa
koululääkärillä 2100

Oikeus saada opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja

OHL 15 §

Määräajat palvelussa

Mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskeluhuollon psykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään 7 oppilaitoksen työpäivänä sen jälkeen kun opiskelija on tätä pyytänyt.

Kiireellisessä tapauksessa mahdollisuus keskusteluun on järjestettävä samana tai seuraavana työpäivänä.

Mahdollisuus henkilökohtaiseen keskusteluun on järjestettävä opiskelijalle 1 momentissa tarkoitetulla tavalla myös opiskelijan huoltajan tai muun henkilön yhteydenoton perusteella, jollei kyseessä ole yhteydenottajan neuvonta ja ohjaus tai jos keskustelun järjestäminen on muusta syystä ilmeisen tarpeetonta.

Opiskeluhuollon psykologin tai kuraattorin arvion perusteella opiskelijalla on oikeus saada riittävä tuki ja ohjaus hänen opiskeluunsa ja kehitykseensä liittyvien vaikeuksien ehkäisemiseksi ja poistamiseksi. Tarvittaessa opiskelija on ohjattava saamaan muita opiskeluhuollon palveluja sekä muuta erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia ja nuoria tukevaa toimintaa.

Terveydenhoitajan ja lääkärin tavoitettavuus koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa OHL 17 §

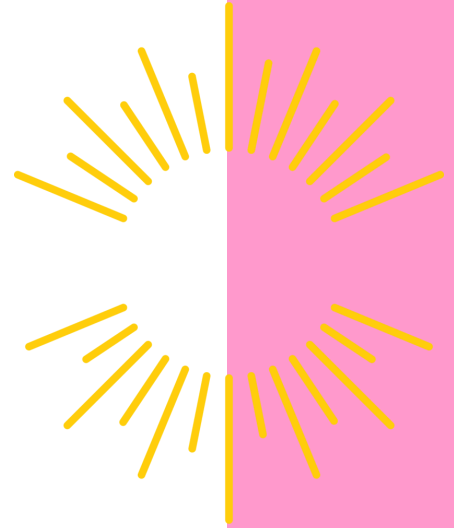
Pääsy tarvittaessa terveydenhoitajalle myös ilman ajanvarausta.

Mahdollisuus saada arkisin virka-aikana yhteys opiskeluterveydenhuoltoon.

Terveydenhoitajan työaika koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa on järjestettävä siten, että opiskelija voi tarvittaessa päästä terveydenhoitajan vastaanotolle myös ilman ajanvarausta.

Opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus saada arkipäivisin virka-aikana saman päivän aikana yhteys opiskeluterveydenhuoltoon. Hoidon tarpeen arviointi ja hoidon tarpeen arvioinnin yhteydessä lääketieteellisesti tai hammaslääketieteellisesti tarpeelliseksi todettuun hoitoon pääsy on järjestettävä terveydenhuoltolain 51 a ja 51 b §:ssä säädetyn mukaisesti.

3. Lappilaisten lasten ja nuorten hyvinvointi sekä opiskeluhooltopalvelujen nykytila

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue
Lappi buresveadjiinguovlu
Laapi pyereestváijeemkuávlu
Lappi pue'rrvääjjamvu'vdd

Lappilaisten lasten ja nuorten kasvuolot sekä hyvinvointi

Mielen hyvinvointi ja koettu terveys

KOKEE TERVEYTENSÄ KESKINKERTAISEKSI TAI HUONOKSI

- 4. ja 5. luokan oppilaista 9 % (8*)
- 8. ja 9. luokan oppilaista 24 % (22)
- lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 22 % (21)
- ammattillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 26 % (25)

TYTYTVÄINEN ELÄMÄÄNSÄ

- 4. ja 5. luokan oppilaista 85 % (85)
- 8. ja 9. luokan oppilaista 67 % (68)
- lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 69 % (71)
- ammattillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 70 % (68)

KOHTALAINEN TAI VAIKEA AHDISTUNEISUUS

- 8. ja 9. luokan oppilaista 22 % (22)
- lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 21 % (21)
- ammattillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 16 % (19)

LUOTTAA SAAVANSA APUA, KUN TARVITSEE

- 8. ja 9. luokan oppilaista 58 % (58)
- lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 67 % (67)
- ammattillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 71 % (66)

Elintavat ja ylipaino

YLIPAINO JA LIHAVUUS (BMI \geq 25)

- 2-6-vuotiaista 23 % (19*)
- 7-12-vuotiaista 27 % (22)
- 13-16-vuotiaista 28 % (24)

SYÖ AAMUPALAA JOKA AAMU

- 4. ja 5. luokan oppilaista 67 % (71)
- 8. ja 9. luokan oppilaista 54 % (55)

SYÖ KOULULOUNASTA PÄIVITTÄIN

- 8. ja 9. luokan oppilaista 58 % (56)
- lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 67 % (64)
- ammattillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 62 % (57)

HEIKKO FYYSINEN TOIMINTAKYKY

- 5. luokkalaisista 40 % (36)
- 8. luokkalaisista 44 % (40)

SEKSUAALITERVEYS

- raskaudenkeskeytykset alle 20-vuotiailla 10 / 1000 15-19-vuotiaista naista (6)

Arjen turvallisuus

TUNTEE ITSENSÄ YKSINÄISEKSI

- 8. ja 9. luokan oppilaista 15 % (13)
- lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 14 % (12)
- ammattillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 12 % (12)

KOULUKIUSATTUNA VÄHINTÄÄN KERRAN VIIKOSSA

- 4. ja 5. luokan oppilaista 10 % (9)
- 8. ja 9. luokan oppilaista 9 % (8)
- lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 2 % (2)
- ammattillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 3 % (4)

KOKENUT VÄKIVALTAAN VANHEMPIEN TAI HUOLTA PITÄVIEN AIKUISTEN TAHOLTA

- 4. ja 5. luokan oppilaista 12 % (12)
- 8. ja 9. luokan oppilaista 9 % (9)
- lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 4 % (5)
- ammattillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 4 % (5)

*Sulkeissa ilmoitettu luku kuvaa koko maan tilannetta kyseisessä indikaattorissa.

Lähteet: THL Sotkanet (tiedot haettu 12.11.2025), Kouluterveyskysely 2025.

Lappilaisten lasten ja nuorten kasvuolot sekä hyvinvointi

Positiivisia tekijöitä lappilaisten lasten ja nuorten hyvinvoinnissa

- Lasten ja nuorten koettu terveys ja elämään tyytyväisyys on parantunut vuosien 2023-2025 välillä.
- Lappilaisten nuorten kokema yksinäisyys on vähentynyt vuosien 2023-2025 välillä.
- Lasten ja nuorten kokema fyysinen väkivalta huoltajien taholta on Lapissa vähentynyt vuosien 2023-2025 välillä.

Huolta herättäviä tekijöitä lappilaisten lasten ja nuorten hyvinvoinnissa

- Lappilaisten nuorten kokema ahdistuneisuus on yleistä.
- Lasten ja nuorten ylipaino on Lapissa muuta maata yleisempää.
- Lasten ja nuorten liikkuminen on huolestuttavan vähäistä ja ravitsemustottumuksissa on kehitettävää.
- Positiivisesta kehityksestä huolimatta joka kymmenes ala- tai yläkoululainen kokee vanhempien taholta fyysistä väkivaltaa.

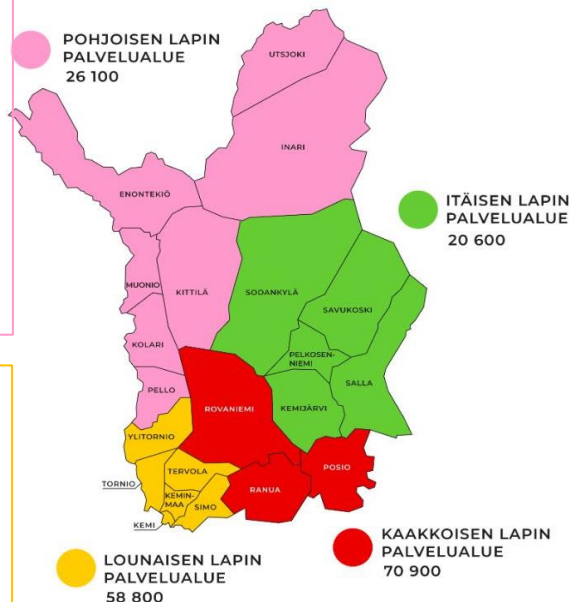
Opiskeluhoitopalveluiden voimavarat ja asiakasmäärät

Pohjoinen palvelualue

- Esiopetusyksiköitä 20, oppilasmäärä 180
- Peruskoulut 19, oppilasmäärä 2424
- Toisen asteen oppilaitoksia 12, opiskelijamäärä 1032
- Kuraattoreita 9
- Psykologeja 5 (+ 1 palaa toimivapaalta 6/26)
- Terveydenhoitajaresurssi 8

Lounainen palvelualue

- Esiopetusyksiköitä 17, oppilasmäärä 420
- Peruskoulut 29, oppilasmäärä 5840
- Toisen asteen oppilaitoksia 11, opiskelijamäärä 4175
- Kuraattoreita 14
- Psykologeja 8 (osittain ostopalveluna)
- Terveydenhoitajaresurssi 23

Itäinen palvelualue

- Esiopetusyksiköitä 10, oppilasmäärä 140
- Peruskoulut 8, oppilasmäärä 1500
- Toisen asteen oppilaitoksia 6, opiskelijamäärä 580
- Kuraattoreita 5
- Psykologeja 1 + 2 virkaa täyttämättä (osittain ostopalveluna)
- Terveydenhoitajaresurssi 6,5

Kaakkoinen palvelualue

- Esiopetusyksiköitä 47, oppilasmäärä 681
- Peruskoulut 31, oppilasmäärä 6777
- Toisen asteen oppilaitoksia 12, opiskelijamäärä 4690
- Kuraattoreita 18
- Psykologeja 16 (osittain ostopalveluna)
- Terveydenhoitajaresurssi 24

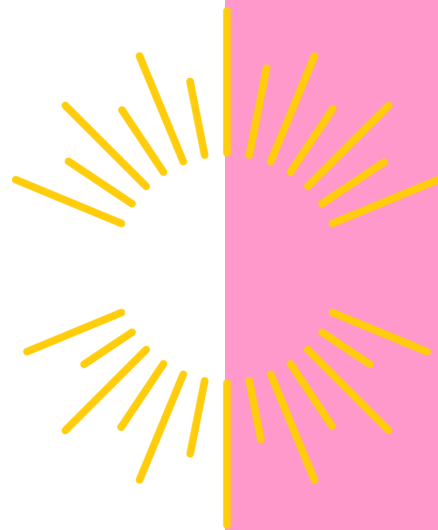
Lapin opiskeluhuollon järjestämisessä huomioon otettavat erityispiirteet

Opiskeluhuollon kokonaistarvetta tarkastellessa Lapin hyvinvointialueella on huomioitava alueellisia erityispiirteitä, kuten:

- pitkät yksiköiden väliset välimatkat
- kuntien ja oppilaitosten vaihtelevat oppilas- ja opiskelijamäärät, esimerkiksi pienet koulut ja jatkuva hakumenettely 2. asteella
- tiettyjen työntekijöiden, kuten psykologien rekrytointihaasteet
- paljon kansainvälisiä oppilaita/opiskelijoita suhteessa kunnan väestöpohjaan ja oppilasmäärään
- paikallisia haasteita peruspalveluissa ammattilaisten saatavuudessa/saavutettavuudessa pienillä paikkakunnilla, esimerkiksi sosiaalityöntekijäresurssi.

4. Suunnitelma hyvinvointialueen ja koulutuksen järjestäjien välisestä yhteistyöstä opiskeluhuollon kokonaisuuden toteuttamiseksi

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue

Lappi buresveadjinguovlu
Laapi pyereestváijeemkuávlu
Lappi pue'rrvääjjamvu'vdd

Suunnitelma hyvinvointialueen ja koulutuksen järjestäjien välisestä yhteistyöstä opiskeluhuollon kokonaisuuden toteuttamiseksi

Hyvinvointialueen ja koulutuksenjärjestäjän on yhteistyössä huolehdittava, että opiskeluhoito on kokonaisuutena toimiva ja yhtenäinen.

Hyvinvointialue on vastuussa opiskeluhoitoon psykologi- ja kuraattoripalvelujen sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuoltopalvelujen järjestämisestä opiskelijoille.

Lapin hyvinvointialueella toimii palvelualuekohtaiset yhteistyöryhmät hyvinvointialueen opiskeluhoitoon edustajille, koulutuksenjärjestäjille ja nuorten edustajille.

Opiskeluhoitoa toteutetaan opetustoimen sekä hyvinvointialueen monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä. Suunnitelmallisessa yhteistyössä on mukana koulutuksen järjestäjien lisäksi opiskelijoiden ja opiskelijoiden vanhempien edustus sekä tarvittavat yhteistyötahot.

Yhteistyörakenteista ja -käytänteistä sopiminen sekä yhteensovitettu asiakastyö mahdollistavat monialaisen tuen toteutumisen, asiantuntijuuden jakamisen ja asiakkaan osallisuuden. Perhekeskustoimintamallin mukainen verkostomainen toiminta on osa opiskeluhoitoa, jossa tehdään monitoimijaista ja moniammatillista yhteistyötä varhaisen, oikea-aikaisen ja joustavan avun tarjoamiseksi lapsille, nuorille ja perheille. Opiskeluhoitoon työntekijät saavat perhekeskusverkoston kautta tietoa käytettävissä olevista palveluista ja toimijoista sekä tukea omaan työhönsä muilta ammattilaisilta.

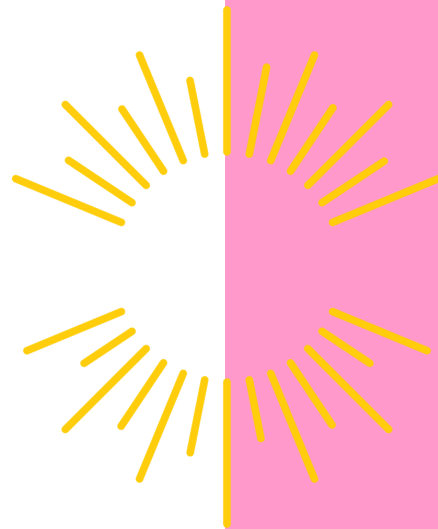
Koulutuksen järjestäjät Lapissa

- Enontekiön kunta
- Inarin kunta
- Kemijärven kaupunki
- Kemijärven kunta
- Kemijärven kaupunki
- Kittilän kunta
- Kolarin kunta
- Muonion kunta
- Pelkosenniemen kunta
- Pellon kunta
- Posio kunta
- Ranuan kunta
- Rovaniemen kaupunki
- Sallan kunta
- Savukosken kunta
- Simon kunta
- Sodankylän kunta
- Tervolan kunta
- Tornion kaupunki
- Utsjoen kunta
- Ylitornion kunta
- Ammattiopisto Luovi
- Kemi-Tornionlaakson koulutuskuntayhtymä Lappia
- Lapin koulutuskeskus REDU
- Lapin yliopiston harjoittelukoulu
- Peräpohjolan Opisto (Tornio)
- Pohjantähti-opisto (Kemi)
- Ranuan kristillinen kansanopisto
- Rovala-Opisto (Rovaniemi)
- Rovaniemen kristillinen koulu
- Rovaniemen Steinerkoulu
- Saamelaisalueen koulutuskeskus (SAKK)

Lapin materiaalipankki: Terhi Tuovinen

5. Arvio opiskeluhuoltopalvelujen kokonaistarpeesta ja suunnitelma voimavarojen kohdentamisesta

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue

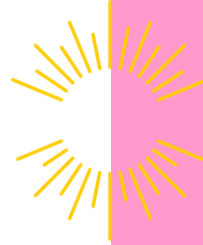
Lappi buresveadjinguovlu
Laapi pyereestváijeemkuávlu
Lappi pue'rrvääjjamvu'vdd

Arvio kuraattori- ja psykologiresurssin kokonaistarpeesta ja suunnitelma voimavarojen kohdentamisesta

Arvio ja suunnitelma kuraattoriresursseista:

Pääsääntöisesti hyvinvointialueella kuraattoriresurssi on riittävä mitoituksiin nähden ja ensikontakti pystytään tarjoamaan lakisääteisten määräaikojen puitteissa. Kuraattorityössä kuitenkin korostuu mahdolliset muiden palveluiden resurssivajeet, palveluvajeet tai muut haasteet prosesseissa, jolloin muuta työtä valuu kuraattorityöhön. Koulujen ja oppilaitosten yhteisölliseen työhön osallistumiseen on käytettävissä vaihtelevasti aikaa.

Suunnitelmana on edelleen toteuttaa kuraattoripalvelua lakisääteisten määräaikojen ja resurssimitoituksen puitteissa.

Arvio ja suunnitelma psykologiresursseista:

Lapin hyvinvointialueella on psykologien 9a§ säädettyyn mitoituksivaatimukseen nähden alueellisia eroja. Psykologien oppilasmäärän suhteen mitoituksen sisällä (780 oppilasta) tai hieman yli päästään 12:ssa kunnassa, ylitystä tapahtuu eniten lounaisen ja pohjoisen alueen kunnissa, näillä alueilla on pitkään ollut rekrytointivaikeuksia. Pohjoisen alueen tilanne on kohentunut syksyn -25 aikana. Kaakkoisella ja Itäisellä alueella psykologitilanne on parempi. Psykologivajetta täydennetään ostopalveluilla.

Lähes kaikissa kunnissa noudatetaan oppilas- ja opiskeluhuoltolain 15§:n 1 momentissa säädettyjä määräaikoja ja ensikontakti on pystytty pääsääntöisesti toteuttamaan määräajassa. Yksittäiset ylitykset eivät ole olleet merkittäviä. Suunnitelmana on, että ensikontakti pystytään toteuttamaan määräajassa ja resurssimitoitus saadaan vastaamaan oppilasmäärää.

Arvio koulu- ja opiskeluterveydenhuollon kokonaistarpeesta ja suunnitelma voimavarojen kohdentamisesta

Arvio ja suunnitelma koulu- ja opiskeluterveydenhuollon resursseista:

Terveydenhoitajaresurssi on riittävä kattamaan lakisääteiset tehtävät. Lasten ja nuorten mielenterveyden varhaisen tuen turvaamiseksi resurssia tarkastellaan (ml. terapiatakuu).

Psykiatrisia sairaanhoitajia on lisätty koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon jokaiselle palvelualueelle.

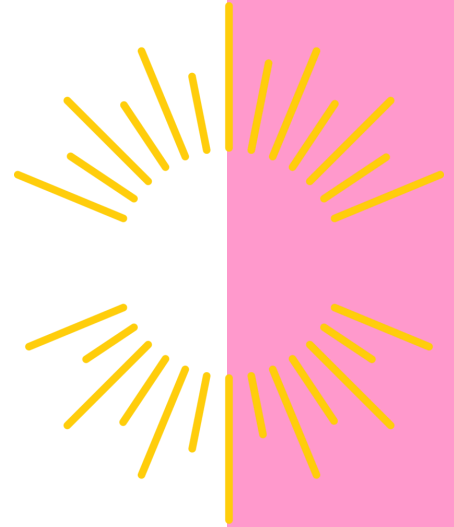
Lääkäripalvelut järjestetään perusterveydenhuollon lääkäriresurssista tarpeen mukaisesti, tarkastukset pyritään toteuttamaan pääsääntöisesti lukuvuoden aikana.

Suunnitelmana on edelleen toteuttaa koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa lakisääteisten määräaikojen ja resurssimittoitusten puitteissa.

Kuva: Lapin materiaalipankki | Antti Pietikäinen

6. Suunnitelman toteuttaminen ja seuranta

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue
Lappi buresveadjiinguovlu
Laapi pyereestváijeemkuávlu
Lappi pue'rrvääjjamvu'vdd

6.1. Opiskeluhuoltosuunnitelman painopisteet ja tavoitteet

Mielen hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen oppimisympäristöissä

Vahvistetaan yhteisöllistä työtä oppimisympäristöissä

Mahdollistetaan oikea-aikainen ja tarkoituksenmukainen avunsaanti opiskeluhuollon palveluissa

Terveellisten elintapojen edistäminen oppimisympäristöissä

Jokaisella koululaisella, nuorella ja perheellä on keinoja, taitoja ja tietoja tehdä terveellisiä ja kestäviä valintoja arjessaan

Hyvinvointialueen ja koulutuksen järjestäjien välisen yhteistyön vahvistaminen

Selkeytetään yhteistyörakenteita ja yhdyspintoja

Kehitetään moniammatillista yhteistyötä opiskeluhuollon ja oppilaitosten välillä

6.2. Mielen hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen oppimisympäristöissä

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho	Toimenpidemittari	Tulosindikaattori
Vahvistetaan yhteisöllistä työtä oppimisympäristöissä	Kehitetään ja otetaan käyttöön yhteisöllisen työn malli opiskeluhuollon palveluissa	Opiskeluhuollon palvelut, koulutuksen järjestäjät	Malli on kehitetty ja käytössä Kyllä / Ei	Lapset ja nuoret (% -osuus 4-5. ja 8-9. sekä lukion ja ammattioppilaitoksen 1-2. luokkalaisista):
	Kehitetään tunnetaitokasvatusta kiusaamisen ehkäisemiseksi yhteistyössä opetuksen järjestäjien kanssa	Opiskeluhuollon palvelut, koulutuksen järjestäjät	Sovittu yhteiset toimintamallit tunnetaitokasvatuksen toteuttamiseksi Kyllä / Ei	Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä
	Kehitetään ja otetaan käyttöön yhtenäinen, hyvinvointia tukeva opiskeluhuollon vuosikello peruskouluissa ja 2. asteella.	Opiskeluhuollon palvelut, opiskeluhoitoryhmät, koulutuksen järjestäjät, kunnat	Peruskoulun vuosikello ja 2. asteen vuosikello on kehitetty ja käytössä Kyllä / Ei	Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus (yläkoulu, lukio ja ammattioppilaitos)
Mahdollistetaan oikea-aikainen ja tarkoituksenmukainen avunsaanti opiskeluhuollon palveluissa	Koulutetaan opiskeluhoollon ammattilaisia hoidon tarpeen arviosta / palvelutarpeen arviosta	Opiskeluhuollon palvelut	Koulutus on toteutunut ja koulutusmateriaali henkilöstön käytössä Kyllä / Ei	Tuntee itsensä yksinäiseksi (ala- ja yläkoulu)
	Vahvistetaan terapiatakuun mukaista menetelmäosaamista opiskeluhuollon palveluissa	Opiskeluhuollon palvelut	Koulutus on toteutunut ja koulutusmateriaalit ovat henkilöstön käytössä Kyllä / Ei	Ei yhtään läheistä ystävää (yläkoulu, lukio, ammattioppilaitos)
	Varmistetaan riittävä henkilöstöresurssi ja palveluiden saavutettavuus opiskeluhoitopalveluissa	Opiskeluhuollon palvelut	Rekrytoinnin tehostaminen viestinnän keinoin, työtilat jatkossakin koulun yhteydessä	Luottaa saavansa apua, kun tarvitsee (yläkoulu, lukio ja ammattioppilaitos)

6.3. Terveellisten elintapojen edistäminen oppimisympäristöissä

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho	Toimenpidemittari	Tulosindikaattori
Jokaisella koululaisella, nuorella ja perheellä on keinoja, taitoja ja tietoja tehdä terveellisiä ja kestäviä valintoja arjessaan	Kehitetään ja juurrutetaan lasten ja nuorten elintapojen puheeksi oton –malli kouluterveydenhuoltoon.	Opiskeluhuollon palvelut, Hytetu-tiimi	Puheeksi oton –malli on käytössä kaikissa kunnissa Kyllä / Ei	Lapset ja nuoret (% -osuus 4-5. ja 8-9. sekä lukion ja ammattioppilaitoksen 1-2. luokkalaisista):
	Kehitetään ja juurrutetaan alueellinen yhdyspintamalli ja palvelupolku lasten ja nuorten liikkumisen edistämiseen hyvinvointialueen ja kuntien välillä.	Opiskeluhuollon palvelut, Hytetu-tiimi, kunnat	Yhdyspintamalli kehitetty Kyllä / Ei Malli on käytössä yli puolessa Lapin kunnissa Kyllä / Ei	Kokee terveydentilansa kesinkertaiseksi tai huonoksi Move! -mittaustulokset (5. ja 8. luokkalaiset)
	Laaditaan ohjeistus MOVE-mittausten käsittelemiseksi kouluterveydenhuollossa.	Opiskeluhuollon palvelut, Hytetu-tiimi	Ohjeistus laadittu Kyllä / Ei	Vähintään tunnin päivässä liikkuvat (lukio ja ammattioppilaitos)
	Selvitetään yhdessä koulutuksen järjestäjien kanssa keinoja vaikuttaa koululounaan syömiseen	Koulutuksen järjestäjät, kunnat, opiskeluhuollon palvelut	Selvitys tehty ja mahdollisia toimenpiteitä aloitettu Kyllä / Ei	Ei syö koululounasta päivittäin (yläkoulu, lukio ja ammattioppilaitos)
	Laaditaan kouluihin yhteiset suositukset digilaitteiden käytölle	Koulutuksen järjestäjät, opiskeluhuollon palvelut	Suositukset laadittu ja käyttöön otettu Kyllä / Ei	Ylipainon esiintyvyys ikäryhmittäin
	Vahvistetaan nuorten osallisuutta seksuaaliterveyden tietouden lisäämisessä ja ilmaisen ehkäisyn viestimisessä	Opiskeluhuollon palvelut, viestintäpalvelut	Nuoret ovat osallistuneet kehittämiseen ja viestintä on toteutunut Kyllä / Ei	Raskaudenkeskeytykset alle 20-vuotiailla / 1 000 15 - 19-vuotiasta naista

6.4. Hyvinvointialueen ja koulutuksen järjestäjien välisen yhteistyön vahvistaminen

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho	Toimenpidemittari	Tulosindikaattori
Selkeytetään yhteistyörakenteita ja yhdyspintoja	Luodaan rakenteet lasten ja nuorten hyvinvointitiedon monialaiselle käsittelylle esim. kouluterveyskyselyt, Movet.	Opiskeluhuollon palvelut, Hytetu-tiimi, koulutuksen järjestäjät	Rakenteet on kehitetty ja käytössä Kyllä / Ei	TEAvisari: hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen rakenteita kuvaava indikaattoritieto HYTE-kerroin (soveltuvien indikaattoreiden osalta)
	Kehitetään opiskeluhoitoryhmien rakenteet ja määritellään toiminnan tavoitteet sekä vakiinnutetaan rakenteen mukaiset opiskeluhoitoryhmät	Opiskeluhuollon palvelut, koulutuksen järjestäjät, kunnat	Rakenteet on kehitetty ja rakenteen mukaiset opiskeluhoitoryhmät vakiintuneet Kyllä / Ei	
Kehitetään moniammatillista yhteistyötä opiskeluhuollon ja oppilaitosten välillä	Selkeytetään ja kuvataan eri toimijoiden roolit opiskeluhuollon ja koulutuksen järjestäjien yhteistyössä	Opiskeluhuollon palvelut, koulutuksen järjestäjät	Kuvaus tehty Kyllä / Ei	
	Määritetään yhteisten toimintamallien ja ohjeistusten tarve koulutuksen järjestäjien kanssa	Alueellinen opiskeluhoitoryhmä	Määrittäminen tehty Kyllä / Ei	
	Laaditaan kriisitilanteen käsittelyyn yhteiset toiminta- ja viestintämallit	Alueellinen opiskeluhoitoryhmä	Yhteiset toiminta- ja viestintämallit laadittu ja käytössä Kyllä / Ei	

6.5 Saamenkieliset palvelut opiskeluhuollossa

- Saamelaisten kotiseutualueen kunnissa saamenkielisillä lapsilla ja nuorilla on oikeus saamenkieliseen palveluun, myös opiskeluhuollossa (järjestämislaki 5§, saamen kielilaki).
- Opiskeluhuollossa työskentelee useita saamenkielisiä työntekijöitä eri paikkakunnilla. Kun tarvitaan saamenkielistä palvelua, kielitaitoiseen työntekijään voi olla yhteydessä myös oman kunnan ulkopuolella. Jos saatavilla ei ole saamenkielistä työntekijää, asiakkaalla on oikeus maksuttomaan tulkkaukseen. Saamen kielten tulkkausten tilaus osoitteesta saame@lapha.fi
- Ajantasaisen tiedon saamenkielisten työntekijöiden saatavuudesta saa saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten palveluiden palvelupäälliköltä.
- Tavoite 2026-2029: opiskeluhuollon saamenkielisen työntekijäresurssin hyödyntäminen yli kuntarajojen vakiintuu.

6.6. Suunnitelman seuranta ja arviointi

Hyvinvointialueella on raportoitava asukkaiden hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä ja toteutetuista toimenpiteistä aluevaltuustolle vuosittain. Seuranta ja arviointi toteutetaan monitoimijaisesti.

Alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman toimenpiteiden toteutumista ja indikaattoreiden kehittymisen seuranta toteutetaan alueellisessa opiskeluhoitoryhmässä puolivuositain. Alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman seurannasta vastaa sekä kehittämistyöryhmän koolle kutsuu Lapin hyvinvointialueen lasten, nuorten, perheiden ja vammaisten palvelujen vastuualuejohtaja.

Alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman seurantatiedot liitetään osaksi vuosittaista valtuustolle toimitettavaa hyte-raporttia.

Alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman työryhmä

Koordinaatiovastuuhenkilö:

Suvi Ahola, terveyden edistämisen koordinaattori

Vastuuhenkilöt:

Johanna Korteniemi, lasten, nuorten, perheiden ja vammaisten palvelujen vastuualuejohtaja

Tuula Saukkonen, sairauksien ehkäisyn ja hoidon vastuualuejohtaja

Työryhmän jäsenet:

Tea Romppainen, lapsiperheiden palvelujen palvelupäällikkö

Satu Oinas, lapsiperheiden palvelujen palvelupäällikkö

Satu Reinikainen, perheneuvolan ja oppilashuollon esihenkilö

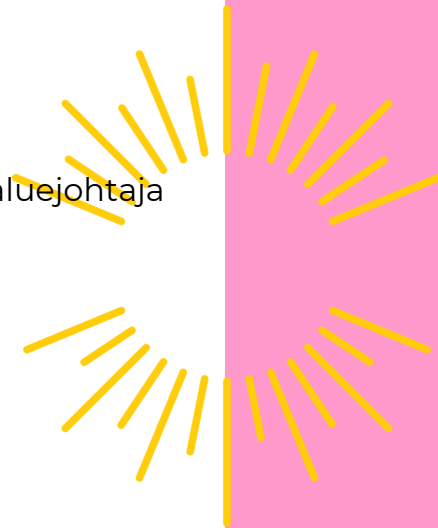
Heidi Juuso, perhekeskuskoordinaattori

Miia Länsitie, hytetu-erityisasiantuntija

Anita Tervo, vastaava kuraattori

Miia Välimaa, erityisasiantuntija opiskeluhoitoon kehittäminen Vahva sote Lapin

hyvinvointialueelle

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue

Lappi buresveadjinguoovu

Laapi pyereestvaijeemkuavlu

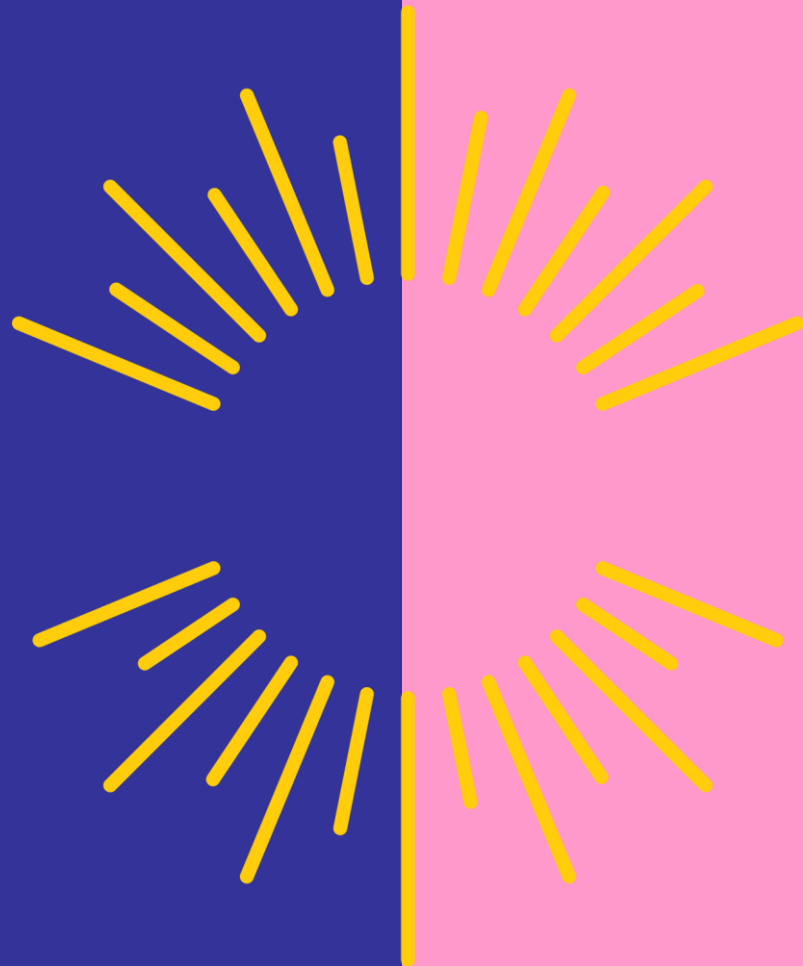
Lappi pue'rrvääjjamvu'vdd

Lähteet

- Hietanen-Peltola, M., Ahvalo, J. & Jahnukainen, J. 2023. Lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon henkilöstömitoitussuositukset 2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-082-8>
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. 1287/2013. <https://finlex.fi/fi/lainsaadanto/2013/1287>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2025. Kouluterveyskysely 2025. [Kouluterveyskyselyn tulokset](#) (viitattu 12.11.2025)
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2025. Perhekeskus. [Perhekeskus](#) (viitattu 10.6.2025)

Lapin hyvinvointialueen alueellinen neuvolasuunnitelma

2026–2029

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue
Lapin busesveadjinguovlu
Lapin pyereestváijeemkuávu
Lapin pue rrváájjamvu'vdd

Sisältö

1. Mikä on neuvolasuunnitelma?

1.2. Suunnitelman valmistelu

2. Neuvolapalveluiden vastuut

3. Neuvolapalveluiden arvot, strategiset painopisteet ja tavoitteet

4. Neuvolapalveluiden toimintakäytänteet

4.1. Neuvolapalveluiden periaatteet

4.2. Neuvolapalveluiden mitoitukset

4.3. Neuvolapalveluiden tehtävät

4.4. Muut neuvolan tehtävät

4.5. Neuvolan menettelytavat

5. Neuvolasuunnitelman painopisteet ja tavoitteet

5.1. Lasten ja perheiden hyvinvoinnin tukeminen

5.2. Lasten ja perheiden terveyden ja hyvinvoinnin yhtenäisten toimintamallien edistäminen

5.3. Lasten ja perheiden hyvinvoinnin yhteistyörakenteiden kehittäminen

5.4. Neuvolasuunnitelman seuranta ja arviointi

Lähteet

Neuvolasuunnitelman työryhmä

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue

Lappi buresveadjiinguovlu

Laapi pyereestváijeemkuávlu

Lappi pue'rrvääjjamvu'vdd

1. Mikä on alueellinen neuvolasuunnitelma?

Terveydenhoitolaki 15 § velvoittaa hyvinvointialueita laatimaan neuvolasuunnitelman.

Suunnitelman tarkoituksena on varmistaa, että lasta odottavien, lasten ja perheiden terveysneuvonta ja terveystarkastukset ovat suunnitelmallisia, tasoltaan yhtenäisiä sekä yksilöiden ja väestön tarpeet huomioon ottavia.

Neurolatyön toimintasuunnitelma yhtenäistää ja helpottaa sekä työntekijöiden työtä että moniammatillista yhteistyötä.

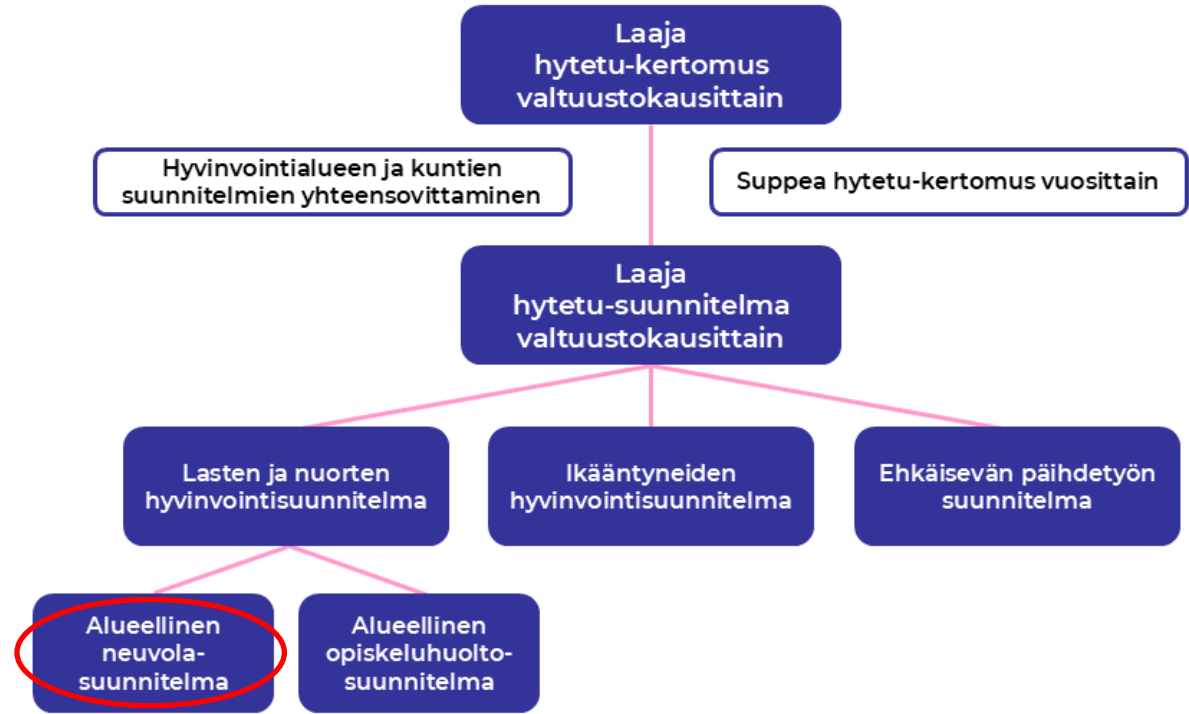
Toimintasuunnitelma terveystarkastusten ja -neuvonnan sisällöstä turvaa palvelujen laatutason ja yhdenvertaisuuden.

Terveystarkastuksissa esille tulleet terveyttä ja hyvinvointia kuvaavat tiedot on otettava huomioon neuvolapalveluita suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa.

Erillissuunnitelmien linkittyminen toisiinsa

Neuvolasuunnitelmassa (Terveystieteiden lain 15 §) kuvataan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman alasuunnitelmana.

Suunnitelmat hyväksytään aluevaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa.

1.2 Suunnitelman valmistelu

- Neuvolasuunnitelman laadintaan on osallistettu suunterveydenhuollon ja saamenkielisten palveluiden edustajia.
- Naistentautien, äitiyspoliklinikan sekä synnytysvastaanoton ja lastentautienpoliklinikan kanssa tehdään säännöllisesti yhteistyötä, joka on huomioitu suunnitelman laadinnassa.
- Kuntien varhaiskasvatuksen ja järjestöjen kanssa tehdään säännöllisesti yhteistyötä, joka on huomioitu suunnitelman laadinnassa.

2. Neuvolapalveluiden vastuut

Neuvolapalveluista vastaa lasten, nuorten, perheiden ja vammaisten toimialue. Neuvolapalvelut järjestetään pääasiassa omana toimintana. Osassa kuntia terveyspalvelut, mukaan lukien neuvolapalvelut, on ulkoistettu. Palveluntuottajina toimivat Coronaria, Terveystalo ja Mehiläinen.

Tarkoituksenmukainen ja riittävä henkilöstömitoitus mahdollistaa valtioneuvoston asetuksen (338/2011) mukaisten ehkäisevien palvelujen tarjoamisen. Henkilöstömitoituksessa on huomioitava, että palvelutarpeisiin vastataan yksilöllisesti ja toisaalta, että asiakasmäärät ovat osaamisen varmistamisen kannalta riittävät.

Neuvolapalveluiden kehittämistyössä ovat ammatillisina asiantuntijoina alueelliset terveyden edistämisen koordinaattorit.

3. Neuvolapalveluiden arvot, strategiset painopisteet ja tavoitteet

Lapin hyvinvointialueen aluevaltuusto on hyväksynyt toimintaa ohjaavat arvot ja strategiset painopisteet sekä toiminnan tavoitteet. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen mukaan neuvolassa toimintaa ohjaavat yksilö- ja perhekeskeisyys sekä vahva yhteisöllinen ja moniammatillinen työote.

Neuvolapalveluissa keskeistä on yhteistyökäytänteiden ja palveluketjujen toimivuus sekä yhteinen toimintakulttuuri. Vahvuutena on eri vastuualueiden asiantuntijuus sekä vahva integraatio ja palveluiden yhteensovittaminen eri toimijoiden kesken. Saamenkielisen väestön kielelliset ja kulttuuriset oikeudet toteutuvat hyvinvointialueen toiminnassa.

Toimintaa ohjaavat arvot ja strategiset painopisteet:

- Yhdenvertaisuus
- Vastuullisuus
- Luotettavuus
- Inhimillisyys
- Asiakaskokemus
- Henkilöstökokemus
- Vaikuttavuus
- Talouden tasapaino
- Hyvä johtaminen

Toiminnan tavoitteet:

- Edistää lasten, nuorten ja perheiden terveyttä ja hyvinvointia.
- Tukea lasten ja nuorten myönteistä kasvua, kehitystä sekä mielen hyvinvointia.
- Turvata lasten ja nuorten oikeus yhteisöllisyyteen, osallisuuteen ja tasavertaisuuteen.
- Kansansairauksien ja tartuntatautien ennaltaehkäisy sekä mahdollisimman varhainen hyvä hoito

4. Neuvolapalveluiden toimintakäytännöt

4.1 Neuvolapalveluiden periaatteet

- Terveydenhoitolain 15 § mukaan äitiys- ja lastenneuvolapalvelut ovat perusterveydenhuollon lakisääteistä ehkäisevää ja terveyttä edistävää toimintaa. Neuvolapalvelut ovat osa perhekeskusverkostoa.
- Neuvolapalveluiden kohderyhmänä ovat seksuaali- ja lisääntymisterveysneuvontaa mukaan lukien hedelmällisyystietoisuutta tarvitsevat asiakkaat, raskaana olevat ja alle kouluikäiset lapset sekä heidän perheensä.
- Asiakkaan tarpeet arvioidaan yksilöllisesti huomioiden kielelliset ja kulttuurin mukaiset tekijät. Neuvolapalveluiden ja toimintojen välinen moniammatillinen yhteistyö perhekeskustoimintamallin mukaisesti mahdollistaa asiakkaalle laajan palveluverkoston.

4.2. Neuvolapalveluiden mitoitukset

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitoksen (THL) laatimat henkilöstömitoitussuositukset äitiys- ja lastenneuvolaan

Nimike	Suositusmitoitus 2023
Lastenneuvolan terveydenhoitaja	320 asiakaslasta
Lastenneuvolan lääkäri	2270 asiakaslasta
Äitiysneuvolan terveydenhoitaja	76 raskaana olevaa naista/perhettä
Äitiysneuvolan lääkäri	600 asiakasta
Yhdistetyn äitiys- ja lastenneuvolan terveydenhoitaja	38 raskaana olevaa naista/perhettä ja 160 asiakaslasta

Hyvinvointialueen kuntien kesken on isoja eroavaisuuksia lasten syntyvyydessä. Koko alueella on 0–6 vuotiaita lapsia on 8256 (vuosina 2019–2024 syntyneet). Tästä johtuen henkilöstömitoitussuosituksen toteutumisessa on eroja terveydenhoitajaresurssin osalta.

Neuvoloissa toteutetaan yhdistettyä äitiys- ja lastenneuvolatoimintaa. Hyvinvointialueella on isoakin vaihtelua, yksi terveydenhoitaja hoitaa noin 20–35 synnyttäjää ja noin 150–200 lasta vuodessa. Väestömäärältään pienissä kunnissa neuvolatyötä tekevät ammattilaiset hoitavat myös koko alueen muita ikäryhmiä.

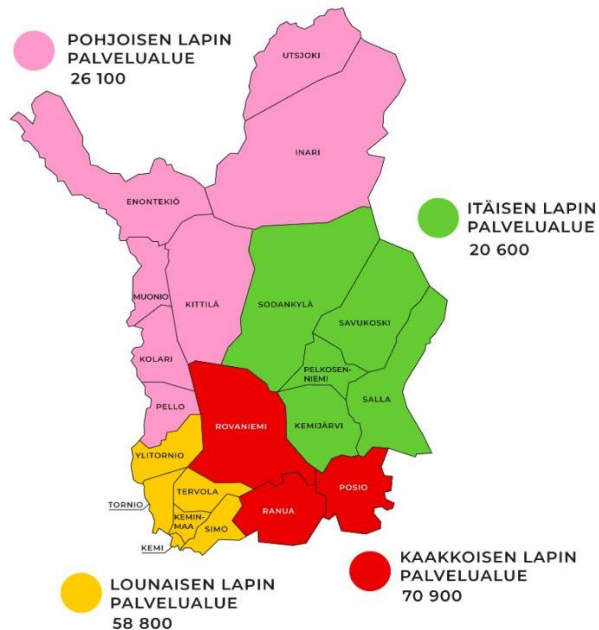
Hyvinvointialueen neuvoloiden ja terveydenhoitajien määrät palvelualueittain (tämä dia päivittyy vuoden 2026 alussa)

Lapin hyvinvointialue jakaantuu neljään palvelualueeseen.

Jokaisella palvelualueella toteutetaan universaalit neuvolapalvelut maksuttomina lähipalveluina.

Neuvoloita 12
Terveydenhoitajia 13, joista
10 tehtävänkuvaaan sisältyy
muutakin työtä.

Neuvoloita 10
Terveydenhoitajia 16, joista
6 tehtävänkuvaaan sisältyy
muutakin työtä.

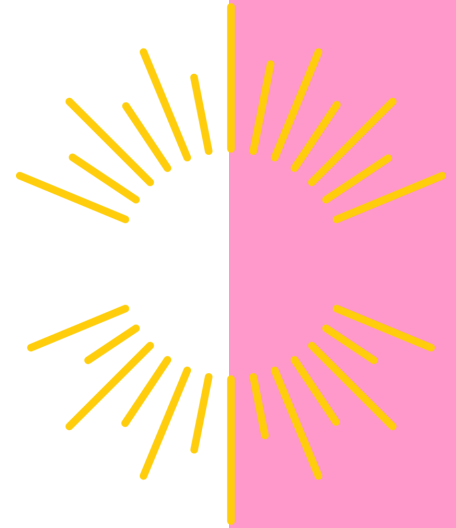

Neuvoloita 5
Terveydenhoitajia 7, joista
3 tehtävänkuvaaan sisältyy
muutakin työtä

Neuvoloita 9
Terveydenhoitajia 24, joista
2 tehtävänkuvaaan sisältyy
muutakin työtä.

4.3 Neuvolapalveluiden tehtävät

Neuvolan toimintaa ohjaa kansallisesti THL:n Neuko-tietokanta. Lisäksi toimintaa ohjaavat paikallisesti sovitut ohjeet sekä erikoissairaanhoidon kanssa yhteistyössä toteutettavat hoitopolut.

Äitiysneuvolan tehtävät

- Turvaa raskaana olevan naisen ja sikiön terveyttä ja hyvinvointia, edistää tulevien vanhempien ja koko perheen terveyttä ja hyvinvointia sekä tulevan lapsen kehitysympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta.
- Terveystarkastusten sisältö koostuu perheen hyvinvointiin ja raskauteen liittyvistä toimenpiteistä sekä tutkimuksista ja seulonnoista. Raskausaikana on 9-11 käyntiä terveydenhoitajalla ja kaksi käyntiä neuvolalääkärillä.
- Laaja terveystarkastus tehdään ensimmäisellä raskauskolmanneksella. Tarkastukseen sisältyy vanhempien ja koko perheen terveyden ja hyvinvoinnin arvio.
- Ensimmäistä lasta odottavan perheen laajaan terveystarkastukseen sisältyy myös suun terveydentilan selvittäminen suun terveydenhuollon ammattilaisen toimesta.
- Terveydenhoitaja tekee kotikäynnin kanssa tarvittaessa jo raskauden aikana. Kaikkiin perheisiin tehdään kotikäynti synnytyksen jälkeen.
- Perhevalmennus ensimmäistä lasta odottaville perheille toteutuu osassa kuntia ryhmävalmennuksena ja osassa yksilökäynteinä.
- Perhevalmennuksen Tietopankki-materiaali käytettävissä kaikille hyvinvointialueen verkkosivuilla.

Lähde: Terveydenhuoltolaki 1326/2010, Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta, sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 338/2011, THL/Neuko-tietokanta

Lastenneuvolan tehtävät

Lastenneuvolan tehtävänä on seurata ja edistää lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä, sekä koko perheen terveyttä ja hyvinvointia. Tehtävää toteutetaan seuraavilla toimenpiteillä.

- Kavennetaan perheiden välisiä terveyseroja ja edistetään yhdenvertaisuutta.
- Lihavuuden yleisyys (%) Lapin hyvinvointialueen 2-16 vuotiaista lapsista ja nuorista oli 7,7% vuonna 2023.
- Pyritään havaitsemaan lapsiperheiden erityisen tuen tarpeet mahdollisimman varhain ja järjestämään tarkoituksenmukainen tuki ja apu.
- Annetaan lapselle kansalliseen rokotusohjelmaan kuuluvat rokotukset.
- Lapin hyvinvointialueella lasten tuhkarokko-, vihurirokko-, sikotauti (MPR) -rokotuskattavuus skaalatun HYTE-kerroin indikaattorin mukaan oli 86 % vuonna 2024.
- Järjestetään alle kouluikäisille vähintään 15 määräaikaistarkastusta, joista viisi toteutetaan lääkärin ja terveydenhoitajan kanssa yhteistyössä. Näistä laajoja terveystarkastuksia ovat 4 ja 18 kuukauden ikäisenä sekä 4 vuotiaana tehtävät tarkastukset.
- Varhaiskasvatuksesta pyydetään huoltajan luvalla lapsen kokonaiskehityksen arvio 18 kuukauden ja 4 vuotiaan laajan terveystarkastusten yhteydessä.
- 4 vuotiaan laajasta terveystarkastuksesta menee palaute neuvolasta varhaiskasvatukseen.

Lähde: Terveydenhuoltolaki 1326/2010, Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskelu-terveydenhuollosta, sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 338/2011, THL/ Neuko-tietokanta

Seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluiden tehtävät

Tavoitteena

- Edistää yksilön ja kumppanin terveyttä tarjoamalla tukea ja neuvontaa terveyteen, parisuhteeseen, seksuaalisuuteen ja sukupuolen monimuotoisuuteen liittyvissä asioissa.
- Selvittää terveystarkastuksissa asiakkaan terveydentila.

Palveluihin kuuluvat

- Lisääntymisterveys- ja hedelmällisyysneuvonta
- Seksitautien ehkäisy ja hoito.
- Raskauden ehkäisy, alle 25-vuotiaille maksuton ehkäisy.
- Raskauden keskeytyksen ensikäynti, ohjaus, tutkimukset ja jälkitarkastus.
- Kohdunkaulan syövän seulonnat

Lähde: Terveystieteiden tutkimuskeskus, Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta, sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 338/2011

Suun terveydenhuollon tehtävät

- Ensimmäistä lasta odottavan perheen suun terveydentilan ja hoidon tarpeen arvioi suunterveydenhuollon ammattihenkilö haastattelulla ja tarvittaessa muilla menetelmillä. Haastattelu voidaan toteuttaa myös etänä järjestelmien niin salliessa.
- Lasten suun määräaikaistarkastuksia järjestetään neuvola-asetuksen mukaisesti 1-2 vuoden iässä, 3-4 vuoden iässä ja 5-6 vuoden iässä sekä yksilölliseen tarpeeseen perustuvina terveystarkastuksina.
- Suun terveydenhuolto on maksutonta alle 18-vuotiaille.
- Lasten suun terveystarkastukset tekee suun terveydenhuollossa hammashoitaja tai suuhygienisti.
- Terveystarkastaja tekee lastenneuvolassa arvion lapsen suun terveydentilasta 12 kk iässä.
- Tarkastuksissa selvitetään suun terveydentila, sen kehitys ja hoidon tarve sekä tehdään yksilöllinen terveystarkastus.
- Tehostettu, ehkäisevä suun terveydenhuolto ja yksilöllisesti määritellyt terveystarkastukset järjestetään lapselle, jolla on erityinen riski sairastua suusairauksiin.
- Suun terveydenhuollossa selvitetään määräaikaista tai yksilöllistä tarkastuksista poisjäävien tuen tarve.

Lähde: Terveystarkastuslaki 1326/2010, Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskelu-terveydenhuollosta, sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 338/2011, THL/Neuko-tietokanta

4.4. Muut neuvolan tehtävät

Monialainen yhteistyö

- Tarvittavat tukitoimet suunnitellaan yksilöllisen tarpeen ja elämäntilanteen mukaan yhteistyössä perheen ja verkoston kanssa perhekeskustoimintamallin mukaisesti.
- Eri ammattiryhmien välille määritellään henkilöstö-voimavarat, vastuut, ohjaukseen ja työnjako.
- Yhteistyö erikoissairaanhoidon kanssa on saumatonta.
- Yhteistyö sujuu järjestöjen, seurakuntien, varhaiskasvatuksen ja oppilaitosten kanssa

Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen ja tukeminen

- Terveysneuvontaa tehdään yksilö-, ryhmä- ja väestötasolla.
- Perheiden terveys-tottumuksia tarkastellaan ja tuetaan asiakaslähtöisesti kulttuurihuomioiden.
- Mahdollistetaan ajantasainen, oikea-aikainen ja monikanavainen tiedottaminen terveyden ja hyvinvoinnin palveluiden edistämisestä.

Eri tuen muodot ja erityinen tuki

- Tunnistetaan varhainen tuen tarve ja ohjataan tarvittaviin jatkotutkimuksiin sekä hoitoon.
- Tarjotaan digitaalisia Voimaperheet -ohjelmia: Ole läsnä lapsellesi ja Huomaa hyvä lapsessasi.
- Tuetaan Mielenterveys-talon Ohjattujen omahoito-ohjelmien käytössä.
- Ohjataan tarvittaessa sosiaali- ja kuntoutuksen palveluihin.
- Tehdään huolen herätessä ennakollinen tai lastensuojeluilmoitus.

Muut toimintamuodot

- Kotikäynnit, perhevalmennukset, ryhmäneuvolat

Lisäksi useissa kunnissa:

- Kohdunkaulansyövän seulonta
- Matkailijoiden terveysneuvonta
- Aikuisväestön terveysneuvonta ja kausirokotukset

4.5 Neuvolan menettelytavat

Tiedottaminen

- Neuvolan toiminnasta ja palveluista tiedotetaan vanhemmille, lapsille ja nuorille sekä yhteistyötahoille
- **Tiedotuskanavina toimivat:**
 - verkkosivut
 - sosiaalinen media
 - erilaiset infotiedotteet
 - media
 - valtakunnallisten toimijoiden (STM, THL) tiedotuskanavat.

Osallisuuden edistäminen ja tukeminen

- Osallistetaan asiakkaat THL:n järjestämään asiakas-palautekyselyyn
- Kehitetään paikallisia asiakastyytyväisyyskyselyitä
- Lapin hyvinvointialueen viralliset kielet ovat suomen lisäksi pohjoissaame, inarinsaame ja koltansaame

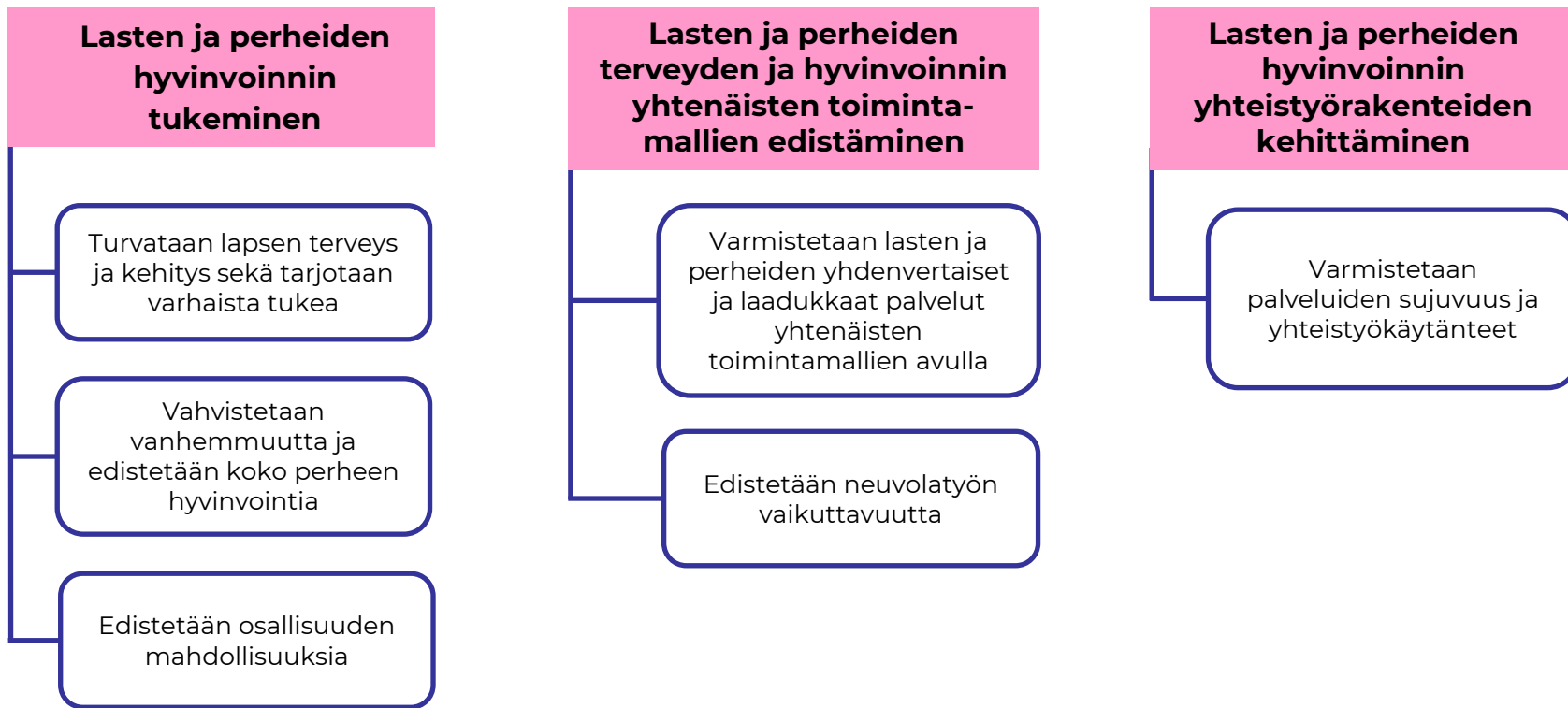
Toiminnan yhteensovittaminen nivelvaiheessa

- Nivelvaihe lastenneuvolasta koulu-terveydenhuoltoon toteutuu sujuvasti.
- Tarvittavat tiedot lapsesta ja perheestä siirretään sujuvasti yhteisen tietojärjestelmän kautta.

Tiedonkeruu toimintaohjelman tukena

- Tiedolla johtaminen tukee toiminnan laadukasta toteuttamista.
- Tietolähteitä voivat olla esimerkiksi
 - AvoHilmo
 - Sotkanet
 - Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, THL
 - Sosiaali- ja terveysministeriö, STM
 - FinLapset-tutkimus-THL
- Toiminnan toteutumisesta ja tuloksisista raportoidaan osavuosi-katsauksissa sekä toimintakertomuksessa vuosittain.

5. Neuvolasuunnitelman painopisteet ja tavoitteet

5.1 Lasten ja perheiden hyvinvoinnin tukeminen 1/3 A

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho	Toimenpidemittari	Tulosindikaattori
Turvataan lapsen terveys ja kehitys sekä tarjotaan varhaista tukea	Määräaikaiset terveystarkastukset sekä tarpeen mukaiset lisäkäynnit toteutuvat kohdennetusti ja oikea-aikaisesti	Lasten, nuorten, perheiden ja vammaisten palvelut Neuvolapalvelut	Tarkastukset toteutuvat oikea-aikaisesti 98 %:lla (kyllä/ei). Lastenneuvolan määräaikaistarkastuksista pois jäävien perheiden ja lasten tuen tarve on selvitetty (kyllä/ei).	Lastenneuvolan erityisen tarpeen mukaiset käynnit sekä yksilöllisen tarpeen mukaiset terveystarkastukset/1000 vastaavan ikäistä asukasta. Lastenneuvolan 4-vuotiaiden terveystarkastuksista poisjäävien tuen tarpeen selvittäminen.
	Laaditaan yhtenäinen palvelupolku lasten ja perheiden elintapojen puheeksi otosta ja vastuullisesta painopuheesta.	Erikoissairaanhoidon lasten poliklinikka Neuvolapalvelut	Laadittu palvelupolku lasten ja perheiden elintapojen puheeksi ottamisesta ja vastuullisesta painopuheesta (kyllä/ei).	Lihavuuden yleisyys (%) 2-6 -vuotiailla.

5.1 Lasten ja perheiden hyvinvoinnin tukeminen 1/3 B

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho	Toimenpidemittari	Tulosindikaattori
Turvataan lapsen terveys ja kehitys sekä tarjotaan varhaista tukea	Toteutetaan kansallisen rokotusohjelman rokotukset ja kirjataan rakenteisesti potilastietojärjestelmiin.	Neuvolapalvelut	Rokotuskattavuus yli 97 % (kyllä/ei)	Tuhkarokko-, vihurirokko- ja sikotautirokotus, MPR – rokotteen 1. ja 2. annoksen kattavuus. Vähintään yhden kurkkumätä-, jäykkäkouristus-, ja hinkuyskä-, polio- ja Hib- (DTaP –IPV-Hib)-rokotuksen saaneet lapset

5.1 Lasten ja perheiden hyvinvoinnin tukeminen 2/3

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho	Toimenpidemittari	Tulosindikaattori
Vahvistetaan vanhemmuutta ja edistetään koko perheen hyvinvointia	Ohjataan 4-vuotiaiden lasten vanhempia tai huoltajia osallistumaan Voimaperheet-vanhempainohjaus toimintamalliin.	Neuvolapalvelut	Voimaperheet-neuvolakysely vanhemmille tai huoltajille 4-vuotiaan lapsen laajan terveystarkastuksen tueksi –lomakkeiden palautuneiden määrä Lasten psykiatrian tutkimuskeskukseen Turun yliopistoon on vähintään 70 %.	Vähintään 70 % kriteerit täyttävistä vanhemmista tai huoltajista osallistuu Voimaperheet-vanhempain-ohjaukseen. Elintapaneuvonnan toteutumisen tyypin 2 diabetes riskissä oleville Käypä hoito-suosituksen mukaisesti.
	Ohjataan raskausdiabetes- diagnoosin saaneet raskausdiabeteksen digihoitopolulle.	Neuvolapalvelut	Kaikki raskausdiabetes- diagnoosin saaneet liitetään raskaus- diabeteksen digihoito- polulle (kyllä/ei.	

5. 1. Lasten ja perheiden hyvinvoinnin tukeminen 3/3

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho	Toimenpidemittari	Tulosindikaattori
Edistetään vertaistuen ja osallisuuden mahdollisuuksia	Toteutetaan vertaistuellista perhevalmennusta moniammatillisesti lähi- ja etätapaamisina yhtenäisen sisällön mukaisesti	Lasten, nuorten, perheiden ja vammaisten palvelut	Perhevalmennuskertojen määrät ja niihin osallistuneiden asiakkaiden määrät.	Vähintään 85 % vanhemmista osallistuu vertaistuelliseen ryhmätoimintaan. Asiakaspalaute, NPS indeksi on yli 80 %.
		Neuvolapalvelut	Asiakaspalaute kysytään jokaiselta ryhmäkäynniltä. (kyllä/ei)	
	Tuetaan perheiden osallisuutta hoitosuunnitelman päätöksenteossa	Neuvolapalvelut	95 % perheistä kokee tulleen kuulluksi ja saaneensa osallistua omaa perhettä koskeviin päätöksiin (kyllä/ei).	

5.2 Lasten ja perheiden terveyden ja hyvinvoinnin yhtenäisten toimintamallien edistäminen 1/2

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho	Toimenpidemittari	Tulosindikaattori
Varmistetaan lasten ja perheiden yhdenvertaiset ja laadukkaat palvelut yhtenäisten toimintamallien avulla	Noudatetaan alueellista Naistentautien ja äitiyshuollon yhteistoimintaohjetta.	LKS:n naistentautien-klinikka Lasten, nuorten, perheiden ja vammaisten palvelut	Kaikissa neuvoloissa noudatetaan yhteistoimintaohjetta (kyllä/ei)	Asiakaskyselyissä vähintään 90 % perheistä kokee palvelun laadun hyväksi ja tasa-laatuiseksi.
	Käytetään Äitiys- ja lastenneuvolan Neuko-tietokantoja neuvolatyössä.	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)	Neuvoloissa toimitaan yhtenäisten toimintamallien mukaisesti (kyllä/ei)	

5.2. Lasten ja perheiden terveyden ja hyvinvoinnin yhtenäisten toimintamallien edistäminen 2/2

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho	Toimenpide-mittari	Tulosindikaattori
Edistetään neuvolatyön vaikuttavuutta	Selvitetään keskeisten neuvolatyötä koskevien indikaattoreiden kuvaamista osaksi neuvolatyön tiedolla johtamista.	Lasten, nuorten, perheiden ja vammaisten palvelut Neuvolapalvelut	Keskeisten neuvolatyötä koskevien indikaattoreiden kuvaamista on selvitetty (kyllä/ei).	Lastenneuvolan 4-vuotiaiden terveystarkastuksista poisjäävien tuen tarpeen selvittäminen
	Vahvistetaan työntekijöiden ammatillista osaamista näyttöön perustuvista neuvolatyön menetelmistä.	Lasten, nuorten, perheiden ja vammaisten palvelut Neuvolapalvelut	Henkilökunnalle on järjestetty näyttöön perustuvia koulutuksia. Koulutus materiaali on julkaistu Kaltiossa (kyllä/ei).	Tuhkarokko-, vihurirokko- ja sikotautirokotus, MPR-rokotteen 1. ja 2. annoksen kattavuus

5.3 Lasten ja perheiden hyvinvoinnin yhteistyörakenteiden kehittäminen

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho	Toimenpidemittari	Tulosindikaattori
Varmistetaan palveluiden sujuvuus ja yhteistyökäytänteet	Kehitetään monialaisen neuvolatyöryhmän toimintaa yhtenäisesti.	Lasten, nuorten, perheiden ja vammaisten palvelut Neuvolapalvelut	Yhteistyökäytänteet ovat vakiintuneet (kyllä/ei).	Lastenneuvolan 4-vuotiaiden terveystarkastuksista poisjäävien tuen tarpeen selvittäminen Asiakaspalautte, NPS indeksi on yli 80 %.
	Toteutetaan neuvolatyötä koskevat kansalliset asiakaspalautekyselyt säännöllisesti yhteistyössä THL:n kanssa.	Lasten, nuorten, perheiden ja vammaisten palvelut Neuvolapalvelut	Asiakaspalautekyselyt toteutettu ja palautteet käsitelty(kyllä/ei).	
	Hyödynnetään lasten laajoissa terveystarkastuksissa varhaiskasvatuksesta saatua lapsen kokonaiskehityksen arviointilomaketta sekä annetaan palaute lasten laajoista terveystarkastuksista varhaiskasvatukseen.	Lasten, nuorten, perheiden ja vammaisten palvelut Neuvolapalvelut	Varhaiskasvatuksesta saatu lapsen kokonaiskehityksen arviointilomake sekä palaute lapsen laajasta terveystarkastuksesta varhaiskasvatukseenlomake on käytössä (kyllä/ei).	

5.4 Neuvolasuunnitelman seuranta ja arviointi

- Hyvinvointialueella on raportoitava asukkaiden hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä ja toteutetuista toimenpiteistä aluevaltuustolle vuosittain. Seuranta ja arviointi toteutetaan monitoimijaisesti.
- Neuvolasuunnitelman toimenpiteiden toteutumista ja indikaattoreiden kehittymisen seuranta toteutetaan puolivuositain. Suunnitelman seurannasta vastaa Lapin hyvinvointialueen lasten, nuorten, perheiden ja vammaisten palvelujen vastuualuejohtaja.
- Neuvolasuunnitelman seurantatiedot liitetään osaksi vuosittaista valtuustolle toimitettavaa hyvinvoinnin- ja turvallisuuden suunnitelmaa.

Lähteet

- [1326/2010 | Lainsäädäntö | Finlex](#) (Terveydenhuoltolaki 15 §)
- [338/2011 | Lainsäädäntö | Finlex](#) (Neuvola-asetus)
- [Ennakollinen lastensuojeluilmoitus - THL](#)
- [FinLapset-tutkimus - THL](#)
- [Lastenneuvola - THL](#)
- [Lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon henkilöstömitoitussuositukset 2023](#)
- [Lastensuojeluilmoitus - THL](#)
- [Metadata - Sotkanet.fi, Tilasto- ja indikaattoripankki](#)
- [NEUKO-tietokanta - Duodecim](#)
- [Neuvolat - Sosiaali- ja terveysministeriö](#)
- [Perusterveydenhuollon avohoidon hoitoilmoitus \(Avohilmo\) - THL](#)
- [Pegasos potilastietojärjestelmän Exreport raportointiohjelma](#)
- [Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen arviointi - THL](#)
- [THL_OPA2013_029_verkko.pdf](#)
- [Voimaperheet - digitaaliset ohjelmat lasten ja perheiden hyvinvoinnin tukena | Voimaperheet](#)
- [Yhteiset asiakkaat hyvinvointialueella - lastenneuvolan ja varhaiskasvatuksen yhteistyö](#)
- [Äitiysneuvola - THL](#)

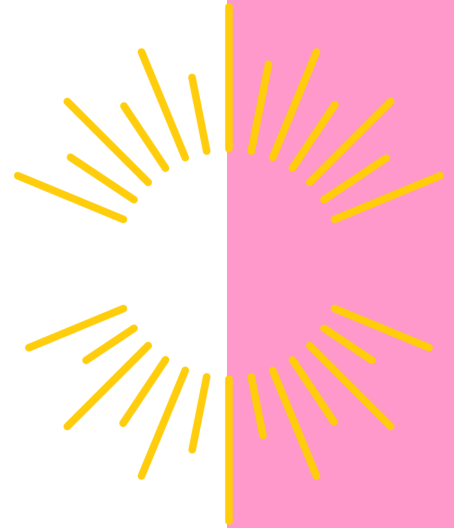

Neuvolasuunnitelman työryhmä

Heli Heikkilä, terveyden edistämisen koordinaattori

Minna Lehtoväre, terveyden edistämisen koordinaattori

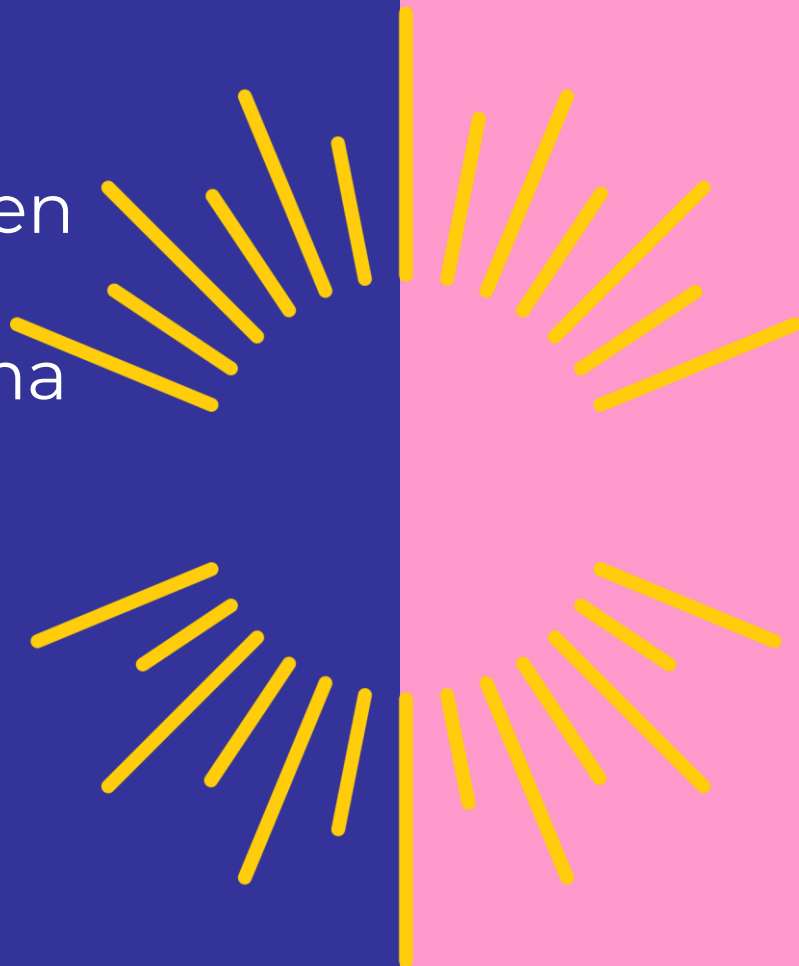
Tuula Saukkonen, sairauksien ehkäisy ja hoidon vastuualuejohtaja

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue
Lappi buresveadjinguovlu
Laapi pyereestváijeemkuávlu
Lappi pue'rrvääjjamvu'vdd

Lapin hyvinvointialueen ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelma 2026-2029

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue

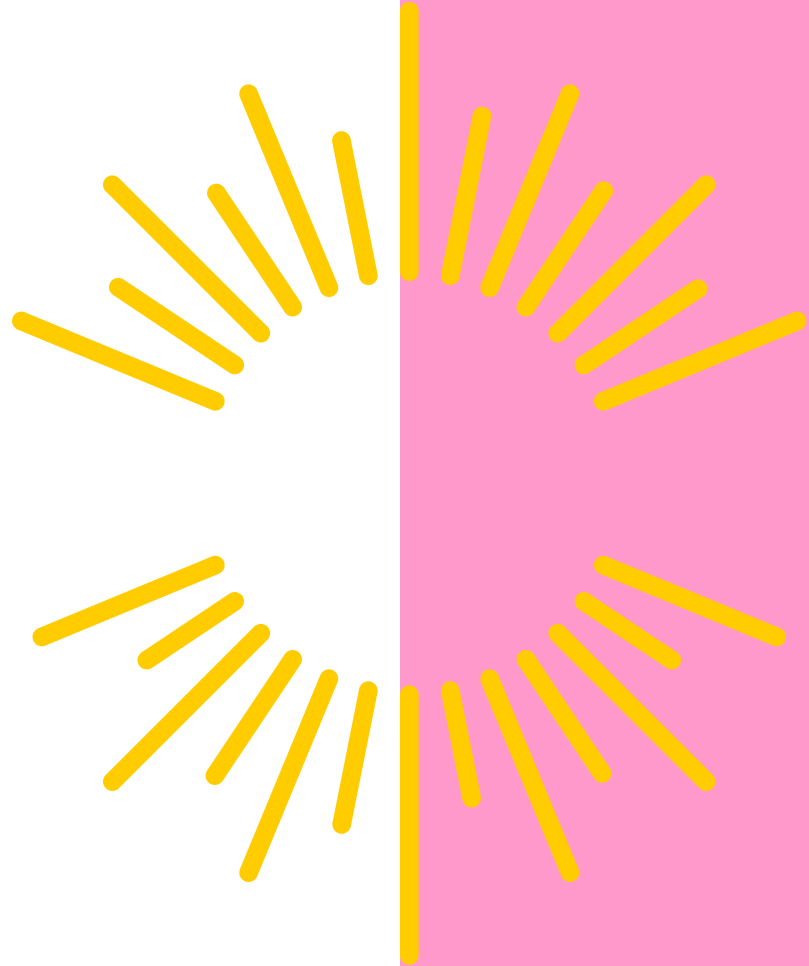
Lappi buresveadjinguovlu
Lappi pyereestváijeemkuávu
Lappi pue rrváájjamvu'vdd

Sisälllys

1. Lainsäädäntö ja strategiset taustat
2. Väestötieto ja hyvinvoinnin tila
3. Palvelurakenne, laatu, saavutettavuus ja kehittäminen
4. Henkilöstö, osaaminen, toimitilat ja yhteistyö
5. Painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet
6. Seuranta ja arviointi
7. Osallisuus ja valmistelutyöryhmä
8. Lähteet
9. Liitteet

1. Lainsäädäntö ja strategiset taustat

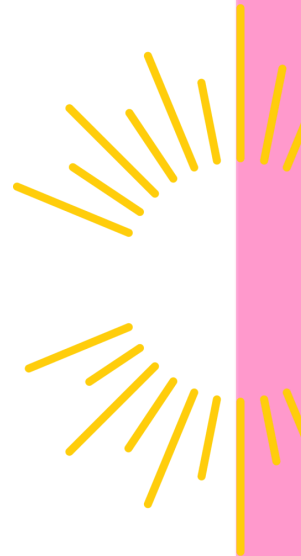
lapha.fi

Lapin hyvinvointialue
Lapin büresveadjuinguovlu
Laapi pyereestváijeemkuávlu
Lapin pu'e'rrvääjjamvu'vdd

1.1. Johdanto

Lapin hyvinvointialueen ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelma vuosille 2026-2029 on osa laajaa hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaa, joka määrittää tavoitteet ja toimenpiteet lappilaisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelmassa keskitytään ikääntyneiden hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn edistämiseen sekä ikääntyneiden palveluiden ja omaishoidon kehittämiseen. Tässä suunnitelmassa ikääntyneillä tarkoitetaan 65 vuotta täyttäneitä henkilöitä. Muut keskeiset tässä suunnitelmassa käytetyt käsitteet on määritelty liitteessä 4.

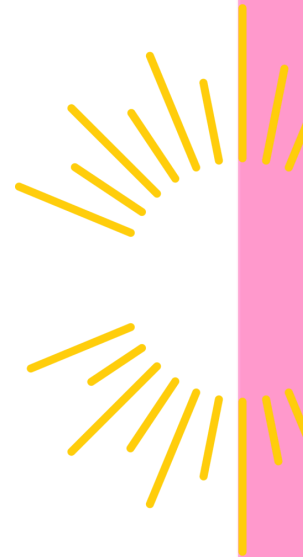
Ikääntyneet muodostavat merkittävän osan Lapin hyvinvointialueen väestöstä. Vuonna 2024 Lapin hyvinvointialueella 65 vuotta täyttäneitä oli 27,7 % ja väestöennusteen mukaan määrä tulee kasvamaan 29,7 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. Lapin hyvinvointialueella ikääntyneiden määrä kasvaa hieman nopeammin kuin koko maassa. Suunnitelmaa laadittaessa on huomioitu ikääntyneiden määrän kasvu ja ajankohtainen hyvinvointitieto.

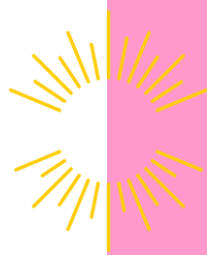
1.1. Johdanto

Hyvinvointi rakentuu monista tekijöistä, joita sosiaali- ja terveyspalvelut tukevat. Ikääntyneen omilla valinnoilla sekä muun muassa kuntien, järjestöjen sekä seurakuntien ja muiden uskonnollisten yhteisöjen toiminnalla on myös keskeinen merkitys hyvinvoinnin rakentumisessa.

Suunnitelman valmistelua ja palvelujen järjestämistä ohjaa valtuuston hyväksymä [hyvinvointialuestrategia](#) ja [palvelustrategia](#). Lapin hyvinvointialueen tavoitteena on, että ihmiset ja palvelut kohtaavat oikeissa paikoissa oikeaan aikaan ja, että Lapissa eletään hyvää ja turvallista elämää.

1.2. Mikä on ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelma?

- Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista (980/2012) § 5 velvoittaa hyvinvointialueita laatimaan suunnitelman toimenpiteistä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi.
- Suunnitelman tulee olla osana hyvinvointisuunnitelmaa.
- Suunnitelmassa on huomioitava:
 - kotona asumista ja kuntoutumista edistävät toimenpiteet
 - ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tila
 - ikääntyneelle väestölle tarjolla olevien palvelujen riittävyys ja laatu
 - ikääntyneen väestön palveluntarpeeseen vaikuttavat tekijät
 - ikääntyneen väestön asumista koskevien tarpeiden ennakointi sekä niitä vastaavan asumisen kehittäminen

1.3. Suunnitelmatyön keskeiset kansalliset ohjelmat

Ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelmatyössä keskeisiä kansallisia ohjelmia ovat

- Laatusuositus aktiivisen ja toimintakykyisen ikääntymisen ja kestävien palvelujen turvaamiseksi 2024 – 2027
- Kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030
- Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030, toimeenpanosuunnitelma

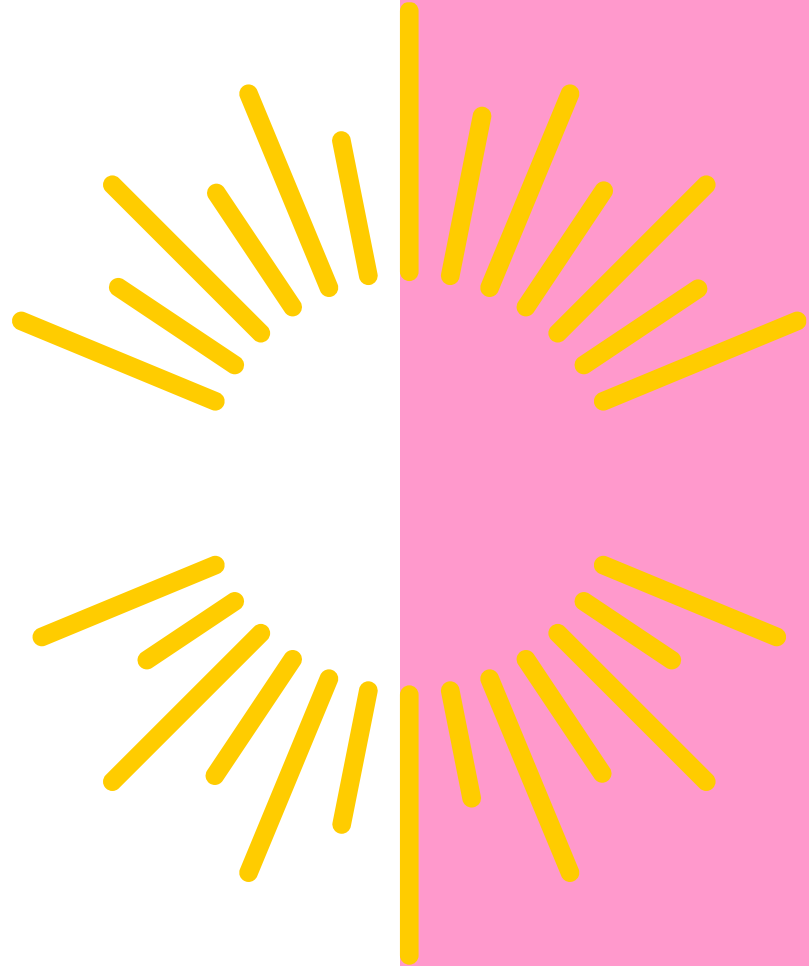

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue

Lappi buresveadjinguovlu
Laapi pyereestváijeemkuávlu
Lappi pue'rrvääjjamvu'vdd

2. Väestötieto ja hyvinvoinnin tila

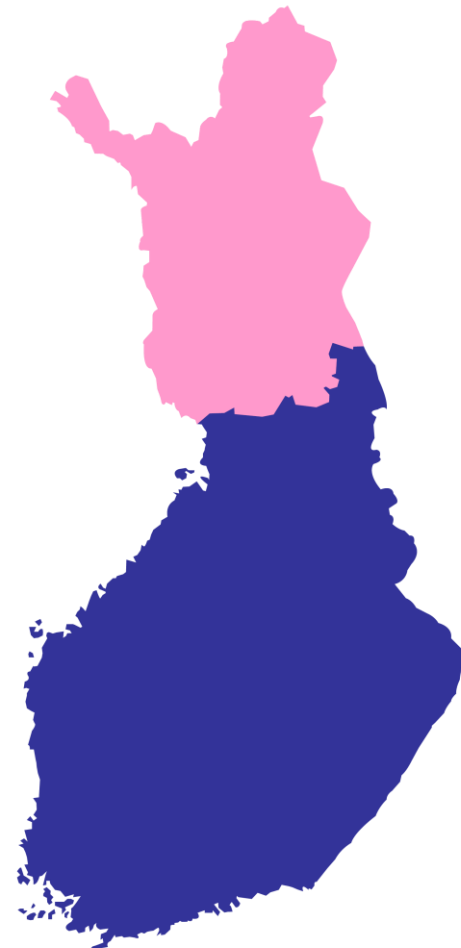
lapha.fi

Lapin hyvinvointialue
Lapin buresveadjuoguovu
Laapi pyereestváijeemkuávlu
Lapin puerrvääjjamvu'vdd

2.1. Lapin väestö

Vuoden 2024 lopussa Lapin hyvinvointialueella oli 176 151 asukasta. 65 vuotta täyttäneiden osuus väestöstä oli 27,7 %, 75 vuotta täyttäneiden osuus 12,7 % ja 85 vuotta täyttäneiden osuus 3,5 %.

Väestöennusteen mukaan Lapin hyvinvointialueen väestö tulee vähenemään ja ikääntymään. Ennusteen mukaan vuonna 2030 Lapin hyvinvointialueella on 174 156 asukasta. 65 vuotta täyttäneiden osuus on 29,7 %, 75 vuotta täyttäneiden osuus 15,4 % ja 85 vuotta täyttäneiden osuus 3,8 %.

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue

Lappi buresveadjuinguovlu
Lappi pyereestváijeemkuávlu
Lappi pue'rrvääjjamvu'vdd

2.2. Ikääntyneiden hyvinvointia kuvaava indikaattoritieto

Hyvinvointi ja terveys	Elintavat ja toimintakyky	Arjen turvallisuus
KOKEE TERVEYTENSÄ KESKITASOISEKSI TAI HEIKKOMMAKSI <ul style="list-style-type: none">• 65 vuotta täyttäneistä 45,3 % (47,3*)• 75 vuotta täyttäneistä 50,6 % (54,5)	500 METRIN MATKAN KÄVELEMISESSÄ SUURIA VAIKEUKSIA <ul style="list-style-type: none">• 65 vuotta täyttäneistä 17,1 % (18,0)• 75 vuotta täyttäneistä 24,2 % (27,1)	PÄIVITTÄISEN ELÄMÄNSÄ TURVATTOMAKSI KOKEVAT <ul style="list-style-type: none">• 65 vuotta täyttäneistä 3,5 % (3,9)• 75 vuotta täyttäneistä 4,9 % (4,3)
ITSENSÄ YKSINÄISEKSI KOKEVAT <ul style="list-style-type: none">• 65 vuotta täyttäneistä 15,4 % (9,7)• 75 vuotta täyttäneistä 14,9 % (10,9)	ITSESTÄ HUOLEHTIMISESSA VÄHINTÄÄN SUURIA VAIKEUKSIA KOKEVAT <ul style="list-style-type: none">• 75 vuotta täyttäneistä 10,2 % (8,4)	APUA RIITTÄMÄTTÖMÄSTI SAAVIEN OSUUS VÄESTÖSTÄ <ul style="list-style-type: none">• 65 vuotta täyttäneistä 10,6 % (8,3)• 75 vuotta täyttäneistä 13,0 % (10,9)
ELÄMÄNLAATUNSA HYVÄKSI TUNTEVAT <ul style="list-style-type: none">• 65 vuotta täyttäneistä 50,9 % (52,4)• 75 vuotta täyttäneistä 49,8 % (46,8)	YKSINASUVAT <ul style="list-style-type: none">• 75 vuotta täyttäneet 45,4 % (45,1)	LONKKAMURTUMAT <ul style="list-style-type: none">• 65 vuotta täyttäneillä 0,7 % (0,7)
POSITIIVISEN MIELENTERVEYDEN MITTARIN PISTEMÄÄRÄN KESKIARVO <ul style="list-style-type: none">• 65 vuotta täyttäneillä 24,2 (24,3)• 75 vuotta täyttäneillä 24,0 (23,9)	OMAISHOIDONTUELLA HOIDETTAVAT <ul style="list-style-type: none">• 75 vuotta täyttäneistä 6,8 % (4,0)	VAMMOJEN JA MYRKYTYSTEN VUOKSI SAIRAALASSA HOIDETUT <ul style="list-style-type: none">• 65 vuotta täyttäneet 2,6 % (2,1)
	ALKOHOLIA LIIKAA KÄYTTÄVÄT <ul style="list-style-type: none">• 65 vuotta täyttäneistä 35,9 % (35,3)• 75 vuotta täyttäneistä 25,1 % (23,4)	KAATUMISTEN JA PUTOAMISTEN VUOKSI SAIRAALASSA HOIDETUT <ul style="list-style-type: none">• 65 vuotta täyttäneet 383,9/10 000 vastaavan ikäistä (326,8/10 000)
	PÄIVITTÄIN TUPAKOIVAT <ul style="list-style-type: none">• 65 vuotta täyttäneistä 8,8 % (6,5)• 75 vuotta täyttäneistä 2,5 % (3,2)	

2.3. Lappilaisten ikääntyneiden hyvinvointi

- Seuraavissa indikaattoreissa Lapin tulos on parempi kuin koko maassa:
 - Terveytensä keskitasoiseksi tai heikommaksi kokevat 65 ja 75 vuotta täyttäneet
 - Elämänlaatunsa hyväksi tuntevat 75 vuotta täyttäneet
 - 65 ja 75 vuotta täyttäneiden suuret vaikeudet 500 metrin matkan kävelemisessä
 - Päivittäisen elämänsä turvattomaksi kokevat 65 vuotta täyttäneet
 - Päivittäin tupakoivat 75 vuotta täyttäneet
- Lapissa 65 vuotta täyttäneiden vaikeudet 500 metrin matkan kävelemisessä ovat lisääntyneet, mutta tilanne on edelleen parempi kuin koko maassa.

Lisätietoa lappilaisten hyvinvoinnista on luettavissa [laajasta hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksesta 2025](#)

2.3. Lappilaisten ikääntyneiden hyvinvointi

- Seuraavissa indikaattoreissa Lapin tulos on huonompi kuin koko maassa:
 - Itsestä huolehtimisessa vähintään suuria vaikeuksia kokevat 75 vuotta täyttäneet
 - Apua riittämättömästi saavat 65 ja 75 vuotta täyttäneet
 - Päivittäisen elämänsä turvattomaksi kokevat 75 vuotta täyttäneet
 - Itsensä yksinäiseksi kokevat 65 ja 75 vuotta täyttäneet
 - Elämänlaatunsa hyväksi tuntevat 65 vuotta täyttäneet
 - Päivittäin tupakoivat 65 vuotta täyttäneet
- 65 vuotta täyttäneiden kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajakset sekä vammojen ja myrkytyksen vuoksi sairaalassa hoidetut ovat vähentyneet, mutta Lapin tilanne on edelleen huonompi kuin koko maassa.
- 65 vuotta täyttäneistä lappilaisista noin joka kolmas käyttää liikaa alkoholia, joka on samalla tasolla koko maan tulokseen verrattuna. 75 vuotta täyttäneet lappilaiset käyttävät alkoholia enemmän kuin koko maassa.

2.4. Ilmiötietoa järjestökentältä

Mielen
hyvinvointi ja
koettu terveys

Yksinäisyys ja
turvattomuus ovat
lisääntyneet.

Omaishoitajien
väsymys ja
uupuminen
lisääntynyt.

Huoli terveydestä on
kasvanut.

Sairauksien
ehkäisy
ja elintavat

Ravitsemuksen ja
aliravitsemuksen
haasteet.

Etäisyydet
liikuntaryhmiin ovat
osallistumisen
haasteena.

Huoli lääkkeiden
käytöstä ja
käyttämättä
jättämisestä.

Arjen turvallisuus

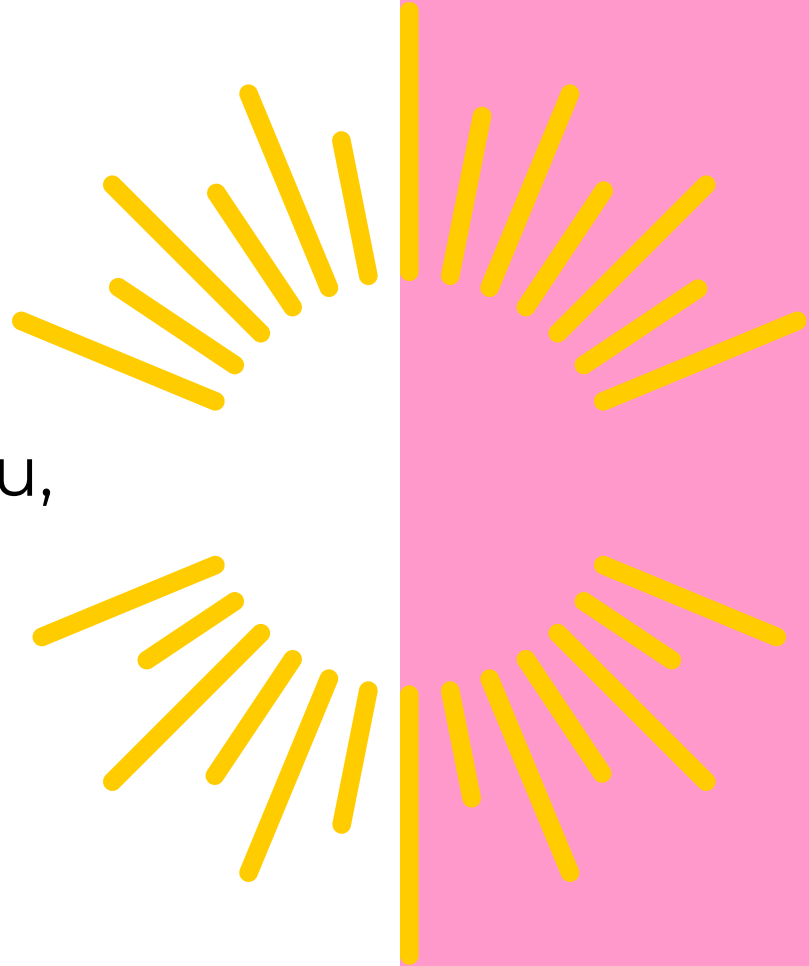
Kotona asuminen entistä
huonokuntoisempana
lisää turvattomuutta sekä
tapaturma- ja
väkivaltariskejä.

Palveluiden
etäytyminen ja pitkät
etäisyydet lisäävät
turvattomuuden
tunnetta.

Sote-henkilöstön
vaihtuvuus aiheuttaa
epävarmuutta ja
turvattomuutta mm.
kotihoitossa.

Huijaussoitot ja petokset
kasvava turvallisuusuhka.

3. Palvelurakenne, laatu, saavutettavuus ja kehittäminen

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue
Lapin buresveadjiinguovlu
Lapin pyereestváijeemkuávlu
Lapin pue'rrvääjjamvu'dd

3.1. Ikääntyneiden palveluiden palvelurakenne

Hyvinvointialueen [talouden sopeuttamisohjelmassa](#) on suunnitelma palvelurakenteen keventämisestä.

Palvelurakenteen keventäminen tarkoittaa sitä, että ympärivuorokautisen palveluasumisen peittävyttä vähennetään ja tilalle tulee yhteisöllistä asumista ja kotihoidon palveluita.

3.1. Ikääntyneiden palveluiden palvelurakenne

Palvelun peittävydellä tarkoitetaan sitä, kuinka monta 75 vuotta täyttänyttä on kyseisen palvelun piirissä koko 75 vuotta täyttäneiden ikäryhmästä.

Peittävyystavoitteita seurataan kuukausittain ja siitä raportoidaan osavuosikatsausten yhteydessä.

Suunnitelman liitteessä 1 on palveluiden peittävyys 75 vuotta täyttäneillä 30.6.2025.

3.2. Palvelurakenteen peittävyystavoitteet

Tavoitepeittävydet 75 vuotta täyttäneillä vuoteen 2030 ovat:

- Kotona asuvat 94 %
- Omaishoidon tuki 6 %
- Säännöllinen kotihoito 14 %
- Yhteisöllinen asuminen ja perhehoito 2 %
- Ympäri vuorokautinen palveluasuminen 6 %
- Sosiaalihuoltolain mukainen laitoshoido 0 %

3.3. Palvelujen laadun ja riittävyyden arviointi

- Hyvinvointialueen on vuosittain arvioitava iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien sosiaalipalvelujen riittävyyttä ja laatua alueellaan. Palvelujen laadun ja riittävyyden arvioimiseksi hyvinvointialueen on kerättävä säännöllisesti palautetta palveluja käyttäviltä, heidän omaisiltaan ja läheisiltään sekä hyvinvointialueen henkilöstöltä. Lisäksi hyvinvointialueen on koottava tiedot palveluihin käytetyistä taloudellisista voimavaroista sekä henkilöstön määrästä ja koulutuksesta. Arvioinnissa on otettava huomioon sosiaaliasiavastaavan vuosittaisessa selvityksessä esitetyt havainnot. (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalouksista 980/2012 § 6)
- Lapin hyvinvointialueella seurataan kvartaaleittain palveluiden asiakasrakente- ja laatutietoa, jonka avulla vahvistetaan oikeiden palveluiden kohdentamista oikeaan aikaan sekä hyvän hoidon toteuttamista.

3.3. Palvelujen laadun ja riittävyyden arviointi

- RAI-laatuindikaattoreiden kuvaamiin ilmiöihin on mahdollisuus vaikuttaa hyvillä hoitokäytännöillä ja palvelujärjestelmää kehittämällä. Osallisuuden ja itsemääräämisoikeuden toteutumista, perustarpeista ja turvallisuudesta huolehtimista, toimintakykyisyyden tukemista ja sairauksien hyvää hoitoa pidetään hyvän hoidon lähtökohtina. Lapin hyvinvointialueen RAI-laatuindikaattorit ja tulokset vuoden 2025 toiselta kvartaalilta on tämän suunnitelman liitteenä 3.
- **Palautekanavat ja palveluiden riittävyyden arvioinnin menetelmät:**
 - THL:n toteuttama asiakaspalaute sekä hyvinvointialueen omat asiakaspalautekanavat
 - Omaispalaute
 - Kansallisesta kotihoidon vertaiskehittämisestä saatavan laatutiedon pohjalta kotihoidon toiminnan ja laadun kehittäminen.
 - Ikäntyneiden sosiaalipalveluihin pääsyn keskimääräisen odotusajan seuranta kvartaaleittain
 - Tietojohtamisen tiimin kanssa sovitaan, mitä tietoja ja mistä järjestelmistä kerätään suunnitelmallisesti ja säännöllisesti sekä päätetään, minne tieto tuotetaan hyödynnettäväksi. Tietoa hyödynnetään palvelujen riittävyyden arviointiin.

3.4. Kerro palvelustasi -asiakaskysely

THL toteutti valtakunnallisen Kerro palvelustasi-asiakaskyselyn 10.1.-27.3.2024. Kyselyllä kartoitettiin asiakkaiden tyytyväisyyttä saamaansa palveluun. Lapin hyvinvointialueelta kotihoidosta ja yhteisöllisestä asumisesta vastauksia oli yhteensä 662 kpl sekä ympärivuorokautisesta palveluasumisesta 265 kpl. Alla olevaan taulukkoon on koottu asiakaskyselyn tulokset keskeisten teemojen osalta.

Toiveet otetaan huomioon hoivassa ja palvelussa

- Kotihoidon ja yhteisöllisen asumisen asiakkaista 87 % melko tai täysin samaa mieltä (koko maa 87 %)
- Ympärivuorokautisen palveluasumisen asiakkaista 82 % melko tai täysin samaa mieltä (koko maa 81 %)

Saatu apu ja palvelu on riittävää

- Kotihoidon ja yhteisöllisen asumisen asiakkaista 88 % melko tai täysin samaa mieltä (koko maa 89 %)
- Ympärivuorokautisen palveluasumisen asiakkaista 86 % melko tai täysin samaa mieltä (koko maa 87 %)

Mielekästä virkistystoimintaa tarjotaan riittävästi

- Kotihoidon ja yhteisöllisen asumisen asiakkaista 55 % melko tai täysin samaa mieltä (koko maa 54 %)
- Ympärivuorokautisen palveluasumisen asiakkaista 46 % melko tai täysin samaa mieltä (koko maa 65 %)

Tyytyväisyys ruokaan tai ateriapalveluun

- Kotihoidon ja yhteisöllisen asumisen asiakkaista 76 % melko tai täysin samaa mieltä (koko maa 76 %)
- Ympärivuorokautisen palveluasumisen asiakkaista 80 % melko tai täysin samaa mieltä (koko maa 86 %)

Todennäköisyys palvelun suositteluun läheiselle

- Asteikko 0=en suosittelisi, 10=suosittelisin lämpimästi
- Kotihoito ja yhteisöllinen asuminen keskiarvo 8,6 (koko maa 8,5)
- Ympärivuorokautinen palveluasuminen keskiarvo 8,0 (koko maa 8,2)

3.5. Palvelurakenteen keventäminen ja talouden sopeuttaminen

Palvelurakenteen keventämisellä Lapin hyvinvointialue tavoittelee kustannuskehityksen hallintaa. Ympäri vuorokautisen palveluasumisen rinnalle järjestetään kevyempiä asumismuotoja, kuten yhteisöllistä asumista sekä tuetaan kotona asumista ja lisätään kuntouttavaa toimintaa.

Hyvinvointialue on perustanut vuonna 2025 omais-, perhehoidon ja henkilökohtaisen avun keskuksen tukemaan kotona asumista sekä ikääntyneiden asiakas- ja palveluohjaus on keskitetty ikääntyneiden palveluissa yhteiseksi toiminnoksi. Hyvinvointialueella on myös yhtenäistetty palveluiden myöntämisen perusteet.

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue

Lappi buresveadjinguovlu
Laapi pyereestváijeemkuávlu
Lappi pue'rrvääjjamvu'vdd

3.5. Palvelurakenteen keventäminen ja talouden sopeuttaminen

Muita toimenpiteitä:

- Vahvistetaan kuntouttavaa toimintaa toimintakyvyn ylläpitämiseksi ja raskaamman tuen välttämiseksi.
- Lisätään kustannustietoisuutta.
- Tarkastellaan raskaiden palvelujen asiakkuuksien palvelukokonaisuuksia ja päivitetään palvelutasopäätöksiä tarpeen mukaan.
- Arvioidaan palvelujen järjestämistapoja, jolla taataan riittävä oman tuotannon määrä ja tavoitellaan kustannuskehityksen hallintaa.
- Lisätään kotiin vietäviä palveluja sekä erilaisten digipalvelujen tarjontaa. Esimerkiksi etäkotihoiton käynti maksaa 30 prosenttia vähemmän kuin perinteinen kotikäynti.

3.6. Palveluiden integraatio

Yhdenvertaisten, laadukkaiden ja kustannustehokkaiden palvelujen tuottaminen vaatii vahvaa toiminnan yhteensovittamista. Lapin hyvinvointialueen [palveluiden järjestämishjelman](#) pitkän aikavälin tavoitteena on sosiaali- ja terveystalouden ja pelastustoimen integraatio.

1. Sosiaali- ja terveystalouden ja pelastustoimen integraatio

- Sujuvoitetaan asiakkaiden palveluketjuja ja hoitopolkuja sekä varmistetaan hoidon ja asiakkuuden jatkuvuus.
- Syvennetään sote-pela-, PTH-ESH sekä palveluiden välistä integraatiota.

2. Palveluiden järjestämisen tavat

- Parannetaan palvelujen saatavuutta ja asiakaslähtöisyyttä.
- Tehdään systemaattisesti palvelujen järjestämisen osalta osana palvelurakenteen ja palveluiden verkoston muutosta kokonaisvaikuttavuudeltaan parhaita valintoja.
- Monituottajamalli ja palveluseteli ovat käytössä koko hyvinvointialueella.

3. Hyvinvointialueen henkilöstö

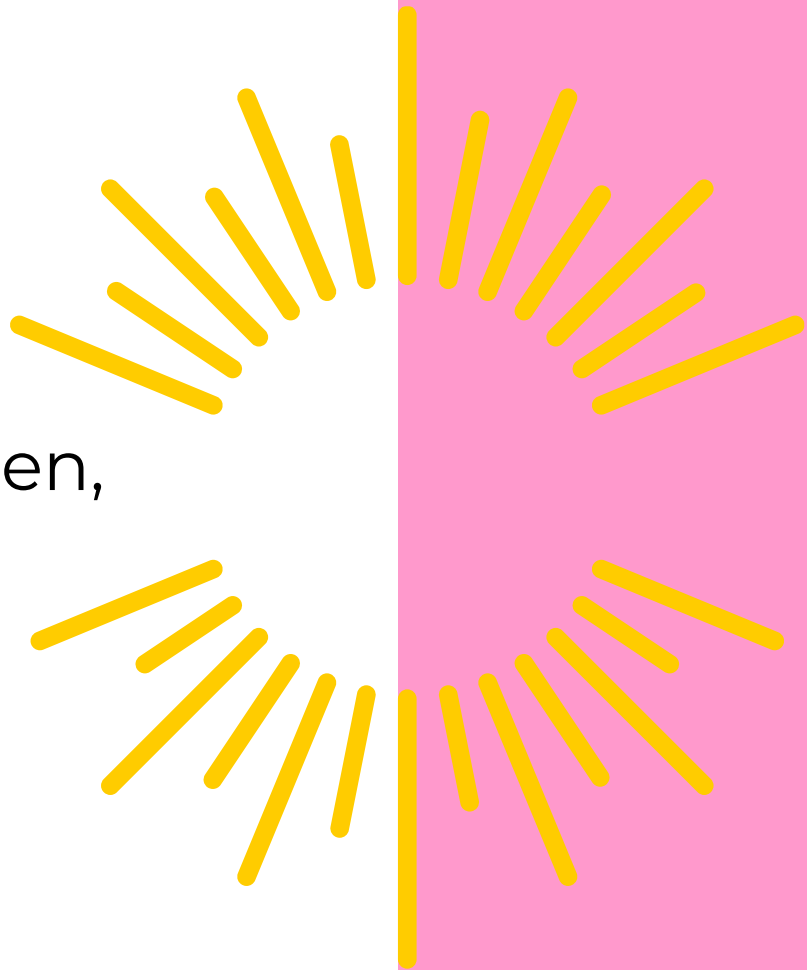
- Varmistetaan palveluiden laatu, saavutettavuus ja yhdenvertaisuus.
- Panostetaan henkilöstöressurssien ennakointiin, saatavuuteen, osaamiseen sekä työn tuottavuuden parantamiseen.

3.7. Sote-palveluintegraatio suunnitelmakaudella

- Omais-, perhe- ja henkilökohtaisen avun keskuksen toiminnan käynnistyminen ja vakiinnuttaminen (mm. omaishoitajien terveystarkastukset)
- Ikääntyneiden asiakas- ja palveluohjauksen keskittäminen ja koordinaation vahvistaminen palveluiden yhdenmukaistamiseksi.
- Yhteistyöpinnat vammais-, mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden palveluissa sekä yhteistyötapojen ja työnjaon selkiyttämiseen
- Ikääntyvien toimintakykyä ylläpitävät toimet kuntoutuspalveluiden ja terveystarpeiden kanssa ennen kuin ikääntyvä on säännöllisten palveluiden piirissä, sekä palveluiden aikana
- Sote-koordinaattoreiden toiminta tilannekeskuksesta varmistamaan saumatonta toimintaa silloin, kun ikääntynyt tarvitsee akuuttihoitoa
- Ikääntyneiden päivystyksellisten asioiden palveluprosesseista sopiminen (tilannekeskus, ensihoito, terveystarpeiden päivystys, terveystarpeiden päiväaikaiset toiminnot, sosiaalipäivystys, konsultaatiot)
- Saumattoman palveluketjun luominen lyhytaikaiseen äkilliseen hoivan tarpeeseen ja riittävä määrä paikkoja.
- Muistihoitajien ja seniorineuvoloiden kehittäminen ja yhteistyö sekä vahvistaminen eri sektoreiden kanssa

4. Henkilöstö, osaaminen, toimitilat ja yhteistyö

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue
Lappi buresveadjinguovlu
Laapi pyereestváijeemkuávlu
Lappi pue'rrvääjjamvu'vdd

4.1. Henkilöstö

- Ilman osaavaa ja motivoitunutta henkilöstöä ikääntyneiden palveluiden tuottaminen ei olisi mahdollista.
- **Tavoitteena on:**
 - Vahvistaa työntekijöiden yksilöllisiä urapolkuja ja vastuualueita osaamisen kartoittamisella, koulutussuunnittelulla ja kehityskeskusteluilla.
 - Vahvistaa ikääntyneiden palveluiden vetovoimaa.
 - Lisätä oman työn arvostusta sekä tuoda esille työn vaativuutta ja tarvittavaa osaamista.
 - Ylläpitää ja edistää henkilöstön työhyvinvointia sekä vähentää sairauspoissaoloja ja työkyvyttömyydestä johtuvaa ennenaikaista eläköitymistä.
 - Ylläpitää ja kehittää aktiivisesti henkilöstön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia.

4.1. Henkilöstö

- Osaamisen vahvistamisessa painottuu RAI-osaaminen ja kolmen RAI-koordinaattorin työpanoksen hyödyntäminen suunnitelmallisesti.
- Henkilöstömäärää seurataan säännöllisesti sekä kotihoidossa että asumispalveluissa. Kotihoidossa toiminnanohjausjärjestelmän avulla seurataan välittömän ja välillisen työajan toteutumista. Asumispalveluissa THL toteuttaa henkilöstömitoituksen seurannan kaksi kertaa vuodessa. Palveluvastaavat seuraavat suunniteltua ja toteutunutta henkilöstömitoitusta reaaliaikaisesti työvuorosuunnitteluohjelman avulla.

4.2. Henkilöstömäärä

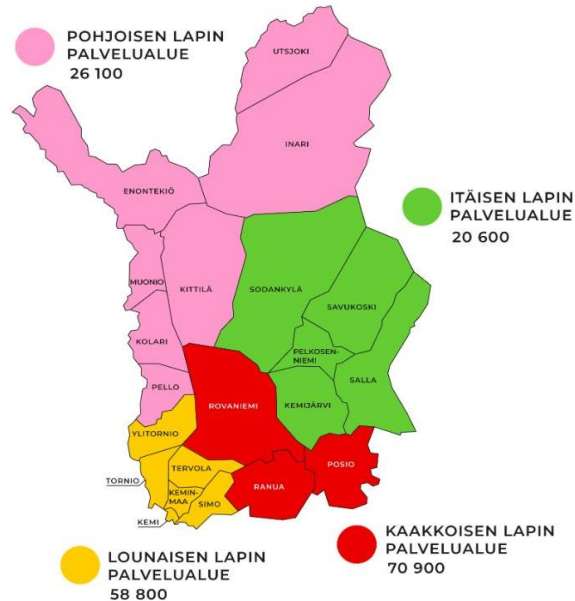
Lapin hyvinvointialueella ikääntyneiden palveluissa työskenteli 30.6.2025 eri ammattinimikkeillä yhteensä 2145 työntekijää. Alla olevasta kuvasta on nähtävillä työntekijöiden määrät palvelualueittain.

Pohjoinen palvelualue

- Vakituinen henkilöstö 335
- Määräaikainen henkilöstö 169
- Henkilöstöä yhteensä 504

Lounainen palvelualue

- Vakituinen henkilöstö 540
- Määräaikainen henkilöstö 212
- Henkilöstöä yhteensä 752

Itäinen palvelualue

- Vakituinen henkilöstö 246
- Määräaikainen henkilöstö 85
- Henkilöstöä yhteensä 331

Kaakkoinen palvelualue

- Vakituinen henkilöstö 368
- Määräaikainen henkilöstö 190
- Henkilöstöä yhteensä 558

4.3. Toimitilat ja järjestöyhteistyö

Ikääntyneiden tarvitsemien asuintilojen suunnittelussa ja kehittämisessä huomioidaan tilojen tarkoituksenmukaisuus ja turvallisuus. Muutostöiden ja tukipalvelujen turvin mahdollistetaan asuminen omassa kodissa pidempään. Senioriasumista ja yhteisöllistä asumista kehitetään yhdessä kuntien kanssa.

Hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluu ympärivuorokautisen palveluasumisen järjestäminen ikääntyneille siinä laajuudessa, kuin heidän palveluntarpeensa edellyttää. Palvelua voidaan järjestää hyvinvointialueen omissa tai vuokrakiinteistöissä omana tuotantona, tai ostopalveluina yksityisiltä palveluntuottajilta. Oman palvelutuotannon asumisyksiköistä teknisiltä ominaisuuksiltaan noin 30 % on hyväkuntoisia, 33 % tyydyttäväkuntoisia ja 37 % välttävä- tai heikkokuntoisia.

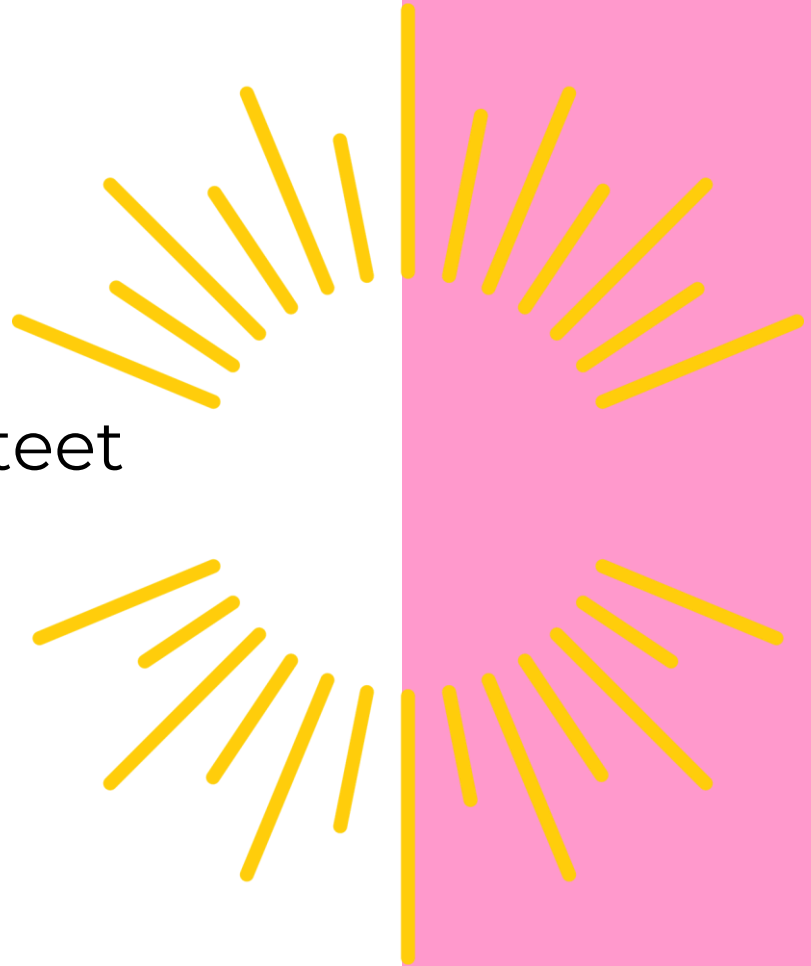
4.3. Toimitilat ja järjestöyhteistyö

Yhdenvertaiset, esteettömät ja saavutettavat palvelut: teknologia ja jalkautuvat palvelut, huomioidaan välimatkat ja etäpalveluiden toimivuus, pelastus- ja turvallisuussuunnitelmissa huomioidaan turvallisuus ja tapaturmien ehkäisy.

Pyritään lisäämään ikääntyneiden osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuutta tukemalla järjestö- ja yhdistystoimintaan osallistumista.

5. Painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue
Lapin buresveadjinguovlu
Laapi pyereestváijeemkuávlu
Lapin pue'rrvääjjamvu'vdd

5.1. Painopisteet ja tavoitteet 2026-2029

1. Lääkehoidon turvallisuuden varmistaminen

Lääketietoisuuden lisääminen

Lääkehoidon prosessien kehittäminen

2. Omaishoitajien tukeminen

Omaishoitoa tukevan palvelukokonaisuuden kehittäminen

3. Digitaalisten palveluiden ensisijaisuus ja kotihoidon vahvistaminen

Etäkotihoivan, etäkotikuntoutuksen ja etäpäivätoiminnan kehittäminen

Asiakkaan omatoimisuuden sekä itsenäisyyden tukeminen

Kotihoidon palveluiden järjestäminen yhdenvertaisesti

4. Kuntoutumista tukevan työtteen vahvistaminen

Ikäntyneiden palveluiden henkilöstön kuntoutumista tukevan osaamisen vahvistaminen

Asiakkaan toimintakykyä tukevan toiminnan lisääminen

5. Asumis- palveluiden rakenteen kehittäminen

Itsenäisen ja omannäköisen elämän mahdollistaminen

5.2. Lääkehoidon turvallisuuden varmistaminen (1)

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho	Toimenpidemittari	Tulosindikaattori
Lääketietoisuuden lisääminen	Tuotetaan turvalliseen lääkehoitoon liittyvää viestintämateriaalia 65 vuotta täyttäneille Lapin hyvinvointialueen asukkaille OnniTV:n ja sosiaalisen median välityksellä	Ikääntyneiden palvelut Viestintäpalvelut Kliininen farmasia, farmasian palvelut	Materiaali tuotettu kyllä/ei Materiaali viestitty OnniTV:ssä ja sosiaalisessa mediassa kyllä/ei Viestinnän määrä	Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut 65-74-vuotiaat potilaat / 10 000 vastaavan ikäistä Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut 75 vuotta täyttäneet potilaat / 10 000 vastaavan ikäistä
Lääkehoidon prosessien kehittäminen	Tarkistetaan säännöllisen palvelun piirissä olevien ikääntyneiden kokonaislääkitys palvelukuvausten mukaisesti.	Terveysasemapalvelut Kotona asumista tukevat palvelut Ikääntyneiden asumispalvelut	RAI-indikaattori lääkäri ei ole tarkistanut asiakkaan lääkitystä 180 vrk:n aikana (tavoitetaso max 0-10 %)	Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä
	Toteutetaan lääkehoito lääkehoitosuunnitelman mukaisesti palveluiden piirissä oleville asiakkaille	Kotona asumista tukevat palvelut Ikääntyneiden asumispalvelut	HaiPro-ilmoitusten määrä	

5.3. Omaishoitajien tukeminen (2)

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho	Toimenpidemittari	Tulosindikaattori
Omaishoitoa tukevan palvelukokonaisuuden kehittäminen	Vakiinnutetaan omais-, perhehoidon ja henkilökohtaisen avun keskuksen toiminta: omaishoitajien tukeminen sekä valmennusten ja terveystarkastusten koordinointi	Sotokeskuspalvelut Ikääntyneiden palvelut Omais-, perhehoidon – ja henkilökohtaisen avun keskus	Toteutettujen valmennusten määrä Yhteistyömalli terveystarkastusten toteuttamista varten luotu kyllä/ei Terveystarkastukset toteutettu luodun yhteistyömallin mukaisesti kyllä/ei	Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä
	Järjestetään omaishoitajien jaksamisen ja hyvinvoinnin ylläpitämiseksi lakisääteiset vapaat säännöllisesti ja suunnitelmallisesti Hankitaan / järjestetään vapaiden käytön toiminnanohjausjärjestelmä	Asiakas- ja palveluohjaus	Lyhytaikaishoivapaikkojen määrä vuosina 2026-2029 noin 200 Omaishoitajien asiakastyytyväiskyselyn toteuttaminen vuodesta 2027 alkaen Vapaiden käytön toiminnanohjausjärjestelmä	

5.4. Digitaalisten palveluiden ensisijaisuus ja kotihoiton vahvistaminen (3)

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho	Toimenpidemittari	Tulosindikaattori
Etäkotihoivan, etäkotikuntoutuksen ja etäpäivätoiminnan kehittäminen	Lisätään etäkotihoivan käyntien osuutta säännöllisen kotihoidon käynneistä	Ikääntyneiden palvelut	Etäkotihoivan osuus säännöllisen kotihoidon käynneistä 20 - 30 % vuonna 2026	Säännöllisen kotihoidon 75 vuotta täyttäneet asiakkaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä
	Hyödynnetään käynnissä olevaa etäkotikuntoutuksen pilottia ja laajennetaan etäkotikuntoutus koko hyvinvointialueelle	Alueelliset kuntoutuspalvelut Ikääntyneiden palvelut	Palvelu tarjolla koko hyvinvointialueella kyllä/ei	Kotihoidon etäkäyntien osuus kaikista kotihoidon käynneistä (reaaliaikainen etäasiointi) (%)
	Yhtenäistetään päivätoiminta	Ikääntyneiden palvelut	Palvelu tarjolla koko hyvinvointialueella kyllä/ei	Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus 65 vuotta täyttäneistä
Tuetaan asiakkaan omatoimisuutta sekä itsenäisyyttä	Lisätään lääkeautomaatteja ja kohdennetaan palvelujen käyttöä oikea-aikaisesti	Ikääntyneiden palvelut Asiakas- ja palveluohjaus	Lääkeautomaattien määrä % säännöllisen kotihoidon asiakkaista	Päivittäisen elämänsä turvattomaksi kokevat 65 vuotta täyttäneet
Kotihoidon palveluiden järjestäminen yhdenvertaisesti	Tarkistetaan kotihoidon asiakkuudet myöntämisperusteiden mukaisiksi	Ikääntyneiden palvelut Asiakas- ja palveluohjaus	RAI - asiakasrakennemittarit	Apua riittämättömästi saavat 75 vuotta täyttäneet

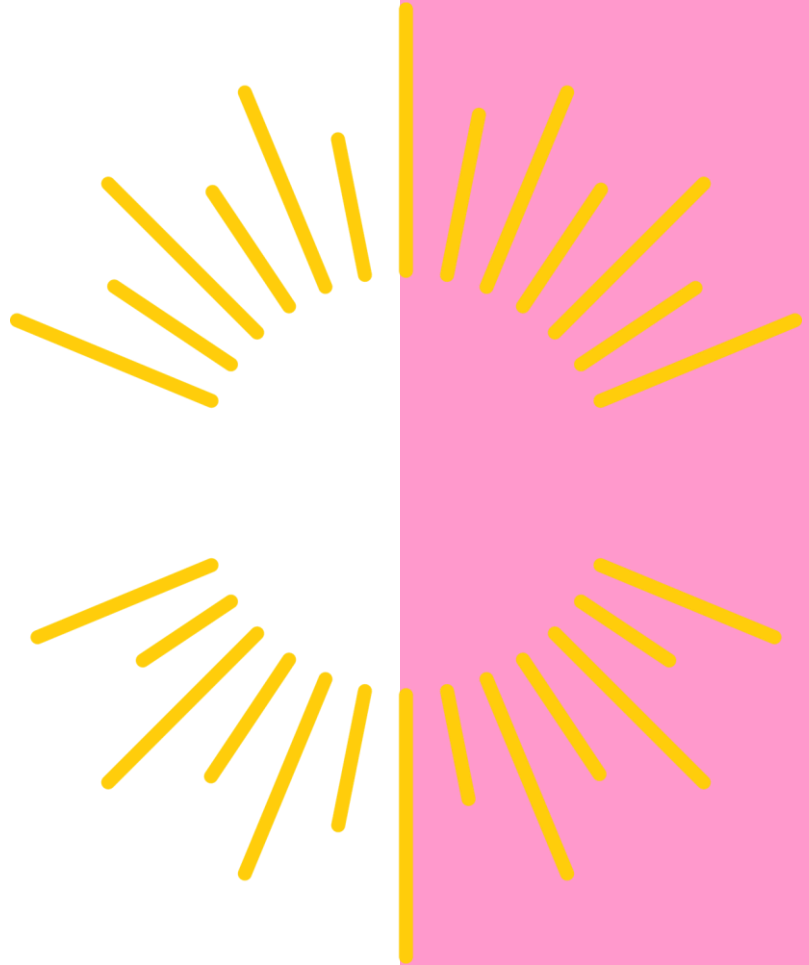
5.5. Kuntoutumista tukevan työtteen vahvistaminen (4)

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho	Toimenpidemittari	Tulosindikaattori
Ikääntyneiden palveluiden henkilöstön kuntoutumista tukevan osaamisen vahvistaminen	Järjestetään potilassiirtojen ergonomiakortti - koulutukset ikääntyneiden palveluiden henkilöstölle	Ikääntyneiden palvelut	Koulutettujen määrä	Lonkkamurtumat yli 65 vuotta täyttäneillä 500 metrin kävelemisessä suuria vaikeuksia 65 vuotta täyttäneistä
	Järjestetään ikääntyneiden palveluiden henkilöstölle koulutusta eri asiakasryhmien kohtaamiseen ja vuorovaikutustaitoihin	Ikääntyneiden palvelut	Koulutettujen määrä	Terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevat 65 vuotta täyttäneet
Toimintakykyä tukevan toiminnan lisääminen	Otetaan käyttöön kuntoutumista tukeva toimintamalli kotihoidon ja asumispalveluiden yksiköissä	Ikääntyneiden palvelut	Toimintamallin toteuttamisprosentti RAI-arvioinnista	Itsestä huolehtimisesta vähintään suuria vaikeuksia kokevat 75 vuotta täyttäneet

5.6. Asumispalveluiden rakenteen kehittäminen (5)

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho	Toimenpidemittari	Tulosindikaattori
Itsenäisen ja omannäköisen elämän mahdollistaminen	Tarjotaan riittävä määrä erilaisia asumispalveluita: ympärivuorokautista palveluasumista, yhteisöllistä asumista ja perhehoitoa	Ikääntyneiden palvelut	Pitkäaikaisessa perhehoidossa olevien määrä Yhteisöllisen asumisen määrä Ympärivuorokautisen palveluasumisen määrä	Ikääntyneiden perhehoito, asiakkaita 31.12. lääkkäiden yhteisöllisen asumisen 75 vuotta täyttäneet asiakkaat 31.12., % vastaavan ikäisestä väestöstä lääkkäiden ympärivuorokautisen palveluasumisen 75 vuotta täyttäneet asiakkaat 31.12., % vastaavan ikäisestä väestöstä

6. Seuranta ja arviointi

lapha.fi

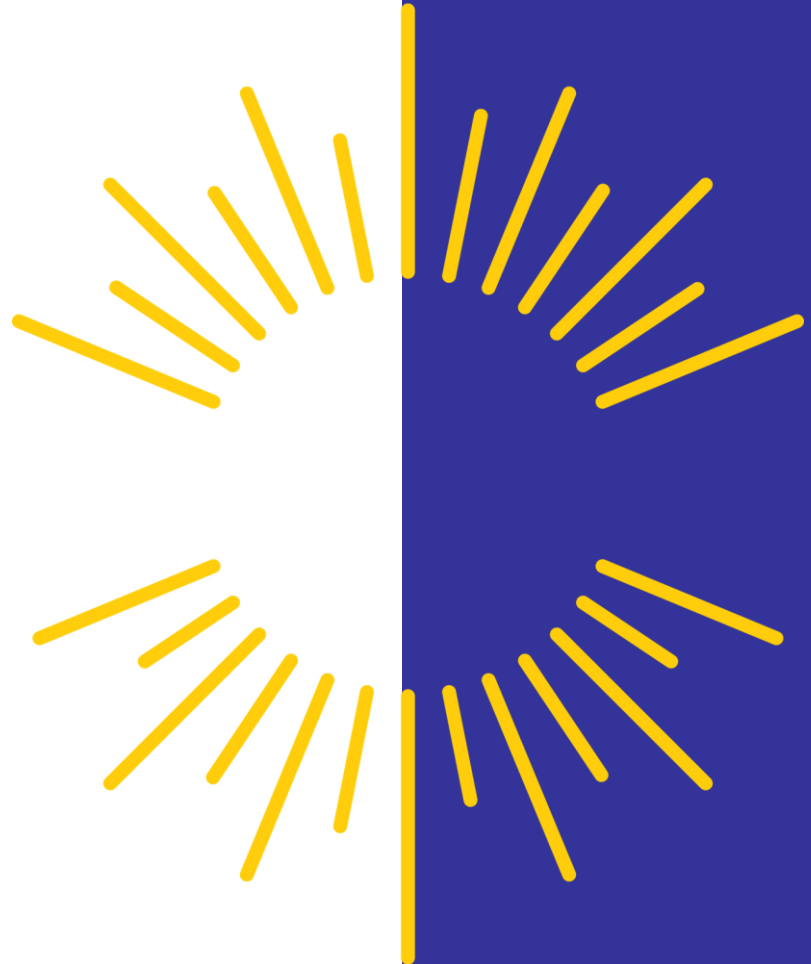
Lapin hyvinvointialue
Lapin buresveadjiinguovlu
Laapi pyereestváijeemkuávlu
Lapin pue'rrvääjjamvu'vdd

6.1. Seuranta ja arviointi

Seurannan osa-alue	Kuvaus
Seurantaryhmä	Ikääntyneiden erillissuunnitelman työryhmä
Koollekutsuja	Annukka Marjala ja Katja Eklund (hyte-asiantuntija ohjeistaa seurannan)
Seurannan tiheys	6 kk välein
Vastuu seurannan toteutuksesta	Erillissuunnitelman vastuuhenkilöt
Raportoitavat asiat	1. Toteutuneiden toimenpiteiden seuranta kaksi kertaa vuodessa (liikennevalomalli) 2. Toimenpidemittareiden kehitys (kerran vuodessa, tammikuu)

7. Osallisuus ja valmistelutyöryhmä

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue
Lapin buresveadjuoguovlu
Laapi pyereestváijeemkuávlu
Lapin pue'rrvääjjamvu'vdd

7.1. Osallisuus suunnitelman valmistelussa

Hyvinvointialueen vanhusneuvoston, Lapin kuntien sekä lappilaisten järjestöjen kanssa ikääntyneiden hyvinvointia edistäviä toimenpiteitä käsiteltiin syksyllä 2025.

Lapin asukkaita, hyvinvointialueen henkilöstöä sekä muita toimijoita osallistettiin prosessiin Lappilaisten hyvinvoinnin ideakilpailulla laajan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman valmistelun yhteydessä.

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue
Lappi buresveadjiinguovlu
Lappi pyereestváijeemkuávlu
Lappi pue'rrvääjjamvu'vdd

7.2. Suunnitelman valmistelutyöryhmä

Annukka Marjala, ikääntyneiden palvelujen vastualuejohtaja

Minna-Riitta Pekki, toiminta- ja työkyvyn tuen johtaja

Katja Eklund, palvelupäällikkö

Taina Alajärvi, suunnittelija

Noora Tuohino, johtava sosiaalityöntekijä

Henna Saarela, palvelupäällikkö

Maaret Siikaluoma, palvelupäällikkö

Hanna Ylipaavalniemi, projektipäällikkö

Eeva Harjunpää-Hiltula, RAI-koordinaattori

Outi Palmén, johtava lääkäri

Henna Kauranen, johtava hoitaja
Kaisa Logje, toimitilasuunnittelija

Arttu Holappa,
rakennuttamispäällikkö

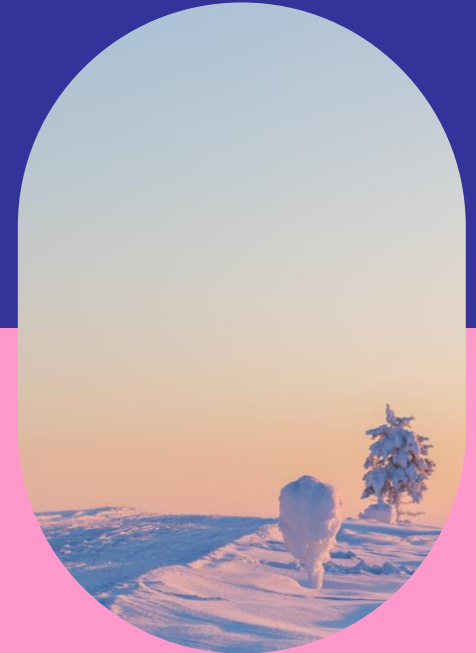
Riku Mäenpää,
turvallisuuskouluttaja (31.8.2025 asti)

Sami Viero, turvallisuuskouluttaja (1.9.2025 alkaen)

Sirkka-Liisa Olli, strategiajohtaja

Sini Veikanmaa, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asiantuntija (9.11.2025 asti)

Vesa Karjalainen, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asiantuntija (3.11.2025 alkaen)

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue

Lappi buresveadjinguoivu
Laapi pyereestváijeemkuávlu
Lappi pue'rrvääjjamvu'vdd

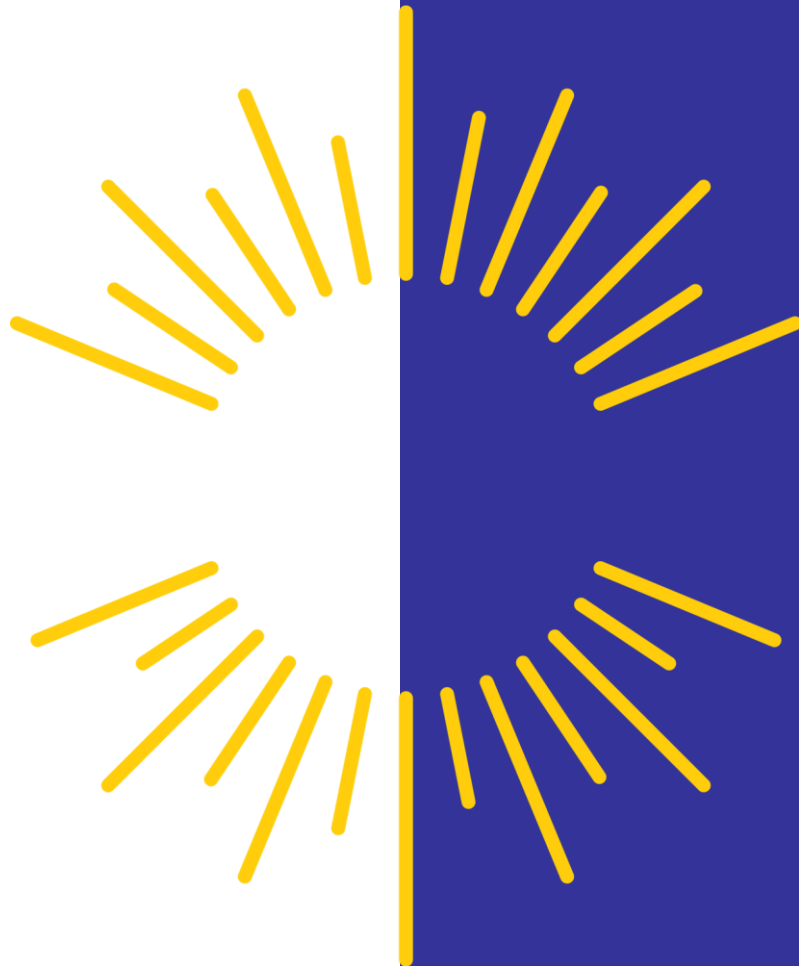
8. Lähteet

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue

Lappi buresveadjinguovlu
Laapi pyereestváijeemkuávlu
Lappi pue'rrvääjjamvu'vdd

Lähteet

Valtioneuvosto 2021. Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030. Toimeenpanosuunnitelma. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:27. [Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030. Toimeenpanosuunnitelma](#)

Sosiaali- ja terveysministeriö 2020. Kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030. Tavoitteena ikäkyvykäs Suomi. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:31. [Kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030](#)

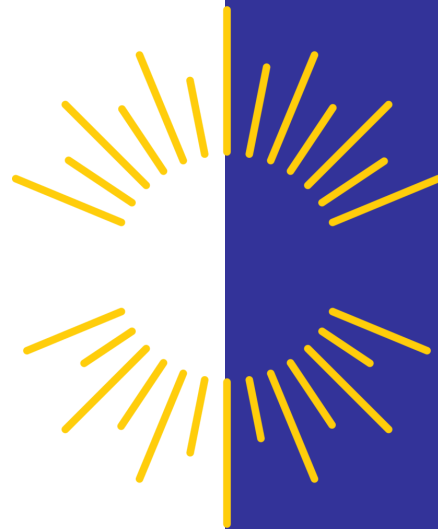
Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (980/2012). [Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista | 980/2012 | Lainsäädäntö | Finlex](#)

Laki omaishoidontuesta (937/2005). [Laki omaishoidon tuesta | 937/2005 | Lainsäädäntö | Finlex](#)

Sosiaali- ja terveysministeriö 2024. Laatusuositus aktiivisen ja toimintakykyisen ikääntymisen ja kestävien palvelujen turvaamiseksi 2024-2027. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2024:4. [Laatusuositus aktiivisen ja toimintakykyisen ikääntymisen ja kestävien palvelujen turvaamiseksi 2024-2027](#)

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014). [Sosiaalihuoltolaki | 1301/2014 | Lainsäädäntö | Finlex](#)

Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 18.6.2025.

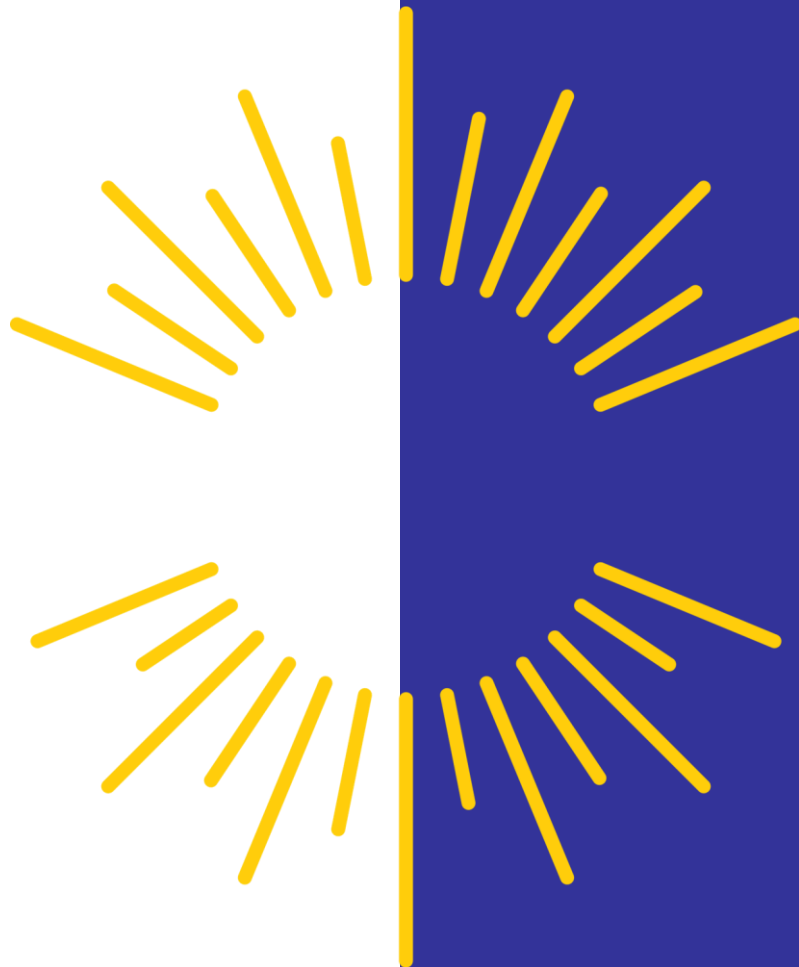

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue

Lappi buresveadjuinguovlu
Laapi pyereestváijeemkuávlu
Lappi pue'rrvääjjamvu vdd

9. Liitteet

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue
Lapin buresveadjinguovlu
Laapi pyereestváijeemkuávlu
Lapin pue'rrvääjjamvu'dd

Liite 1: Palveluiden peittävyys 75 vuotta täyttäneillä 30.6.2025 poikkileikkaustieto

Palvelurakenteen peittävyystavoitteet vuoteen 2030 mennessä	Tilanne 30.6.2025
Kotona asuvat 94 %	92,4 %
Omaishoidon tuki 6 %	6 %
Säännöllinen kotihoito 14 %	8,7 %
Yhteisöllinen asuminen ja perhehoito 2 %	0,8 %
Ympäri vuorokautinen palveluasuminen 6 %	7,5 %
Sosiaalihuoltolain mukainen laitoshoido 0 %	0,1 %

Liite 2: Ikääntyneiden sosiaalipalvelujen saatavuus

Palvelutarpeen arvioinnin odotusajat:

Ikääntyneen palvelutarpeen arviointi on aloitettava viipymättä ja saatettava loppuun ilman aiheetonta viivytystä. 75 vuotta täyttäneen henkilön palvelutarpeen arviointi on aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä tarpeen tullessa ilmi. Kiireellinen avun tarve on arvioitava välittömästi (Sosiaalihuoltolaki § 36, Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista § 15.) Lapin hyvinvointialueella 75 vuotta täyttäneiden kiireellisen avun tarpeen arviointi aloitettiin välittömästi ensimmäisen arkipäivän aikana yhteydenotosta. 75 vuotta täyttäneiden kiireetön palvelutarpeen arviointi aloitettiin viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä yhteydenotosta.

Sosiaalipalveluiden odotusajat:

Ikääntyneellä on oikeus saada hänelle myönnetty sosiaalipalvelu ilman aiheetonta viivytystä. Viimeistään kuitenkin kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun avun tarve on tullut ilmi. Aika voi olla tätä pidempi, jos asian selvittäminen erityisestä syystä vaatii pidempää käsittelyaikaa tai toimeenpanon viivästymiselle on muu asiakkaan tarpeeseen liittyvä erityinen peruste. Kiireellinen sosiaalipalvelu on saatava viipymättä (Sosiaalihuoltolaki 45 §, Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista § 18.) Lapin hyvinvointialueella ikääntynyt sai kiireelliseen tarpeeseen myönnetyn sosiaalipalvelun välittömästi.

Liite 2: Ikääntyneiden sosiaalipalveluiden keskimääräinen odotusaika Lapin hyvinvointialueella

Myönnetty sosiaalipalvelu	Lain määrittämä odotusaika	Toteutumisen tilanne ajalla 1.4.2025-30.6.2025	Lisätiedot
Kotihoito	Akuutti tarve välittömästi, muuten 3 kuukauden kuluessa	Toteutuu pääsääntöisesti kiireettömienkin palveluiden osalta välittömästi	Palvelun odotusaika pidentynyt ajoittain Kaakkoisella palvelualueella, jossa odotusaika kuntoutumista tukevalle arviointijaksolle on tarkasteluvälillä ollut keskimäärin 19–26 vuorokautta. Muilla palvelualueilla viivettä ei juurikaan ole ollut.
Kotona asumista tukevat palvelut (tukipalvelut)	Akuutti tarve välittömästi, muuten 3 kuukauden kuluessa	Toteutuu.	Arviointi alkaa yhteydenotosta.
Ympärivuorokautinen palveluasuminen (pitkäaikainen)	Palvelutarpeen arviointi aloitettava 7 vuorokauden sisällä, palvelu on järjestettävä 3 kuukauden kuluessa	Palvelutarpeen arvioinnin aloitus toteutuu. Palvelun järjestämisen keskiluku on ollut 36 vuorokautta ajalla 1.4.-30.6.2025 ja 54 vuorokautta ajalla 1.1.-30.6.2025.	Palvelun odotusaika (yli 90 vrk) on pidentynyt osittain. Odotusaika on pidentynyt 38 henkilöllä ajalla 1.4.-30.6.2025 ja 117 henkilöllä ajalla 1.1.-30.6.2025 ympärivuorokautiseen asumispalveluun siirtyneistä koko Lapin hyvinvointialueella.
Omaishoidon tuki	3 kuukautta	Toteutuu.	Omaishoidon tuki myönnetään hakemuspäivästä lähtien.

Liite 3: Asiakasrakennetieto

- Lapin hyvinvointialueella seurataan kvartaaleittain palveluiden piirissä olevien asiakkaiden
 - Arkisuoriutumista perus- ja välinetoiminnoista
 - Kognitiivista toimintakykyä
 - Haastavan käyttäytymisen esiintymistä
 - Terveysten vakautta
 - Palvelutarveluokitusta
 - Kotihoidossa ja yhteisöllisessä asumisessa seurataan asiakkaiden määrää, joilla riski ympärivuorokautiseen hoivaan siirtymisessä
 - Kustannuspainoa

RAI-laatuindikaattorit kotihoito

- Tulokset vuoden 2025 toiselta neljännekseltä

Indikaattori	RAI-arvioitujen asiakkaiden määrä	Asiakas ei ole osallistunut omaan arviointiinsa, %osuus. Tavoite enintään 2 % asiakkaisista	Hoitajan antama, kuntoutumista edistävä toiminta potentiaalisille asiakkaille, ei palvelua saavat. Tavoite enintään 20% asiakkaisista	Riittämätön ravinnonsaanti, alipaino, %osuus asiakkaisista. Tavoite enintään 10% asiakkaisista	Kova päivittäinen tai ajoittainen sietämätön kipu, %osuus asiakkaisista. Tavoite enintään 5% asiakkaisista	Päivystys- tai sairaalakäynti 90 vrk aikana, %osuus asiakkaisista. Tavoite enintään 10% asiakkaisista	Lääkäri ei ole tarkistanut lääkitystä 180 vrk:n aikana, %osuus asiakkaisista. Tavoite enintään 10 % asiakkaisista	Painevaurio tai – haava, %osuus asiakkaisista. Tavoite enintään 5% asiakkaisista.	Vähintään yksi kaatumisen viimeisen 90 vrk:n aikana, %osuus asiakkaisista. Tavoite enintään 20% asiakkaisista.	Yksinäisyyden kokemus, % osuus asiakkaisista.
Tulos Lapin hiva kotihoito	2345	13%	74%	10%	8%	28%	19%	5%	25%	36%

RAI-laatuindikaattorit yhteisöllinen asuminen

- Tulokset vuoden 2025 toiselta neljännekseltä

Indikaattori	RAI-arvioitujen asiakkaiden määrä	Asiakas ei ole osallistunut omaan arviointiinsa, %osuus. Tavoite enintään 2 % asiakkaisista	Hoitajan antama, kuntoutumista edistävä toiminta potentiaalisille asiakkaille, ei palvelua saavat. Tavoite enintään 20% asiakkaisista	Riittämätön ravinnonsaanti, alipaino, %osuus asiakkaisista. Tavoite enintään 10% asiakkaisista	Kova päivittäinen tai ajoittainen sietämätön kipu, %osuus asiakkaisista. Tavoite enintään 5% asiakkaisista	Päivystys- tai sairaalakäynti 90 vrk aikana, %osuus asiakkaisista. Tavoite enintään 10% asiakkaisista	Lääkäri ei ole tarkistanut lääkitystä 180 vrk:n aikana, %osuus asiakkaisista. Tavoite enintään 10 % asiakkaisista	Painevaurio tai – haava, %osuus asiakkaisista. Tavoite enintään 5% asiakkaisista.	Vähintään yksi kaatumisen viimeisen 90 vrk:n aikana, %osuus asiakkaisista. Tavoite enintään 20% asiakkaisista.	Yksinäisyyden kokemus, % osuus asiakkaisista.
Tulos Lapin hva yhteisöllinen asuminen	235	19%	63%	7%	4%	22%	20%	4%	30%	33%

RAI-laatuindikaattorit ympärivuorokautinen asuminen

- Tulokset vuoden 2025 toiselta neljännekseltä

Indikaattori	RAI-arvioitujen asiakkaiden määrä	Asiakas ei ole osallistunut omaan arviointiinsa, %osuus. Tavoite enintään 2 % asiakkaita	Hoitajan antama, kuntoutumista edistävä toiminta potentiaalisille asiakkaille, ei palvelua saavat. Tavoite enintään 20% asiakkaita	Riittämätön ravinnon-saanti, alipaino, %osuus asiakkaita. Tavoite enintään 10% asiakkaita	Kova päivittäinen tai ajoittain sietämätön kipu, %osuus asiakkaita. Tavoite enintään 5% asiakkaita	Päivystys- tai sairaaläkäynti 90 vrk aikana, %osuus asiakkaita. Tavoite enintään 10% asiakkaita	Lääkäri ei ole tarkistanut lääkitystä 180 vrk:n aikana, %osuus asiakkaita. Tavoite enintään 10 % asiakkaita	Painevaurio tai -haava, %osuus asiakkaita. Tavoite enintään 5% asiakkaita.	Vähintään yksi kaatumisen viimeisen 90 vrk:n aikana, %osuus asiakkaita. Tavoite enintään 20% asiakkaita.	Liikkumisen päivittäinen rajoittaminen, %osuus asiakkaita. Tavoite enintään 5% asiakkaita.	Yksinäisyyden kokemus, %osuus asiakkaita.
Tulos Lapin hva ympärivuorokautinen asuminen	1135	22%	67%	14%	6%	11%	12%	12%	25%	24%	23%

Liite 4: Termien selitykset 1/2

Kotihoito	Laitoshoito	Yhteisöllinen asuminen	Ympäri vuorokautinen palveluasuminen
<p>Kotihoito muodostuu kotipalvelun ja kotisairaanhoidon palveluista, jotka on yhdistetty kotihoidoksi sosiaalihuoltolain mukaisesti. Lisäksi niillä paikkakunnilla, joissa ei ole vuodeosastoa, on kotihoidossa sairaanhoidon tiimi, jossa tuotetaan kotisairaanhoidon ja kotisairaalan palveluita.</p>	<p>Ikääntyneiden laitoshoidtoa (=vanhainkoti) on vuonna 2025 enää 19 paikkaa ja ne muutetaan asumispalvelupaikoiksi vuoden 2026 loppuun mennessä.</p>	<p>Yhteisöllisessä asumisessa asuminen ja palvelut erotetaan toisistaan. Asiakas asuu vuokralla ja hän saa tarpeidensa mukaista palvelua tukipalveluina ja/tai kotihoidon palveluina ja lisäksi sosiaalista kanssakäymistä tukevaa palvelua.</p>	<p>Ympäri vuorokautisella palveluasumisella tarkoitetaan asumista hoivakodissa, jossa hän saa asumisyksikön henkilöstöltä viipymättä ja vuorokaudenajasta riippumatta hoitoa ja huolenpitoa myös äkilliseen tarpeeseensa.</p>

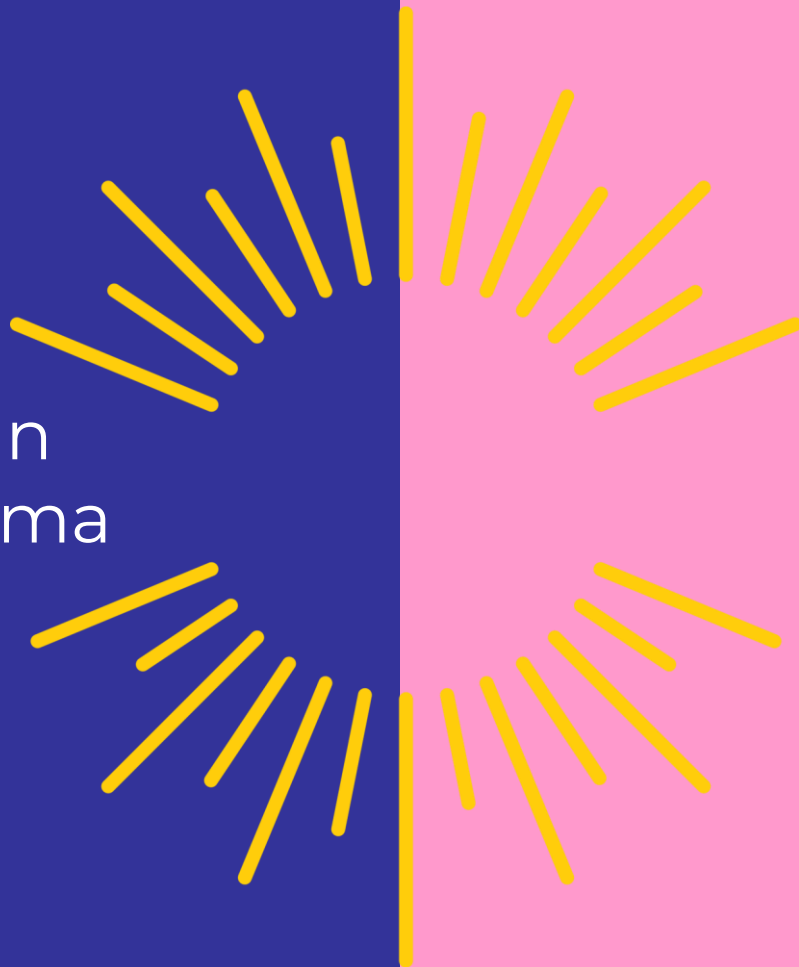
Liite 4: Termien selitykset 2/2

Omaishoito	Perhehoito	Päivätoiminta	RAI-arviointi
<p>Omaishoidolla tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoitamista omaisen tai muun läheisen henkilön avulla. Omaishoidon tuki on kokonaisuus, joka muodostuu hoidettavalle annettavista palveluista sekä hoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta, vapaasta ja omaishoitoa tukevista palveluista. Omaishoidon tuen myöntämisedellytyksistä ja sisällöstä säädetään omaishoidon tuesta annetussa laissa (937/2005).</p>	<p>Perhehoito tarkoittaa ikäihmisen hoivan järjestämistä perhehoitajan tai hoidettavan kodissa. Perhehoitoa tuotetaan toimeksiantosopimuksella tai ammatillisena perhehoitona.</p>	<p>Päivätoiminnan tavoitteena on ylläpitää ja parantaa ikääntyneen toimintakykyä. Päivätoimintaa toteutetaan yksilölliseen suunnitelmaan perustuen.</p>	<p>Vanhuspalvelulain mukaan hyvinvointialueilla on velvollisuus käyttää iäkkään henkilön palvelutarpeiden ja toimintakyvyn arvioinnissa RAI-arviointivälineistöä 1.4.2023 alkaen. RAI-arviointi toteutetaan yhdessä asiakkaan kanssa ja hänen niin halutessaan myös omainen voi osallistua arviointiin.</p>

Kiitos!

Alueellinen ehkäisevän päihdetyön suunnitelma 2026-2029

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue

Lappi buresveadjinguovlu
Lappi pyereestváijeemkuávu
Lappi pue rrváájjamvu vdd

Sisältö

1. Johdanto

- Ehkäisevää päihdetyötä ohjaavat lait ja perusteet
- Hyvinvointialueen strategia ja hyvinvoinnin edistämisen suunnitelma
- Ehkäisevän päihdetyön rakenteet ja toimet Lapin kunnissa

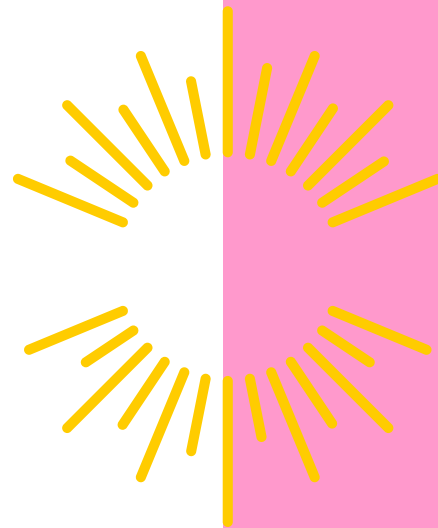
2. Indikaattorien kuvaama hyvinvointi ehkäisevän päihdetyön näkökulmasta

3. Lapin alueellinen ehkäisevän päihdetyön suunnitelma 2026-2029

- Ehkäisevän päihdetyön painopisteet ja tavoitteet
- Suunnitelman seuranta ja arviointi

4. Suunnitelman valmistelu

5. Lähteet

Johdanto

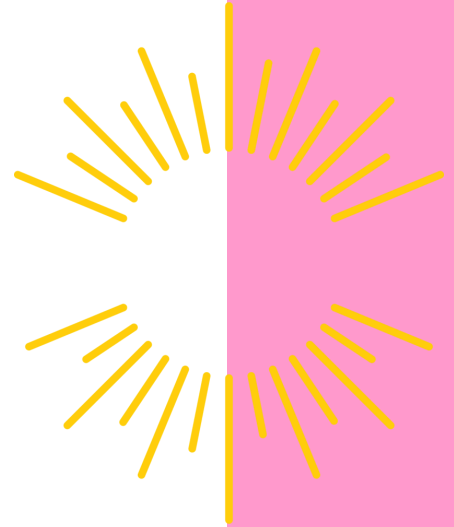
Ehkäisevä päihdetyö (EPT) kuuluu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisuuteen. Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma vuosille 2026-2029 on osa Lapin hyvinvointialueen laajaa hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaa.

Ehkäisevän päihdetyön suunnitelman tavoitteena on vaikuttava työ päihde- ja rahapelihaittojen ennaltaehkäisemiseksi ja vähentämiseksi kaikissa ikäryhmissä. Ehkäisevällä päihdetyöllä halutaan lisätä ymmärrystä päihteidenkäyttöön liittyvistä ilmiöistä, ohjata asukkaita päihteettömyyttä tukevissa valinnoissa sekä mahdollistaa päihteetön elämä asukkaiden arkiympäristöissä.

Ehkäisevän päihdetyön suunnitelman toimeenpano tapahtuu Lapin hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalveissa, alueen kunnissa sekä järjestöissä. Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma kokoaa yhteen alueellisesti Lapissa toteutettavaa monitoimijaista ehkäisevää päihdetyötä.

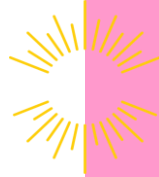
Ehkäisevää päihdetyötä ohjaavat lait ja perusteet

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue
Lappi büresveadjinguovlu
Laapi pyereestváijeemkuávlu
Lappi pue'rrvääjjamvu'vdd

Ehkäisevää päihdetyötä ohjaavat lait

Ehkäisevällä päihdetyöllä tarkoitetaan toimintaa, jolla vähennetään päihteidenkäyttöä ja rahapelaamista sekä näistä aiheutuvia terveydellisiä, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia haittoja.

Ehkäisevän päihdetyön piiriin kuuluu alkoholi, tupakka, huumausaineet ja muut päihtymiseen käytettävät aineet sekä rahapelaaminen.

Ehkäisevän päihdetyön toteutus on julkisen vallan vastuulla, mutta yhteistyötä tulee tehdä yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa.

Ehkäisevää päihdetyötä ohjaa

- laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015).

Ehkäisevästä päihdetyöstä säädetään myös

- sosiaalihuoltolaissa (29.12.2022/1280) ja
- terveydenhuoltolaissa (29.12.2022/1281).

Ehkäisevää päihdetyötä ohjaa lakien lisäksi [THL:n ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma](#), joka tuo esiin miten ehkäisevää päihdetyötä voidaan tehdä vaikuttavasti, laaja-alaisesti sekä kustannustehokkaasti. Kansalliset rakenteet ohjaavat ja tukevat ehkäisevän päihdetyön toteutusta.

Lain määrittelemät vastuut ehkäisevässä päihdetyössä

Hyvinvointialueen tehtävät	<ul style="list-style-type: none">• Vastaa ehkäisevän päihdetyön suunnittelusta ja yhteensovittamisesta alueella.• Huolehtii, että päihdehaittojen ehkäisy on osa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja.• Edistää päihdeettömiä elintapoja ja vähentää päihdeiden aiheuttamia haittoja.• Tekee yhteistyötä kuntien, järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa.• Seuraa ja arvioi päihdeoloja ja ehkäisevän työn vaikuttavuutta.
Kuntien tehtävät	<ul style="list-style-type: none">• Suunnittelee ja toteuttaa ehkäisevää päihdetyötä kunnassa.• Edistää päihdeettömyyttä kunnan toiminnassa ja palveluissa.• Tukee paikallista päihdehaittojen ehkäisyä (esim. varhaiskasvatus, koulut, nuorisotyö, liikunta ja kulttuuri).• Tekee yhteistyötä hyvinvointialueen ja muiden toimijoiden kanssa.• Nimeää tehtävästä vastaavan toimielimen, joka varmistaa lakisääteisen veloitteen täyttymisen.
Hyvinvointialueen ja kuntien yhteiset tehtävät	<ul style="list-style-type: none">• Huomioi ehkäisevän päihdetyön osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisuutta sekä sitä koskevaa suunnittelua ja seurantaa.• Seuraa päihdeoloja väestöryhmittäin sekä viestii päihdeoloista.• Viestii päihde- ja rahapelihaitoista sekä niiden vähentämisestä asukkaille.• Ehkäisevän päihdetyön osaamisen lisääminen ja tukeminen kaikissa kunnan ja hyvinvointialueen tehtävissä.• Ehkäisevän päihdetyön toimien esittäminen ja edistäminen eri hallinnonaloilla.• Asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen ehkäisevän päihdetyön näkökulmasta.• Toimien sovittaminen yhteen kunnan, hyvinvointialueen ja muiden toimijoiden kanssa.• Sekä hyvinvointialue että kunnat tukevat toisiaan ehkäisevän päihdetyön toteuttamisessa ja kehittämisessä.

Kansallinen ohjaus osana alueellisen ehkäisevän päihdetyön suunnitelman valmistelua

Kansallinen ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma vuosille 2026-2035 on ollut valmistelussa saman aikaisesti alueellisen ehkäisevän päihdetyön suunnitelman kanssa.

Kansallinen toimintaohjelma on tukenut ja ohjannut alueellisen suunnitelman valmistelua.

Ehkäisevän päihdetyön perusteet

Vahvistetaan

- Päihteiden ja tupakka ja nikotiinituotteiden käyttöön sekä rahapelaamiseen vaikuttavia **suojaavia tekijöitä** sekä **poistetaan tai vähennetään riskitekijöiden vaikutusta**

Vaikutetaan

- Päihteisiin, tupakka- ja nikotiinituotteisiin ja rahapelaamisiin liittyviin **tietoihin ja asenteisiin** sekä riippuvuusongelmia kokevien ihmisten perusoikeuksien toteutumiseen

Ehkäistään ja vähennetään

- Alkoholin, tupakka- ja nikotiinituotteiden, huumausaineiden sekä päihtymiseen käytettävien lääkkeiden **käyttöä ja rahapelaamista** sekä niistä aiheutuvia terveydellisiä, sosiaalisia ja taloudellisia haittoja yksilöille, yhteisöille ja yhteiskunnalle

Päihteiden käytöltä suojaavia tekijöitä

Vallitseva päihteisiin ja muihin riippuvuuksiin liittyvä kulttuuri, eli päihde-, tupakka- nikotiini- sekä rahapelihaittoja ehkäisevät ja stigmaa purkavat asenteet

Päihteiden, tupakka – ja nikotiinituotteiden tai rahapeliin vaikeaa saatavuus

Turvallinen ja kannustava koti- ja kasvuympäristö

Kasvua ja kehitystä tukeva varhaiskasvatus ja perusopetus

Hyvät tunne- ja vuorovaikutustaidot sekä mielen hyvinvointi

Turvalliset ja luottamukselliset sosiaaliset suhteet lähiympäristössä

Päihteiden käytön riskitekijöitä

Vallitseva päihteisiin ja muihin riippuvuutta aiheuttaviin toimintoihin myönteisesti suhtautuva kulttuuri

Tupakka- ja nikotiinituotteiden tai rahapelien helppo saatavuus sekä näkyvyys ja mainonta

Kasvuympäristön monimuotoiset ongelmat, kuten väkivalta, laiminlyönti, turvattomuus ja osattomuus

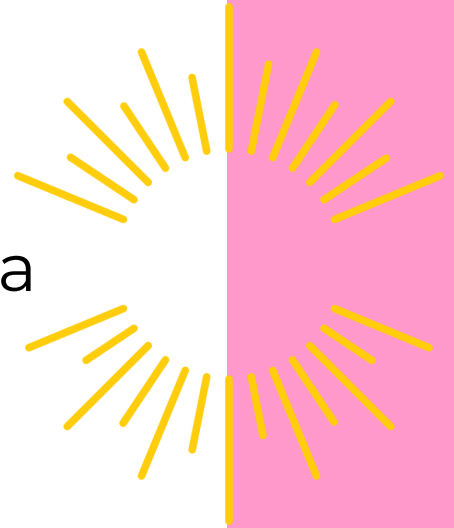
Toimeentulon tai työllistymisen ongelmat

Yksinäisyys, heikot sosiaaliset suhteet, stressi, sairastuminen

Elämäntilanteisiin liittyvät siirtymä- ja nivelvaiheet

Hyvinvointialueen strategia ja hyvinvoinnin edistämisen suunnitelma

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue
Lapin buresveadjinguovlu
Laapi pyereestváijeemkuávlu
Lapin pue'rrvääjjamvu'vdd

Hyvinvointialueen strategia

Ehkäisevä päihdetyö sisältyy hyvinvointialueen palvelustrategiassa ennaltaehkäisevän työn kokonaisuuteen

Palvelustrategiassa korostuu:

- Peruspalveluiden ja hoidon oikea-aikaisuuden vahvistaminen
- Ennaltaehkäisevä työ
- Varhainen tunnistaminen ja tuki
- Yhdenvertaiset, laadukkaat ja kustannustehokkaat palvelut

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman tavoitteena on hyvinvointi- ja terveyserojen kaventuminen sekä hyvinvoinnin ja arjen turvallisuuden lisääntyminen Lapissa.

2024-2025 suunnitelman painopisteistä yksi on ehkäisevän päihdetyön tehostaminen moniammatillisella yhteistyöllä. Painopisteitä toteutetaan yhteistyössä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyspalvelujen, alueen kuntien, järjestöjen sekä muiden sidosryhmien kanssa.

Ehkäisevää päihdetyötä on kehitetty monitoimijaisella yhteistyöllä 2024-2025 suunnitelman mukaisesti

HYVINVOINTIALUE

Kunnissa osaamista
syvennetty
kouluttautumalla

Päihteettömyys
huomioitu kuntien
järjestöavustuksissa

Lasten ja nuorten
nikotiinin käyttöön
puuttuva toimintamalli
kehitetty Ehyt ry:n
toimesta ja jalkautettu
alueen kuntiin

Alueellisen PAKKA
toimintamallin
käynnistämisestä
keskusteltu eri
toimijoiden kanssa

HSS ja Ankkuri
toimintamallit
vakiintuneet
alueella

Järjestöjen etsivän ja löytävän työn
matalan kynnyksen palvelupolkuja
kuvattu osaksi päihde- ja
riippuvuuspalveluketjua

Alkoholinkäytön
kartoituksen ja
mini-intervention
kirjaus- ja
seurantakäytänteitä
yhtenäistetty

Alueellinen
MiePäVäki-
työryhmä
käynnistyy
uudella
kokoonpanolla

Ehkäisevän
päihde-
työn viestintä-
kampanjoita ja
tilaisuuksia
toteutettu
tietoisuuden
lisäämiseksi

JÄRJESTÖT

Ehkäisevä päihdetyö vahvistuu Lapin hyvinvointialueella

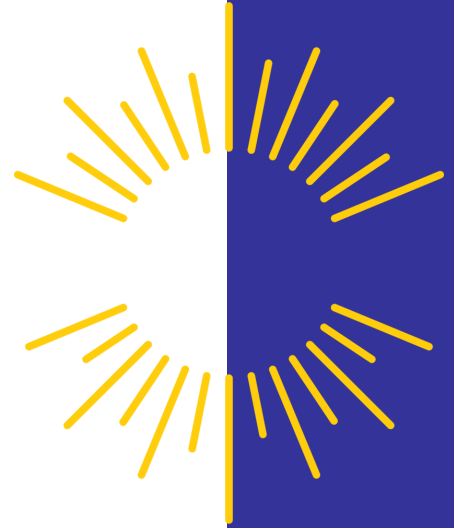
Lapin hyvinvointialueella on käynnistynyt päihdetyön kehittämishankkeita, joilla tavoitellaan seuraavaa:

- Monialaisen yhteistyöverkoston kokoaminen ja yhteistyörakenteen kehittäminen, sote-ammattilaisten osaamisen edistäminen, työkalujen ja kirjaamiskäytänteiden kehittäminen sekä tietopohjan vahvistaminen.
- Alle 25-vuotiaiden mielenterveys- ja riippuvuuspalveluiden selkeyttäminen ja huumekuolemien ennaltaehkäisy sekä palveluiden saatavuuden parantaminen kaupunkikeskittymien ulkopuolella.

Lapin hyvinvointialue vahvistaa ehkäisevän päihde- ja väkivaltatyön vakituista koordinaatioresurssia sekä osallistuu aktiivisesti Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen koordinoimaan valtakunnalliseen yhteistyöhön muiden hyvinvointialueiden kanssa ehkäisevän päihdetyön edistämiseksi.

Ehkäisevän päihdetyön rakenteet ja toimet Lapin kunnissa

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue
Lappi buresveadjiinguovlu
Laapi pyereestváijeemkuávlu
Lappi pue'rrvääjjamvu'vdd

Lapin kuntien ehkäisevän päihdetyön rakenteet ja toimet

Kuntien yhteyshenkilöiltä kerättiin tiedot keväällä 2025 järjestetyssä työpajassa kyselyllä. Vastaukset saatiin 19/21 Lapin kunnasta (n=19).

Ehkäisevän päihdetyön tilanne Lapissa

- Ehkäisevä päihdetyö painottuu kunnissa lapsiin ja nuoriin. Kehitettävää on erityisesti työikäisten sekä ikääntyneiden osalta.
- Kuntien ehkäisevän päihdetyön resurssit ovat niukat ja nimetyllä yhteyshenkilöllä ei ole riittävästi työaika tehtävän toteuttamiseen.
- Alueellisten rakenteiden kehittämistarve on tunnistettu hyvinvointialue uudistuksen jälkeen.
- Lapin hyvinvointialue vahvistaa ehkäisevän päihdetyön resursseja sosiaali- ja terveyspalveluissa sekä yhdyspinnoilla tehtävässä yhteistyössä.

42 %
Ehkäisevästä
päihdetyöstä
vastaava toimielin

21 % ei ole
37 % ei osaa sanoa

95 %
Ehkäisevän
päihdetyön
yhteyshenkilö
nimetty

32 %
Monialainen
ehkäisevää
päihdetyötä
toimeenpaneva
työryhmä

37 % ei ole
31 % ei osaa sanoa

42 %
Ajantasainen
ehkäisevän
päihdetyön
suunnitelma

42 % ei ole
16 % ei osaa sanoa

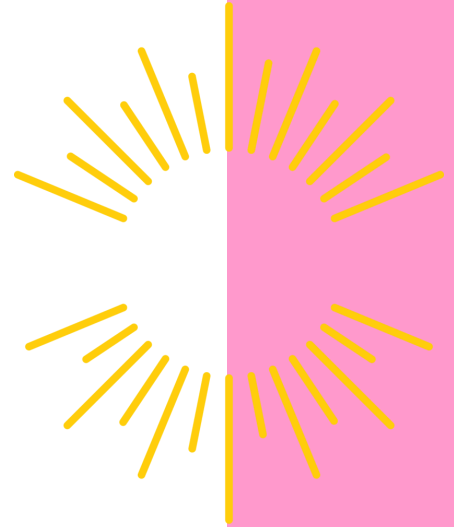
Esimerkkejä ehkäisevästä päihdetyöstä Lapin kunnissa

- Päihteettömät tilaisuudet, kuten musiikkifestivaalit ja taiteiden yö-tapahtumat, jotka tarjoavat päihteettömän ympäristön ja edistävät terveellisiä elämäntapoja eri-ikäisille eri puolilla Lappia.
- Yhteisöllinen avoin toiminta sekä päihteettömät vapaa-ajan harrastusmahdollisuudet.
- Verkostot, koulutukset ja monialainen yhteistyö.
- Avoimet kohtaamispaikat, joissa päihneiden käyttäjät ja toipuvat voivat tavata toisiaan ja saada vertaistukea.
- Paikallisen päihdetilanteen seuranta ja tiedotus kunnan kanavissa.

Tapahtuma_ljahisidja2013_PaadarImage.jpg

Indikaattorien kuvaama hyvinvointi ehkäisevän päihdetyön näkökulmasta

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue
Lappi buresveadjinguovlu
Laapi pyereestváijeemkuávlu
Lappi pue'rrvääjjamvu'vdd

Lapset ja nuoret

Varhainen tunnistaminen

KOHTALAINEN TAI VAIKEA AHDISTUNEISUUS

- 8. ja 9. luokan oppilaista 22% (22)
- lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 21 % (21)
- ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 16 % (19)

TUNTEE ITSENSÄ USEIN YKSINÄISEKSI

- 4. ja 5. luokan oppilaista 4 % (4)
- 8. ja 9. luokan oppilaista 15 % (13)
- lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 14 % (12)
- ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 12 % (12)

Nikotiinituotteet

KÄYTTÄNYT TUPAKKAA, SÄHKÖTUPAKKAA, NUUSKAA TAI NIKOTIINIPUSSEJA

- 4. ja 5. luokkalaisista 7 % (5)

PÄIVITTÄINEN TUPAKAN, SÄHKÖTUPAKAN, NUUSKAN TAI NIKOTIINIPUSSIEN KÄYTTÖ

- 8. ja 9. luokkalaisista 13 % (10)
- lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 8 % (8)
- ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 29 % (27)

NUUSKAA PÄIVITTÄIN

- 8. ja 9. luokkalaisista 4 % (2)
- lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 1 % (1)
- ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 10 % (6)

Alkoholi

KÄYTTÄÄ ALKOHOLIA VIIKOITTAIN

- 8. ja 9. luokan oppilaista 3 % (3)
- lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 2 % (4)
- ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 6 % (7)

TOSI HUMALASSA VÄHINTÄÄN KERRAN KUUKAUDESSA

- 8. ja 9. luokan oppilaista 7 % (7)
- lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 8 % (12)
- ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 16% (17)

Huumausaineet ja rahapelaaminen

KOKEILLUT LAITTOIMIA HUUMEITA

- 8. ja 9. luokan oppilaista 6 % (6)
- lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 5 % (9)
- ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 9 % (14)

PELAA RAHAPELEJÄ VIIKOITTAIN

- 8. ja 9. luokan oppilaista 6 % (6)
- lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 3 % (4)
- ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 7 % (6)

Työikäiset ja ikääntyneet

Varhainen tunnistaminen

SYRJÄYTYMISRISKISSÄ OLEVAT

- 18-24-vuotiaista 15,9 % (16,6)

PSYKKISESTI MERKITTÄVÄSTI KUORMITTUNEET

- 20-64-vuotiaista 18,4 % (19,8)
- 65 vuotta täyttäneistä 10,8 % (9,7)

YKSINÄISEKSI ITSENSÄ KOKEVAT

- 20-64-vuotiaista 17,7 % (15,2)
- 65 vuotta täyttäneistä 15,4 % (9,7)

Nikotiinituotteet

PÄIVITTÄINEN TUPAKKA- JA NIKOTIINITUOTTEIDEN KÄYTTÖ

- 20-64-vuotiaista 24,8 % (17,3)

PÄIVITTÄIN TUPAKOIVAT

- 20-64-vuotiaista 12,9 % (10,2)
- 65 vuotta täyttäneistä 8,8 % (6,5)

PÄIVITTÄIN NUUSKAAVAT

- 20-64-vuotiaista 7,6 % (2,5)

TERVEYDELLE SUOTUISAT ELINTAVAT

- 20-69-vuotiaista 41,4 % (44)

Alkoholi

ALKOHOLIA LIIKAA KÄYTTÄVÄT

- 20-64-vuotiaista 32,7 % (27,9)
- 65 vuotta täyttäneistä 35,9 % (35,3)

ALKOHOLIA HUMALAHAKUISESTI KÄYTTÄVÄT

- 20-64-vuotiaista 11,7 % (9,8)
- 65 vuotta täyttäneistä 5,5 % (5,7)

ALKOHOLIKUOLEMAT

- 25-80-vuotiaista 970 / 100 000 vastaavan ikäistä (770/100 000)

Huumausaineet ja rahapelaaminen

KANNABISTA VIIMEISEN VUODEN AIKANA KÄYTTÄNEET

- 20-64-vuotiaista 2,6 % (4,9)

HUUMAUSAINEKÄYTTÖ-RIKOKSET

- Lapissa 4,8 / 1000 asukasta (3,3)

RAHAPELAAMINEN AIHEUTTANUT ONGELMIA VIIMEISEN VUODEN AIKANA

- 20 vuotta täyttäneistä 4,2 % (3,7)

Lisätietoa lappilaisten hyvinvoinnista on luettavissa [laajasta hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksesta 2025](#)

Ilmiötietoa järjestökentältä

Varhainen tunnistaminen

Terveydenhuollon käynneillä tulee kiinnittää huomiota päihteiden käyttöön

Arjenhallinnan haasteet ja taloudellisen tuen tarpeet lisääntyneet

Vähemmistöstressi lisää ahdistuneisuutta

Sosiaaliset pelot ja yksinäisyys yleistyneet
Altistaa päihteiden käytölle

Nikotiini- tuotteet

Nikotiini-
tuotteiden
markkinointi
aggressiivista

Vapen ja
nikotiinipussien
haittoja ei
tunnisteta
Käyttö
lisääntynyt

Päihteiden
käytön
lopettamiseen
tarvitaan
enemmän tukea

Vanhempien
päihteiden käyttö
vaikuttaa lapsiin
ja nuoriin

Alkoholi

Liikakäytön riskit
kasvavat elämän
nivelvaiheissa

Päihteiden käyttö
ja tuen tarve
lisääntynyt

Päihteetöntä
matalankynnyk-
sen vapaa-ajan
toimintaa
tarvitaan
päihteettömyy-
den tueksi

Huumaus- aineet ja rahapelaa- minen

Huumeita
helposti saatavilla

Kaupunkialueilla
huumeiden
käyttö ja siihen
liittyvät
lieveilmiöt
lisääntyneet ja
monimuotoistu-
neet

Rahapelaaamisen
ehkäisy tärkeää,
järjestöillä
merkittävä rooli

Päihteiden käytön tilanne Lapissa – mikä herättää huolta?

7 % ↑

Lasten nikotiinituotteiden kokeilut alaikäisinä

Alkoholikuolemat, menetetyt elinvuodet ikävälillä 25-80, nousut merkittävästi viime vuosina Lapissa

25 % ↑

Aikuisten päivittäinen tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttö

970 /100 000 hlö ↑

Pienituloisilla miehillä vastaava luku 6230 /100 000

15 % ↑

Miesten päivittäinen nuuskan käyttö

58 % ↑

Alkoholia liikaa käyttävät 65-vuotta täyttäneet miehet

Nuorten alkoholinkäyttö ja humalahakuinen juominen on selvästi vähentynyt

6 % ↓

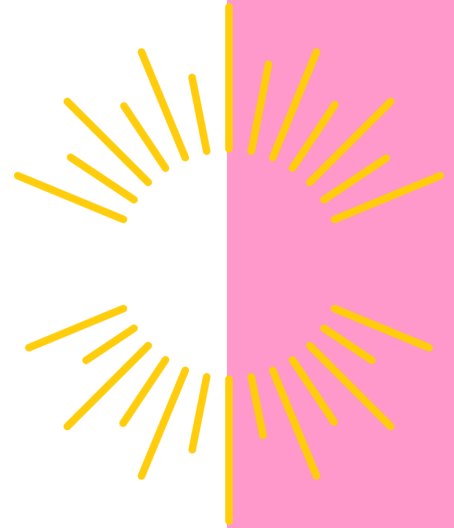
Nuoret kokeilevat laittomia huumeita vähemmän

3 % ↓

Työikäisten kannabiksen käyttö on vähentynyt

Lapin alueellinen ehkäisevän päihdetyön suunnitelma 2026-2029

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue
Lapin alueellinen ehkäisevän
päihdetyön suunnitelma
2026-2029

Ehkäisevän päihdetyön painopisteet ja tavoitteet

Tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön vähentyminen

Ehkäistään lasten ja nuorten nikotiinituotteiden käyttöä ja varhaisia kokeiluja

Ohjataan tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön vähentämiseen tai lopettamiseen

Päihteiden käytöstä aiheutuvien haittojen ennaltaehkäisy

Tarjotaan tukea siirtymä- ja nivelvaiheissa päihteiden käytön ennaltaehkäisemiseksi

Aktivoidaan työpaikkoja ehkäisevään päihdetyöhön

Kannustetaan ikääntyneitä päihteettömään arkeen

Päihdekulttuuriin ja asenteisiin vaikuttaminen

Vahvistetaan vastuullisuutta sekä lisätään tietoisuutta päihteiden ja rahapelaamisen riskeistä

Mahdollistetaan päihteetöntä vapaa-ajan toimintaa

Huomioidaan osallisuus ja lievennetään stigmaa ehkäisevässä päihdetyössä

Varhaisen tunnistamisen kehittäminen ja laadukkaat rakenteet

Vahvistetaan ammattilaisten osaamista ja tehostetaan puheeksiottoa

Kehitetään tietopohjaista ehkäisevää päihdetyötä alueellisena yhteistyönä

1. Tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön vähentyminen 1/2

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho	Toimenpidemittari	Tulosindikaattori
Ehkäistään lasten ja nuorten nikotiinituotteiden käyttöä ja varhaisia kokeiluja	Kehitetään ja juurrutetaan Nokko-toimintamallia Lapin alueella	Kunnat, järjestöt, perhekeskus-palvelut	Nokko-toimintamalli on soveltuvin osin otettu käyttöön 21/21 Lapin kunnassa.	Käyttänyt tupakkaa, sähkötupakkaa, nuuskaa tai nikotiinipusseja vähintään kerran, % 4. ja 5. luokan oppilaista.
	Kootaan ja otetaan käyttöön tukimateriaalit nikotiinituotteista puheeksioton tueksi lapsia, nuoria ja huoltajia kohtaaville ammattilaisille	Perhekeskus-palvelut, järjestöt	Tukimateriaalit koottu ja otettu käyttöön sote-palveluissa sekä jaettu eri toimijoiden käyttöön (kyllä/ei).	Käyttää päivittäin tupakkaa, sähkötupakkaa, nuuskaa tai nikotiinipusseja, % 8. ja 9. luokan oppilaista sekä ammatillisen oppilaitoksen ja lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista.
	Otetaan nikotiinituotteiden puheeksiotto ja kirjaaminen järjestelmällisesti osaksi 3lk ja 5lk terveystarkastuksia ja hammastarkastuksia	Perhekeskus-palvelut, suun terveydenhuolto	Puheeksiotto ja kirjaaminen toteutuu (kyllä/ei). Seuranta toimenpidetietojen avulla.	Nuuskaa päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista sekä ammatillisen oppilaitoksen ja lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista.
	Kunnissa laaditaan ja otetaan käyttöön päihteitä koskevat säännöt kouluissa, oppilaitoksissa ja nuorisotiloilla. Säännöt on tiloissa nähtävillä tietoisuuden lisäämiseksi.	Kunnat	Säännöt on laadittu ja otettu käyttöön 21/21 kunnassa.	
	Kunnissa toteutetaan vuosittain ympäristön siisteyttä edistävää toimintaa erityisesti lasten ja nuorten arkiympäristöt huomioiden.	Kunnat, järjestöt	Lapin 21/21 kunnassa on vuosittain toteutettu ympäristön siisteyttä edistävää toimintaa esimerkiksi Miljoona roskapussia -kampanjaan osallistumalla.	

1. Tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön vähentyminen 2/2

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho	Toimenpidemittari	Tulosindikaattori
Ohjataan tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön vähentämiseen/ lopettamiseen	Otetaan tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttö systemaattiseksi puheeksi osana työikäisten ja ikääntyneiden määräaikaiskontrolleja sekä ohjataan vähentämiseen tai lopettamiseen omahoito-ohjelmien avulla.	Sotekeskus-palvelut	Puheeksiotto ja kirjaaminen toteutuu (kyllä/ei). Seuranta toimenpidekoodien avulla.	Päivittäin tupakka- tai nikotiinituotteita käyttävien osuus, % 20 - 64-vuotiaat. Päivittäin nuuskaavien osuus, % 20 - 64-vuotiaat. Päivittäin tupakoivien osuus, % 20 - 64-vuotiaat sekä 65-vuotta täyttäneet.
	Otetaan käyttöön laadittu tupakka- ja nikotiiniriippuvuuden hoito-ohjeistus perusterveydenhuollon avovastaanotoilla. Laaditaan lopettamisen ja vieroittumisen suunnitelmat tarpeiden mukaisesti.	Sotekeskus-palvelut	Tupakka- ja nikotiiniriippuvuuden hoito-ohjeistus on otettu systemaattisesti käyttöön (kyllä/ei). Seuranta toimenpidekoodien käyttömäärissä.	

2. Päihteiden käytöstä aiheutuvien haittojen ennaltaehkäisy 1/2

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho	Toimenpidemittari	Tulosindikaattori
Tarjotaan tukea siirtymä- ja nivelvaiheissa päihteiden käytön ennaltaehkäisemiseksi	Hyödynnetään mini-interventioita nivelvaiheissa päihteiden käytön ehkäisemiseksi.	Sotekeskuspalvelut	Mini-interventiot otettu järjestelmällisesti käyttöön ja kirjaaminen toteutettu (kyllä/ei). Seuranta toimenpidekoodien avulla.	Alkoholinkäytön mini-intervention toteutuminen, kun juomiseen liittyy haitta tai haittariski, HYTE-kerroinindikaattori.
	Vahvistetaan tukea päihteiden käytön ennaltaehkäisemiseksi ryhmätoiminnalla.	Järjestöt	Ryhmätoimintaa on järjestetty (kyllä/ei).	Alkoholia liikaa käyttävien osuus (AUDIT-C), % 20 - 64-vuotiaat/ 65 vuotta täyttäneet / 75 vuotta täyttäneet
	Kunnissa mahdollistetaan kohtaamispaikkoja eri ikäisille.	Kunnat, järjestöt	Kohtaamispaikkatoimintaa eri ikäisille on 21/21 kunnassa.	Alkoholikuolleisuus 20 - 64-vuotiailla / 100 000 vastaavan ikäistä
Aktivoidaan työpaikkoja ehkäisevään päihdetyöhön	Hyvinvointialueella ja alueen kunnissa päivitetään päihdeohjelmat sekä lisätään päihdeohjelmien tunnettavuutta ja tiivistetään yhteistyötä työterveyshuollon kanssa.	Kunnat, työhyvinvointipalvelut	Hyvinvointialueella ja 21/21 kunnassa on ajantasainen päihdeohjelma käytössä ja yhteistyöstä on sovittu työterveyshuollon kanssa.	Painopisteessä 1 esitelty väestön tupakka- ja nikotiiniuotteiden käyttöä kuvaavat indikaattorit.

2. Päihteiden käytöstä aiheutuvien haittojen ennaltaehkäisy 2/2

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho	Toimenpidemittari	Tulosindikaattori
Kannustetaan ikääntyneitä päihteettömään arkeen	Jaetaan ikääntyneille tietoa päihteiden käytön vaikutuksista ja ikääntyneiden riskirajoista sekä alkoholin ja lääkkeiden yhteisvaikutuksista.	Kunnat, järjestöt, ikääntyneiden palvelut, viestintäpalvelut	Viestintämateriaalit laadittu (kyllä/ei). Viestintää ikääntyneille toteutettu monitoimijaisessa yhteistyössä (kyllä/ei).	Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut 65 vuotta täyttäneet ja 75 vuotta täyttäneet potilaat / 10 000 vastaavan ikäistä.
	Ikääntyneiden palveluissa ja suun terveydenhuollossa otetaan systemaattisesti puheeksi ikääntyneiden päihteiden käyttö ja jaetaan tietoa päihderiskeistä. Riskien tunnistamista ja mini-interventioita sekä kirjaamista tehostetaan. Tarvittaessa ohjataan hoidon piiriin palvelupolkujen mukaisesti.	Ikääntyneiden palvelut, suun terveydenhuolto	Puheeksiotto, mini-interventiot ja kirjaaminen toteutuu (kyllä/ei). Seuranta toimenpidekoodien avulla. Ohjaus hoidon piiriin toteutuu palvelupolkujen mukaisesti (kyllä/ei).	Alkoholinkäytön mini-intervention toteutuminen, kun juomiseen liittyy haitta tai haittariski, HYTE-kerroinindikaattori. Alkoholia liikaa käyttävien osuus (AUDIT-C) %, 65 vuotta täyttäneet ja 75 vuotta täyttäneet. Päivittäin tupakoivien osuus, % 65-vuotta täyttäneet.

3. Päihdekulttuuriin ja asenteisiin vaikuttaminen 1/2

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho	Toimenpidemittari	Tulosindikaattori
Vahvistetaan vastuullisuutta sekä lisätään tietoisuutta päihteiden ja rahapelaamisen riskeistä	Pakka –toimintamalli otetaan kunnissa käyttöön soveltuvin osin sekä kehitetään alueellista yhteistyötä ja rakenteita.	Kunnat, hytetu-tiimi	Kunnista 21/21 on otettu käyttöön Pakka-toimintamallin osakokonaisuuksia.	Pelaa rahapelejä viikoittain, % 8. ja 9. luokan oppilaista sekä ammatillisen oppilaitoksen ja lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista.
	Päihteisiin liittyviä positiivisia mielikuvia vähennetään lisäämällä tietoisuutta päihderiskeistä viestintäkampanjoilla. Päihdeteemat ja rahapelaaminen huomioidaan laadittavassa kuntien ja hyvinvointialueen hytetu-viestinnän vuosikellossa.	Kunnat, hytetu-tiimi, viestintäpalvelut	Päihdeteemat ja rahapelaaminen on huomioitu hytetu-viestinnän vuosikellossa (kyllä/ei). Vuosikellon mukaiset kampanjat on toteutettu hyvinvointialueen ja kuntien viestintäkanavia hyödyntäen (kyllä/ei).	Rahapelaaminen aiheuttanut ongelmia 12 viime kuukauden aikana % 20-vuotta täyttäneistä. Alkoholinkäytön mini-intervention toteutuminen, kun juomiseen liittyy haitta tai haittariski, HYTE-kerroinindikaattori. Painopisteissä 1 ja 2 esitellyt väestön tupakka- ja nikotiiniuotteiden sekä alkoholin käyttöä kuvaavat indikaattorit.
	Tehostetaan äitiys- ja lastenneuvoloiden sekä kouluterveydenhuollon laajojen terveystarkastuksien yhteydessä huoltajien päihdeseulontalomakkeen käyttöä ja kirjaamiskäytänteitä sekä tarjotaan tietoa.	Perhekeskus-palvelut	Mini-interventiot otettu järjestelmällisesti käyttöön ja kirjaaminen toteutettu (kyllä/ei). Seuranta toimenpidekoodien avulla.	

3. Päihdekulttuuriin ja asenteisiin vaikuttaminen 2/2

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho	Toimenpidemittari	Tulosindikaattori
Mahdollistetaan päihteetöntä vapaa-ajan toimintaa	Hyvinvointialueen ja kuntien jakamissa järjestöavustuksissa huomioidaan päihteettömyyden edistäminen tai käyttäjien hyvinvoinnin edistäminen.	Kunnat, hytetiimi	Toimenpide on huomioitu hyvinvointialueen ja 21/21 kunnan järjestöavustuksissa.	Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, % 8. ja 9. luokan oppilaista sekä ammatillisen oppilaitoksen ja lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista.
	Kunnissa järjestetään matalan kynnyksen päihteettömiä tapahtumia vuosittain.	Kunnat, järjestöt	Päihteettömiä tapahtumia on järjestetty 21/21 kunnassa vuosittain.	
Huomioidaan osallisuus ja stigman purkaminen ehkäisevässä päihdetyössä	Pilotoidaan liikkuvaa terveysneuvontapistettä huumehaittojen ja huumekuolemien ehkäisemiseksi sekä ohjataan päihteiden käyttäjiä tarvittavan hoidon ja palvelun piiriin.	Sotokeskuspalvelut	Liikkuvaa terveysneuvontapistettä on pilotoitu (kyllä/ei), Terveysneuvontapisteen käyntimäärät.	Kannabista 12 viime kuukauden aikana käyttäneiden osuus, % 20 - 64-vuotiaat.
	Toteutetaan hyvinvointialueen sisäistä viestintää päihteisiin ja riippuvuuksiin liittyen sekä tiedotetaan THL stigma-verkkokoulusta sote-ammattilaisten osaamisen vahvistamiseksi.	Sotokeskuspalvelut	Sisäistä viestintää on toteutettu (kyllä/ei).	Poliisin tietoon tulleet huumausaineiden käyttörikokset / 1 000 asukasta.
	Tavoitetaan päihteitä käyttäviä aikuisia yhteisölliseen toimintaan sekä mahdollistetaan yhteisöruokailua tai ruoka-apun tarjoamista kohtaamispaikoilla.	Kunnat, järjestöt, työikäisten sosiaalityö	Avointa kohtaamispaikkatoimintaa järjestetään 21/21 kunnassa. Ruoka-apua tarjotaan 21/21 kunnassa.	Painopisteissä 1 ja 2 esitellyt väestön tupakka- ja nikotiiniuotteiden sekä alkoholin käyttöä kuvaavat indikaattorit.

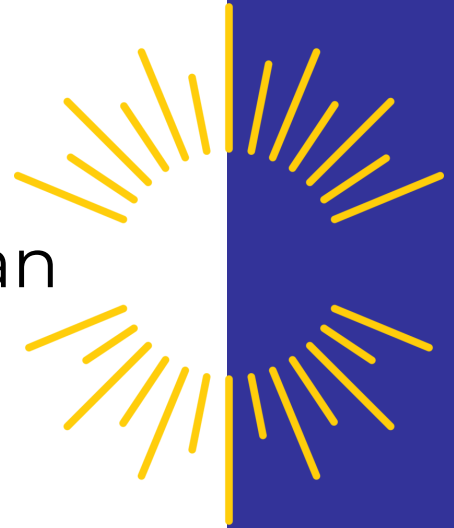
4. Varhaisen tunnistamisen kehittäminen ja laadukkaat rakenteet 1/2

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho	Toimenpidemittari	Tulosindikaattori
Vahvistetaan ammattilaisten osaamista ja tehostetaan puheeksiottoa	Kehitetään systemaattista puheeksiottoa järjestämällä ammattilaisille päihteiden ja rahapelaamisen puheeksioton koulutukset palvelukokonaisuus-kohtaisesti sekä laaditaan ohjeistukset kirjaamisen tueksi.	Sotokeskus-palvelut, Mielenterveys- ja riippuvuus-palvelut (MieRi)	Koulutukset järjestetty eri palvelukokonaisuuksille (kyllä/ei). Kirjaamisohjeistukset laadittu (kyllä/ei). Kirjattujen puheeksiottojen ja mini-interventioiden määrän kasvu. Seuranta toimenpidekoodien avulla.	Alkoholinkäytön mini-intervention toteutumisen, kun juomiseen liittyy haitta tai haittariski, HYTE-kerroinindikaattori. Painopisteissä 1 ja 2 esitellyt väestön tupakka- ja nikotiiniutuotteiden sekä alkoholin käyttöä kuvaavat indikaattorit.
	Kuntien ammattilaisten osaamista kehitetään päihdeteemoissa sekä puheeksiottamisessa.	Kunnat	21/21 kunnasta ammattilaisia on osallistunut koulutukseen.	Painopisteessä 3 esitellyt väestön rahapelaamista sekä huumausaineiden käyttöä kuvaavat indikaattorit.
	Laaditaan ammattilaisten työn tueksi päihteiden ja rahapelaamisen puheeksioton kortit sekä muita tukimateriaaleja ja otetaan materiaalit käyttöön	Sotokeskus-palvelut, MieRi	Materiaalit laadittu (kyllä/ei). Materiaalit otettu käyttöön (kyllä/ei). Toimenpidekoodien käytön kasvu.	
	Ylläpidetään ja päivitetään päihde- ja riippuvuuspalveluketjua (18-64-vuotiaat).	Sotokeskus-palvelut, MieRi, työikäisten sosiaalityö	Päihde- ja riippuvuuspalveluketjun (18-64-vuotiaat) käyttömäärät Lapin HVA:n intrassa.	
	Toteutetaan alueellisesti säännölliset päihteiden puheeksioton kampanjat. Varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja muissa kohtaamisissa hyödynnetään puheeksioton kortteja ja muita tukimateriaaleja.	Kunnat, hytetu-tiimi	Puheeksioton kampanjat on alueellisesti toteutettu vuosittain (kyllä/ei).	

4. Varhaisen tunnistamisen kehittäminen ja laadukkaat rakenteet 2/2

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho	Toimenpidemittari	Tulosindikaattori
Kehitetään tietopohjaista ehkäisevää päihdetyötä alueellisena yhteistyönä	Kehitetään alueelliset ehkäisevän päihdetyön rakenteet, joissa seurataan päihdetilannekuvaa sekä ehkäisevän päihdetyön toimia.	Hytetu-tiimi, kunnat, järjestöt	Alueellinen työryhmä on perustettu ja toiminta on säännöllistä sekä kirjattujen tavoitteiden mukaista (kyllä/ei).	TEAvisari, seuranta ja tarveanalyysi: päihdehaittojen kehitys.
	Jaetaan päihdetilanteesta ja toimista tietoa päätöksentekijöille.	Alueellinen työryhmä	Alueellinen työryhmä on tuottanut tietoa päihdetilanteesta ja jakanut päätöksentekijöille (kyllä/ei).	Painopisteissä 1 ja 2 esitellyt väestön tupakka- ja nikotiinituotteiden sekä alkoholin käyttöä kuvaavat indikaattorit.
	Hyödynnetään järjestöjen ja kokemusosaajien tietoa kehittämistyössä.	Hytetu-tiimi, järjestöt	Kokemusosaamisen rakenteet on kuvattu ja käytössä (kyllä/ei).	Painopisteessä 3 esitellyt väestön rahapelaamista sekä huumausaineiden käyttöä kuvaavat indikaattorit.
	Ajantasaisen tiedon hyödyntäminen sosiaali- ja terveyspalveluiden toimintatapojen juurruttamisessa ja käytänteiden eteenpäin viemisessä ehkäisevän päihdetyön osa-alueilla.	Sotekeskus-palvelut	Saatavilla olevaa tietoa on hyödynnetty säännöllisesti (kyllä/ei).	

Ehkäisevän päihdetyön suunnitelman seuranta ja arviointi

lapha.fi

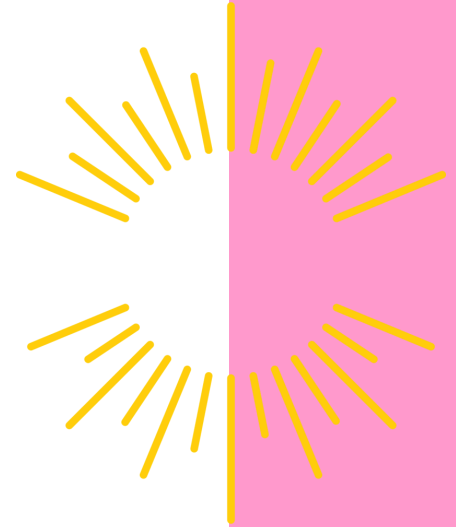
Lapin hyvinvointialue

Lappi buresveadjinguoovu
Laapi pyereestvaijeemkuávlu
Lappi pue'rrvääjjamvu'vdd

Suunnitelman seuranta ja arviointi

Seurannan osa-alue	Kuvaus
Yhdyspinnoilla toteutettavien toimenpiteiden seuranta ja arviointi	Monitoimijainen ehkäisevän päihde- ja väkivaltatyön alueellinen verkosto
Sosiaali- ja terveystalveissa toteutettavien toimenpiteiden seuranta ja arviointi	Hyvinvointialueen sisäinen ehkäisevän päihdetyön suunnittelutyöryhmä
Seurannan tiheys	6 kk välein
Vastuu seurannan toteutuksesta	Suunnitelman nimetyt vastuutahot ja ehkäisevän päihdetyön asiantuntija
Raportoittavat asiat	<ol style="list-style-type: none">1. Toteutuneiden toimenpiteiden seuranta kaksi kertaa vuodessa (liikennevalomalli)2. Toimenpidemittareiden kehitys (vuosittain)3. Seurantatiedot vuosittain valtuustolle osana hyte-raportointia

Suunnitelman valmistelu & lähteet

Suunnitelman valmistelu

Lapin hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalveluiden johtoryhmä nimesi ehkäisevän päihdetyön suunnitelman valmisteluun työryhmän keväällä 2025. Työryhmää täydennettiin tarvittavilta osin toimenpiteiden valmisteluun syksyllä 2025. Erillissuunnitelmien yhteinen työryhmä on ohjannut ehkäisevän päihdetyön suunnitelman valmistelua.

Hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimien, Lapin kuntien sekä lappilaisten järjestöjen kanssa ehkäisevän päihdetyön toimenpiteitä käsiteltiin työpajoissa syksyllä 2025. Lapin asukkaita, hyvinvointialueen henkilöstöä sekä muita toimijoita osallistettiin prosessiin Lappilaisten hyvinvoinnin ideakilpailulla laajan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman valmistelun yhteydessä.

Suunnitelman laatisesta ovat vastanneet:

Hanna Marttila, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asiantuntija

Nina Kemilä, terveyden edistämisen koordinaattori

Virpi Tuomaala, ylihoitaja, mielenterveys- ja riippuvuuspalvelut

Päivi Parpala, palvelupäällikkö, sosiaalipalvelut

Sari Alatalo, palvelupäällikkö, aikuissosiaalityö

Jonna Lindholm, projektipäällikkö

Hanne Talvio, projektikoordinaattori

Lähteet

EMCDDA & Ehyt ry. (2024). *Eurooppalainen opas päihteiden käytön ehkäisyyn: Näyttöön perustuvan ehkäisevän työn käsikirja päätöksentekijöille ja ehkäisevän työn ammattilaisille*. https://ehyt.fi/wp-content/uploads/2024/04/Eurooppalainen-opas-paihteidenkayton-ehkaisyyn_s.pdf

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015. (2015). [Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä | 523/2015 | Suomen säädöskokoelma | Finlex](#)

Lapin hyvinvointialue. (2023). *Hyvinvointialueen strategia 2023–2025*. [Hallinnon asiakirjat - Lapin hyvinvointialue](#)

Lapin hyvinvointialue. (2024). *Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma 2024–2025*. [Hallinnon asiakirjat - Lapin hyvinvointialue](#)

Markkula, J., Karlsson, N., Ollila, H., & Strand, T. (toim.). (2022). *Ehkäisevä päihdetyö – opas kunnille ja hyvinvointialueille (Ohjaus 5/2022)*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. ISBN 978-952-343-825-5. [Ehkäisevä päihdetyö – opas kunnille ja hyvinvointialueille](#)

Sosiaali- ja terveysministeriö. (2015). *Kansallinen ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma 2015–2025* (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2015:19). https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74726/STM_EPT-kansi_sisus_netti.pdf?sequence=1&isAllowed=y

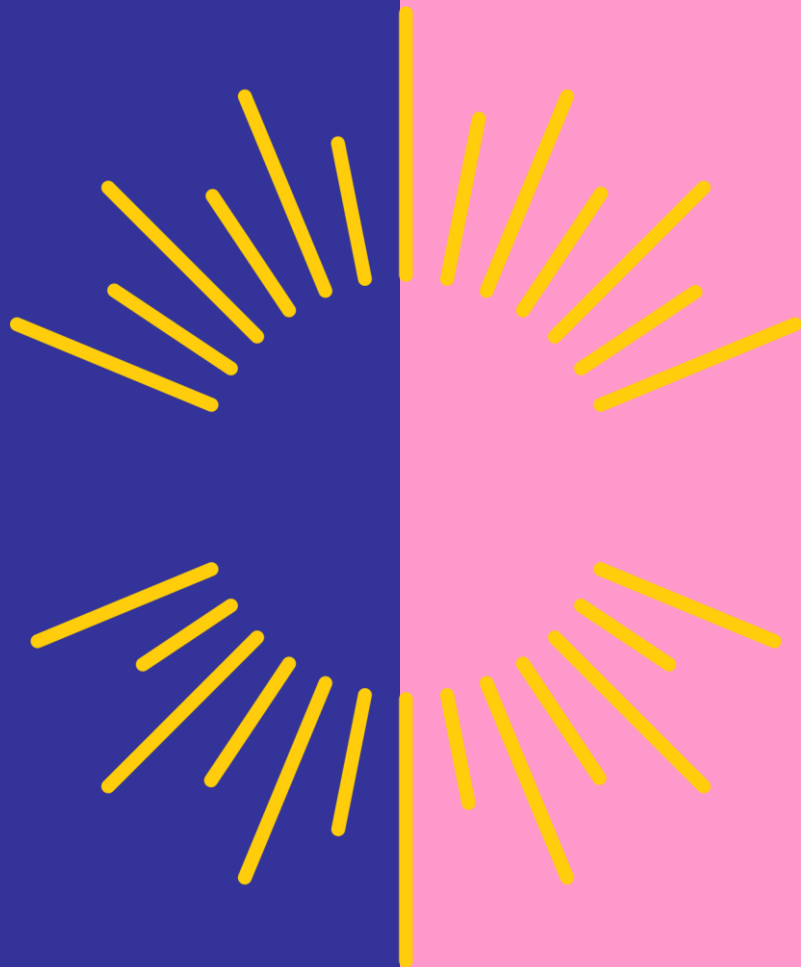
Sosiaalihuoltolaki 1280/2022, 7 b §. [Laki sosiaalihuoltolain muuttamisesta | 1280/2022 | Suomen säädöskokoelma | Finlex](#)

Terveydenhuoltolaki 1281/2022. (2022). [Terveydenhuoltolaki | 1326/2010 | Lainsäädäntö | Finlex](#)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2025a). *Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma* [Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma – THL](#)

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (2025b). *Tilasto- ja indikaattoripankki* [Sotkanet](#). [Etusivu - Sotkanet.fi, Tilasto- ja indikaattoripankki](#) Viitattu 18.6.2025.

Saamelaisväestöä
koskeva täydentävä
hyvinvointi- ja
turvallisuuksuunnitelma
2026-2029

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue

Lappi buresveadjuvuolu
Lappi pyereestvajeemkuovu
Lappi pue rrvääjämuvu vdd

Saamelaisväestön täydentävän hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman taustalla saamelainen hyvinvointikäsitys

- Saamelaisväestöstä ei kerry hyvinvointitietoa indikaattorien kautta, koska DVV:n äidinkieli-ilasto on puutteellinen saamen kielten osalta. Etnisyyden perusteella Suomessa ei kerätä tilastotietoa.
- Lapin hyvinvointialue on kerännyt saamelaisväestöä koskevaa hyvinvointitietoa kokemuseräisen tiedonkeruun avulla (pilotointi vuonna 2022, Erätauko-dialogin hyödyntäminen vuonna 2025). Erätauko-dialogia hyödyntäen kerätty saamenkielisen väestön kokemuseräinen hyvinvointitieto on kuvattu tarkemmin aluevaltuuston 22.9.2025 §53 hyväksymässä hyvinvointikertomuksessa.
- Kokemuseräisessä tiedonkeruussa nousee esiin alkuperäiskansa saamelaisten oma hyvinvointikäsitys, joka eroaa osin länsimaisesta hyvinvointikäsitelmästä. Erätauko-dialogissa korostui saamen kielten ja niiden eteenpäin siirtymisen merkitys koko yhteisön hyvinvoinnille. Tulos on samansuuntainen totuus- ja sovintokomission loppuraportin (2025) kanssa.
- Hyvinvointialueen hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman 2026-2029 ja siihen liittyvien erillissuunnitelmien toimenpiteet koskevat kaikkia hyvinvointialueen asukkaita, myös saamelaisia. Saamelaisen hyvinvointikäsitelmän huomioimiseksi hyvinvointialue on lisäksi valmistellut täydentävän toimenpidesuunnitelman, jonka toimenpiteet kohdistuvat erityisesti saamelaisväestöön. Täydentävä suunnitelma mahdollistaa myös totuus- ja sovintokomission viranomaisille antamien suositusten huomioimisen siltä osin kuin ne koskettavat hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistä Lapin hyvinvointialueella.

Saamelaisyhteiskunnan toimijat yhdessä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäjinä

- Lapin hyvinvointialue on valmistellut saamelaisväestöä koskevaa täydentävää hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaa vuosille 2026-2029 yhdessä Saamelaiskäräjien ja saamelaisalueen kuntien (Enontekiö, Inari, Sodankylä, Utsjoki) kanssa. Yhteisessä valmistelussa on hyödynnetty yhteistä tietopohjaa ja pyritty alusta alkaen suunnittelemaan vaikuttavia toimenpiteitä, jotka ovat realistisesti toteutettavissa. Kunnilla, Lapin hyvinvointialueella ja Saamelaiskäräjillä on kullakin rajalliset resurssit saamelaisväestöön kohdistuvien toimenpiteiden toteuttamiseksi. Toimijat ovat yhdessä tunnistaneeet, että yhdessä toimenpiteitä toteuttaen pystytään toteuttamaan enemmän ja vaikuttavampia toimenpiteitä kuin yksin. Valmistelu on tehty niiden toimijoiden kesken, joilla on lakisääteinen velvollisuus hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseen. Toimijat tunnistavat, että toimenpiteitä toteuttaessa on tarve käydä laajempaa keskustelua ja hakea käytännön paikallisia yhteistyömahdollisuuksia erityisesti saamelaisyhteiskunnan aktiivisten kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.
- Lapin hyvinvointialueen saamen kielen lautakunta on kokouksessaan 4.11.2025 49§ käynyt lähetekeskustelun hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman valmisteluun. Saamelaiskäräjien sosiaali- ja terveyslautakunta on käynyt oman keskustelunsa aiheesta kokouksessaan 19.12.2025 5§, josta asia eteni Saamelaiskäräjien hallituksen käsiteltäväksi PVM. Lautakuntien lähetekeskustelut ovat ohjanneet hyvinvointialueen, kuntien ja Saamelaiskäräjien yhteistä valmistelua.
- Suunnitelman valmistelussa on tunnistettu saamelaiskäräjälain 9§:n mukainen neuvottelovelvollisuus. Neuvottelu on käyty PVM.

Saamelaisväestöä koskevat toimenpiteet

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho	Toimenpidemittari
Saamen kielten ja kulttuurin siirtymisen tukeminen tuleville sukupolville sekä kielen merkityksen tunnistaminen saamelaisväestön kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille	Tunnistetaan hyvinvointialueen toiminnasta saamen kielen ja kulttuurin siirtymisen kannalta kriittiset palvelut ja vahvistetaan niitä (neuvola, puheterapia, perheohjaus, ikääntyneet).	Saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten sosiaali- ja terveyspalveluiden vastuuyksikkö	Saamen kielen ja kulttuurin siirtymisen kannalta kriittiset palvelut on tunnistettu (kyllä/ei). Kriittisiä palveluita on vahvistettu (neuvola, puheterapia, perheohjaus, ikääntyneet) (kyllä/ei).
	Vahvistetaan yhteistyötä kuntien, Saamelaiskäräjien, hyvinvointialueen ja kolmannen sektorin kesken, esim. varhaiskasvatuksen, kielipesien, koulujen ja ikääntyneiden palveluiden kesken (esim. kielikahvilat, perhekeskustyyppinen yhteistyö, viriketoiminta)	Saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten sosiaali- ja terveyspalveluiden vastuuyksikkö, saamelaisalueen kunnat, Saamelaiskäräjät, järjestöt.	Yhteistyö kuntien ja Saamelaiskäräjien kanssa alkanut (toteutuneiden yhteistyötapahtumien määrä).
	Tuetaan kielensä menettäneitä esim. ryhmämuotoisen vertaistuellisen toiminnan kautta	Saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten sosiaali- ja terveyspalveluiden vastuuyksikkö	Kielensä menettäneille suunnattuun toimintaan osallistuneiden määrä.

Saamelaisväestöä koskevat toimenpiteet

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho	Toimenpidemittari
Kehitetään saamenkielisen väestön hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden yhteistyörakenteita	Pilotoidaan kokemusperäisen tiedon kerääminen seuraavan valtuustokauden hyvinvointikertomukseen hyvinvointialueen, Saamelaiskäräjien ja saamelaisalueen kuntien yhteistyönä.	Saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten sosiaali- ja terveyspalveluiden vastuuyksikkö, Saamelaiskäräjät, saamelaisalueen kunnat.	Yhteinen kokemusperäisen tiedon kerääminen on toteutettu (kyllä/ei).
	Vahvistetaan hyvinvointisuunnitelman 2026-2029 toteutusta saamelaisyhteiskunnan toimijoiden yhteistyötä.	Saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten sosiaali- ja terveyspalveluiden vastuuyksikkö, saamelaisalueen kunnat, Saamelaiskäräjät, järjestöt.	Monitoimijainen yhteistyö saamelaisväestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä on toteutunut (kyllä/ei).
	Vakiinnutetaan Saamelaiskäräjien osallistuminen saamelaisväestön hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden yhteistyörakenteeseen.	Saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten sosiaali- ja terveyspalveluiden vastuuyksikkö, Saamelaiskäräjät, saamelaisalueen kunnat.	Käyty saamelaiskäräjälain 9§:n mukainen neuvottelu saamelaiskäräjien kanssa (kyllä/ei). Yhteistyö on vakiintunut neuvottelussa sovitulla tavalla (kyllä/ei)

Seuranta ja arviointi

- Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman 2026-2029 saamelaisväestöä koskevan täydentävän osion toteutumista seurataan saamen kielen lautakunnan vuosikertomuksessa (hyvinvointialuelaki 33§). Hyvinvointialueen saamen kielen lautakunta seuraa toteutumista kokouksissaan.
- Hyvinvointialue, Saamelaiskäräjät ja saamelaisalueen kunnat seuraavat ja arvioivat yhteisten toimenpiteiden toteutumista säännöllisissä yhteistyötapaamisissaan.

Lähteet

- Samisk Hälsa – Kusnkapsnätverket Samisk Hälsa. (2026)
Sametingets hälsopolitiska program 2020–30: Vad är samisk hälsa.
Viitattu 20.1.2026, <https://www.samiskhalsa.se/vad-ar-samisk-halsa/>
- Hyvinvointialuelaki 611/2021 33§
- Saamelaiskäräjälaki 974/1995 9§